

Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Zephyr AS og SAE Vind DA/Geitfjellet vindkraftverk		
Fylke/kommune:	Sør-Trøndelag/Snillfjord		
Ansvarlig:	Arne Olsen	Sign.:	<i>Arne Olsen</i>
Saksbehandler:	Hilde Aass	Sign.:	<i>Hilde Aass</i>
Dato:	28 JUN 2012		
Vår ref.:	NVE 200700174-122, 200801180-125 KE: 27/2012		
Sendes til:	Zephyr AS, SAE Vind DA og Snillfjord kommune. Hørings- og orienteringsinstanser informeres om vedtaket.		

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no

Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Zephyr AS og SAE Vind DA – Søknader om konsesjon for Geitfjellet vindkraftverk i Snillfjord kommune, Sør-Trøndelag – Bakgrunn for vedtak

Konklusjon

Etter Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sin vurdering utgjør konsesjonssøknadene med konsekvensutredninger, innkomne merknader, møter og befaring et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å avgjøre om Geitfjellet vindkraftverk skal meddeles konsesjon, hvilke av de to omsøkte prosjektene en konsesjon eventuell skal gis og på hvilke vilkår.

Vindkraftverket er lokalisert i Snillfjord kommune, Sør-Trøndelag fylke. Etter NVEs vurdering er fordelene ved etablering av Geitfjellet vindkraftverk større en ulempene tiltaket vil medføre for samfunn og miljø. Etter en helhetlig vurdering har NVE kommet frem til at Geitfjellet vindkraftverk slik det er omsøkt av SAE Vind DA skal meddeles konsesjon. NVE vil dermed gi SAE Vind DA konsesjon i medhold av energiloven § 3-1 for å bygge og drive et vindkraftverk innenfor det omsøkte området. Det gis konsesjon for en installert effekt på 170 MW. NVE vil også gi konsesjon til SAE Vind DA for å bygge og drive en 132 kV kraftledning fra vindkraftverket til Snillfjord transformatorstasjon.

NVE har vektlagt gode vindressurser i området og moderate kostnader knyttet til infrastruktur og nettilknytning. I tillegg vil Geitfjellet vindkraftverk gi fornybar kraftproduksjon, som kan bidra til at Norge oppfyller forpliktelser knyttet til EUs fornybardirektiv. En slik kraftproduksjon er på nåværende tidspunkt beregnet til å være i størrelsesorden rundt 460 GWh per år. De viktigste negative virkningene av Geitfjellet vindkraftverk er etter NVEs vurdering knyttet til fugl, og de visuelle virkningene for landskap, enkelte kulturmiljø og friluftsliv i influensområdet. NVE anser miljøvirkningene for Geitfjellet som få sammenlignet med andre vindkraftprosjekter i Norge.

NVE har satt en rekke vilkår til konsesjonen, herunder blant annet utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan, utarbeidelse av rutiner for varsling av ising/iskast og tiltak knyttet til nedleggelse av anlegget.

Innhold

Konklusjon.....	1
Innhold.....	2
1 Innledning.....	4
2 Søknader og beskrivelse av tiltak	4
2.1 Søknad fra SAE Vind DA.....	4
2.2 Søknad fra Zephyr AS	5
2.3 Nettilknytning.....	5
2.4 Kart over planområdene	8
3 Saksbehandlingsprosess.....	10
3.1 Generelt om NVEs saksbehandlingsprosess.....	10
3.2 Høring av meldinger, søknader og konsekvensutredninger.....	10
3.3 Sammendrag av innkomne merknader	11
3.4 Innsigelser.....	11
3.5 Befaring og sluttbefaring	11
4 Tematisk vurdering av Geitfjellet vindkraftverk	12
4.1 Økonomi, vindressurser og produksjon	12
4.2 Nettilknytning.....	14
4.3 Forhold til andre planer	16
4.4 Landskap og visuelle virkninger.....	18
4.5 Kulturminner og kulturmiljøer.....	20
4.6 Friluftsliv	21
4.7 Reiseliv	23
4.8 Naturmangfold.....	24
4.9 Inngrepsfrie naturområder (INON) og vernede områder.....	29
4.10 Støy	30
4.11 Skyggekast og refleksblink.....	31
4.12 Ising og iskast	32
4.13 Landbruk og skogbruk	32
4.14 Drikkevann og forurensning	32
4.15 Andre samfunnsvirkninger	33
4.16 Veier og transport	34
4.17 Annet	35
5 Vurdering av samlede virkninger av flere vindkraftverk og kraftledninger i området.....	36
5.1 Fylkesdelplan for vindkraft i Sør-Trøndelag	38
5.2 Landskap og visuelle virkninger.....	39
5.3 Naturmangfold.....	42
5.4 Inngrepsfrie naturområder og verneområder	50
5.5 Samfunnsvirkninger.....	51
5.6 NVEs vektlegging av samlede virkninger	51
6 Samlet vurdering av Geitfjellet vindkraftverk	51
6.1 Bakgrunn	52
6.2 Metodikk for vurdering.....	52
6.3 Samlet vurdering av økonomi og virkninger vektlagt av NVE	53
6.4 Konkurransesvilkår mellom vindkraftprosjektene til SAE Vind DA og Zephyr AS	56
6.5 NVEs konklusjon om vindkraft og kraftledninger i Snillfjordområdet	57
7 Vedtak.....	61
8 Konesesjonsvilkår.....	61

9	Vurdering av ekspropriasjon og forhåndstiltredelse	64
9.1	Søknad om ekspropriasjon.....	64
9.2	NVEs vurdering av ekspropriasjon.....	64
9.3	Søknad om forhåndstiltredelse.....	65

Vedlegg

	Tematiske konfliktvurderinger, inkomne merknader og vurdering av beslutningsgrunnlaget	66
1	Tematiske konfliktvurderinger	66
2	Inkomne merknader	66
2.1	Høring av konsesjonssøknader og konsekvensutredninger	66
2.2	Sammendrag av inkomne merknader	67
2.3	Inkomne merknader	68
2.4	Tiltakshavernes kommentarer til inkomne merknader	89
3	Vurdering av beslutningsgrunnlaget	89
3.1	Innledning	89
3.2	Økonomi, vindressurser og produksjon	90
3.3	Nettilknytning	90
3.4	Landskap og visuelle virkninger	90
3.5	Kulturminner og kulturmiljø.....	91
3.6	Naturmangfold	91
3.7	Friluftsliv og reiseliv.....	95
3.8	Forurensning	96
3.9	Andre forhold.....	96
3.10	Samlede virkninger for vindkraftverk og nett i Snillfjordområdet	97
3.11	Samlet vurdering av konsekvensutredningene for Geitfjellet vindkraftverk	98

1 Innledning

NVE har mottatt to søknader om Geitfjellet vindkraftverk. NVE vil i dette dokumentet, "Bakgrunn for vedtak" for Geitfjellet vindkraftverk, beskrive NVEs behandling av søknadene og presentere de vurderinger NVE har lagt til grunn for vedtak i saken. Vedtak i saken er gjort i medhold av energiloven § 3-1.

NVEs beslutningsgrunnlag består av søknadene med konsekvensutredninger, innkomne merknader og NVEs fagkunnskap om vindkraft. I kapittel 4 presenteres NVEs vurdering av prosjektenes virkninger tematisk. NVE har samordnet behandlingen av flere vindkraftverk og kraftledninger i regionen, inkludert Statnetts 420 kV kraftledning fra Storheia til Orkdal og/eller Trollheim. NVE har vurdert samlede virkninger av tiltakene, blant annet knyttet til naturmangfold, i kapittel 5. I kapittel 6 presenteres de virkningene NVE mener bør vektlegges i saken, en avveining mellom disse og en helhetlig vurdering av søknadene om Geitfjellet vindkraftverk. Her tar NVE også stilling til konkurranseforholdet mellom de to omsøkte prosjektene til søkerne SAE Vind DA og Zephyr AS. I kapittel 8 presenteres NVEs vedtak.

Tematiske konfliktvurderinger fra Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren og Forsvarsbygg og sammenfatning av innkomne merknader er lagt i vedlegg til dette dokumentet, sammen med en vurdering av beslutningsgrunnlaget i saken. En kort introduksjon til viktige fagområder i saksbehandlingen, sammen med en presentasjon av NVEs rammeverk i vindkraftsaker, finnes på www.nve.no/vindkraft.

2 Søknader og beskrivelse av tiltak

NVE har mottatt to søknader om Geitfjellet vindkraftverk. Tiltakshaver for prosjektene er SAE Vind DA og Zephyr AS og søknadene er datert henholdsvis 12.05.2010 og 14.05.2010. De to omsøkte vindkraftverkene har i stor grad tilsvarende utforming. Nettilknytning av begge vindkraftverkene er beskrevet i en felles konsesjonssøknad for nettilknytning av vindkraftanleggene i Snillfjordområdet, datert 12.05.2010.

2.1 Søknad fra SAE Vind DA

2.1.1 Søknad om konsesjon for Geitfjellet vindkraftverk

Statkraft Agder Energi (SAE) Vind DA søkte 12.05.2010 i medhold av energiloven om konsesjon for å bygge og drive et vindkraftverk på Geitfjellet i Snillfjord kommune, Sør-Trøndelag. SAE Vind DA søker om konsesjon for et vindkraftverk med en total installert effekt på inntil 170 MW og en estimert årlig energiproduksjon på 360-430 GWh. Avhengig av hvilke vindturbiner som er tilgjengelig på markedet ved utbyggingstidspunktet, vil hver turbin ha en nominell effekt på 2-4 MW. I søknaden er det lagt til grunn en utbyggingsløsning med 53 vindturbiner à 3 MW.

Planområdet ligger i et fjellområde mellom ca. 400 og 680 m.o.h. og har en utstrekning på ca. 25 km². Adkomstveien til anlegget er søkt med avkjøring fra riksvei 714 ved Våvatnet og vil derfra stige moderat opp til planområdet. Den har en lengde på ca. 1,6 km. Det vil anlegges et internt veinett for adkomst til hver enkelt vindturbin som vil ha en lengde på inntil 45 km. Vindturbinene er tenkt transportert med skip fra leverandør til dypvannskai i Orkanger, eller til en ny midlertidig eller permanent kai i Snillfjord kommune.

SAE Vind DA skriver i søknaden at de er i god dialog med flere sentrale hjemmelhavere, som med stor sikkerhet vil bli berørt av en eventuell utbygging av vindkraftverket. SAE Vind DA vil ta initiativ til forhandlinger med berørte grunneiere og rettighetshavere med sikte på å oppnå minnelig avtaler om

leie av grunn til etablering av vindkraftverket med tilhørende anlegg. SAE Vind DA søker derfor ikke om ekspropriasjonstillatelse i denne omgang.

2.2 Søknad fra Zephyr AS

2.2.1 Søknad om konsesjon for Geitfjellet vindkraftverk

Zephyr AS søkte 14.05.2010 i medhold av energiloven om konsesjon for å bygge og drive et vindkraftverk på Geitfjellet i Snillfjord kommune, Sør-Trøndelag. Zephyr AS søker om konsesjon for et vindkraftverk med en total installert effekt på inntil 180 MW og en estimert årlig produksjon på 520-610 GWh. Hver turbin vil ha en nominell effekt på 2,5-4,5 MW, avhengig av hvilke vindturbiner som er tilgjengelig på markedet ved utbyggingstidspunktet. I søknaden er det lagt til grunn en utbyggingsløsning med 49 vindturbiner à 3,6 MW.

Det omsøkte planområdet tilsvarer i stor grad det samme området som for SAE Vind DA, men er noe større i omfang ved at det også inkluderer fjellrekken vest på Geitfjellet mot Vuttudalen. I søknaden er området oppgitt til å ha en utstrekning på 27 km². Adkomstveien er planlagt opp lia fra riksvei 714 ved Vårvatn, og vil ha en lengde på 3,3 km. Det vil anlegges internt veinett i planområdet med en total veilengde på 50 km. Transformatorstasjonen er planlagt lokalisert inne i planområdet, mens servicebygget er planlagt plassert i det regulerte industriområdet ved Snilldalssæter. Vindturbine er tenkt transportert til kai i Orkanger og derfra via riksvei 714 til planområdet.

2.2.2 Søknad om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse

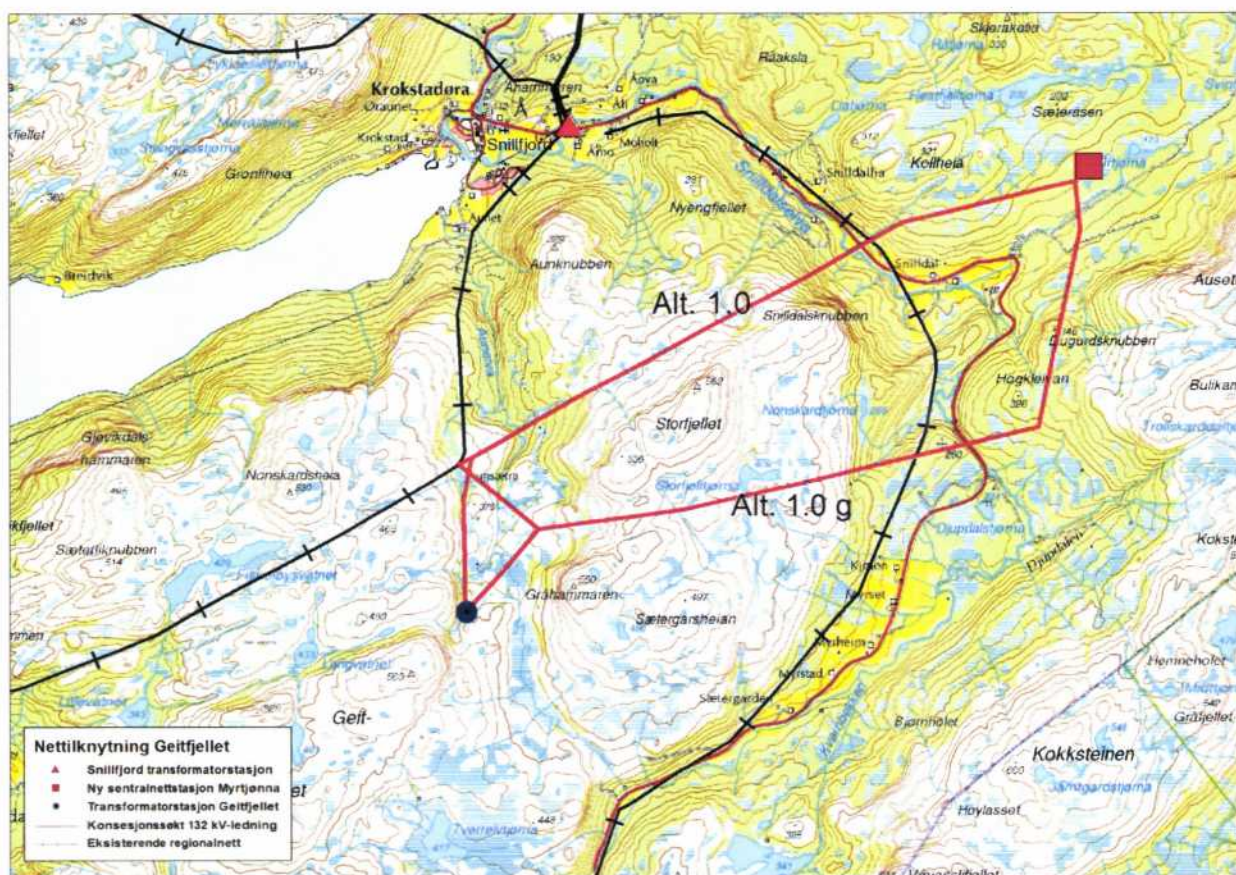
Zephyr AS har inngått frivillige avtaler med noen av de berørte grunneierne innenfor planområdet til Geitfjellet vindkraftverk. Tiltakshaver tar sikte på å inngå frivillige avtaler med de øvrige grunneierne og med de som blir berørt av adkomstveien. I de tilfeller det ikke lar seg gjøre å komme frem til minnelige avtaler søker de også om ekspropriasjonstillatelse i medhold av oreigningslova § 2 pkt. 19 om nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av vindkraftverket. De søker også om forhåndstiltredelse, jamfør oreigningslova § 25.

2.3 Nettilknytning

2.3.1 Søknad om nettilknytning

SAE Vind DA, Zephyr AS, TrønderEnergi Nett AS og TrønderEnergi Kraft AS søkte 12.05.2010 om konsesjon for å bygge 132 kV kraftledninger i kommunene Hitra, Snillfjord og Hemne, for å tilknytte Heimsfjellet, Hitra, Geitfjellet, Remmafjellet, Svarthammaren/Pållifjellet og Engvikfjellet vindkraftverk. Prosjektet er kalt "Samordnet nettilknytning av vindkraftverk i Snillfjordområdet".

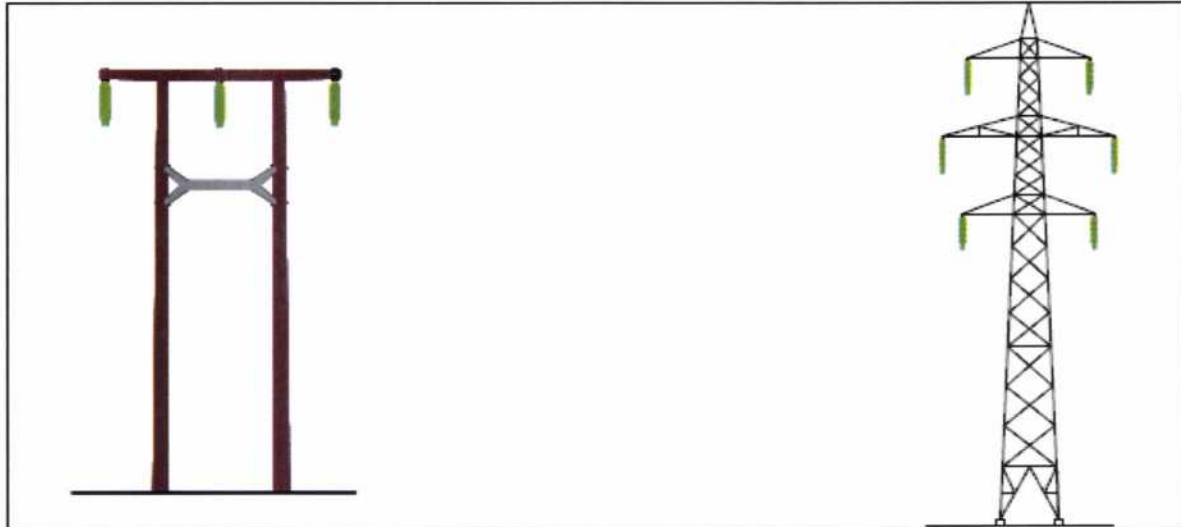
SAE Vind DA og Zephyr AS har søkt om tilsvarende løsninger for å tilknytte Geitfjellet vindkraftverk til sentralnettet. Det er søkt om to alternative traseer, se figur 1. I konsesjonssøknaden er det omsøkt en 132 kV ledning fra transformatorstasjonen på Geitfjellet frem til ny Snillfjord transformatorstasjon, alternativ 1.0, som går parallelt med det omsøkte alternativet til Statnetts omsøkte 420 kV kraftledning fra Storheia til Orkdal og/eller Trollheim (ikke inntegnet i figur 1). I tilleggssøknaden er det omsøkt et alternativ 1.0g, som også går parallelt med Statnetts andre omsøkte alternativ for 420 kV kraftledningen (ikke inntegnet i figur 1). Traséalternativ 1.0 er ca. 7,5 km lang, mens alternativ 1.0g er ca. 8,8 km lang.

Figur 1. Omsøkte alternativer for nettilknytning av Geitfjellet vindkraftverk.

Ledningen er omsøkt som både dobbeltkurs og enkeltkurs. Dersom det ikke gis konsesjon til riving av 132 kV ledningen Snillfjord – Orkdal, som omsøkt av Statnett (se eksisterende regionalnett til høyre i figur 1), søkes det om å bygge en dobbeltkurs ledning mellom Geitfjellet og Snillfjord transformatorstasjon. Det medfører at man kan legge om den eksisterende 132 kV ledningen mellom Hemne og Snillfjord (se eksisterende regionalnett til venstre i figur 1). En slik løsning medfører at man kan rive ca. 3,4 km av 132 kV ledningen Hemne-Snillfjord fra Geitfjellet og ned til eksisterende transformatorstasjon i Krokstadøra, se figur 1. Den eksisterende 132 kV ledningen mellom Hemne og Snillfjord vil da gå på den ene kursen og vindkraftproduksjonen fra Geitfjellet vil gå på den andre kursen. En dobbeltkurs ledning vil bygges som stålmaster som normalt er 23-30 meter høye. Rettighetsbelte er ca. 28 meter og avstand fra ytterfase til ytterfase er ca. 8 meter, se figur 2.

Dersom det gis konsesjon til riving av 132 kV ledningen mellom Snillfjord og Orkdal søker tiltakshaverne om å bygge ledningen fra Geitfjellet som en enkeltkurs ledning, der ledningen vil bygges som tremaster der mastene normalt er 12-18 meter høye. Traversen vil være i stål, aluminium eller limtre. Rettighetsbelte er ca. 29 meter og avstand fra ytterfase til ytterfase er ca. 9 meter, se figur 2.

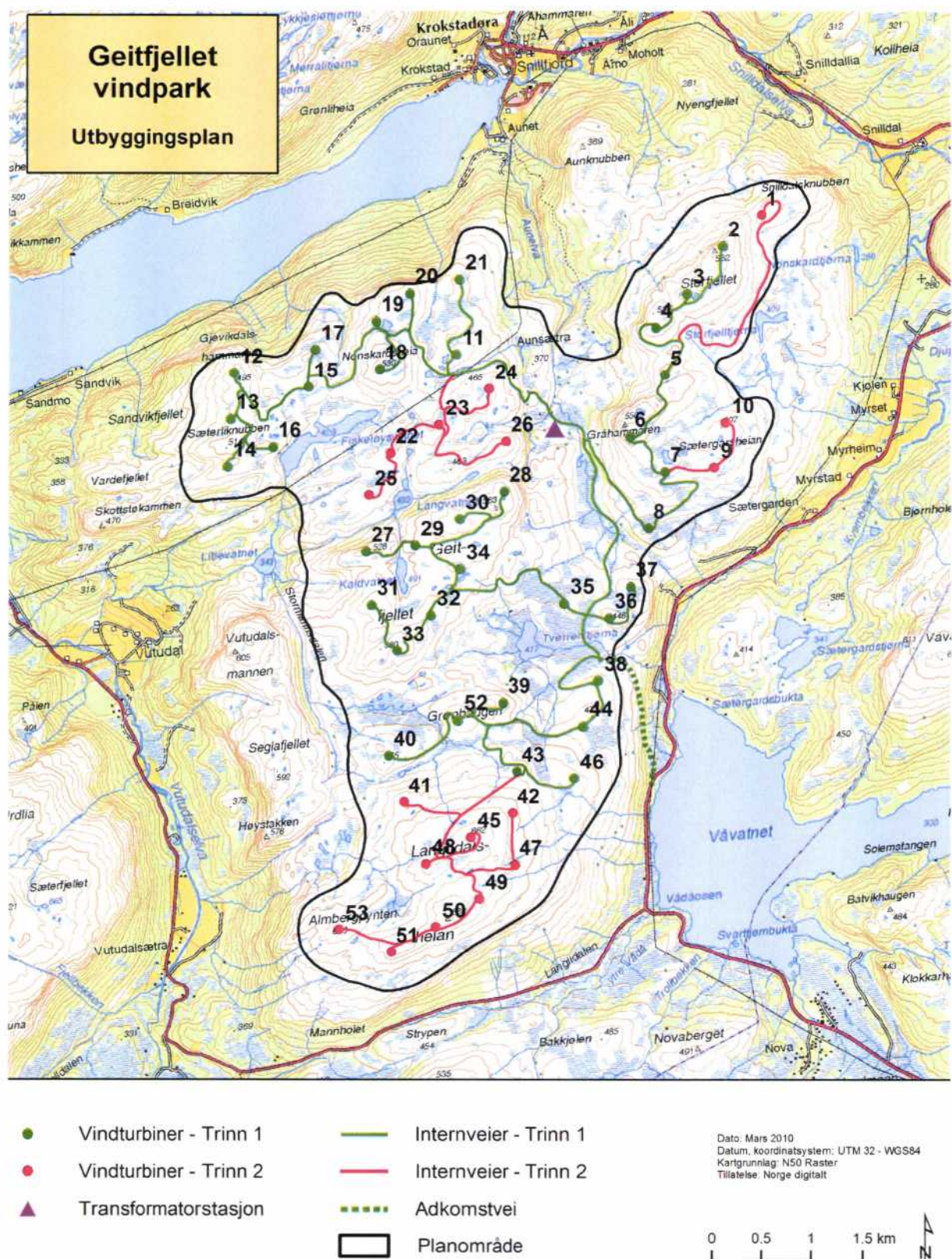

Figur 2. Mastebilde av omsøkt 132 kV ledning.

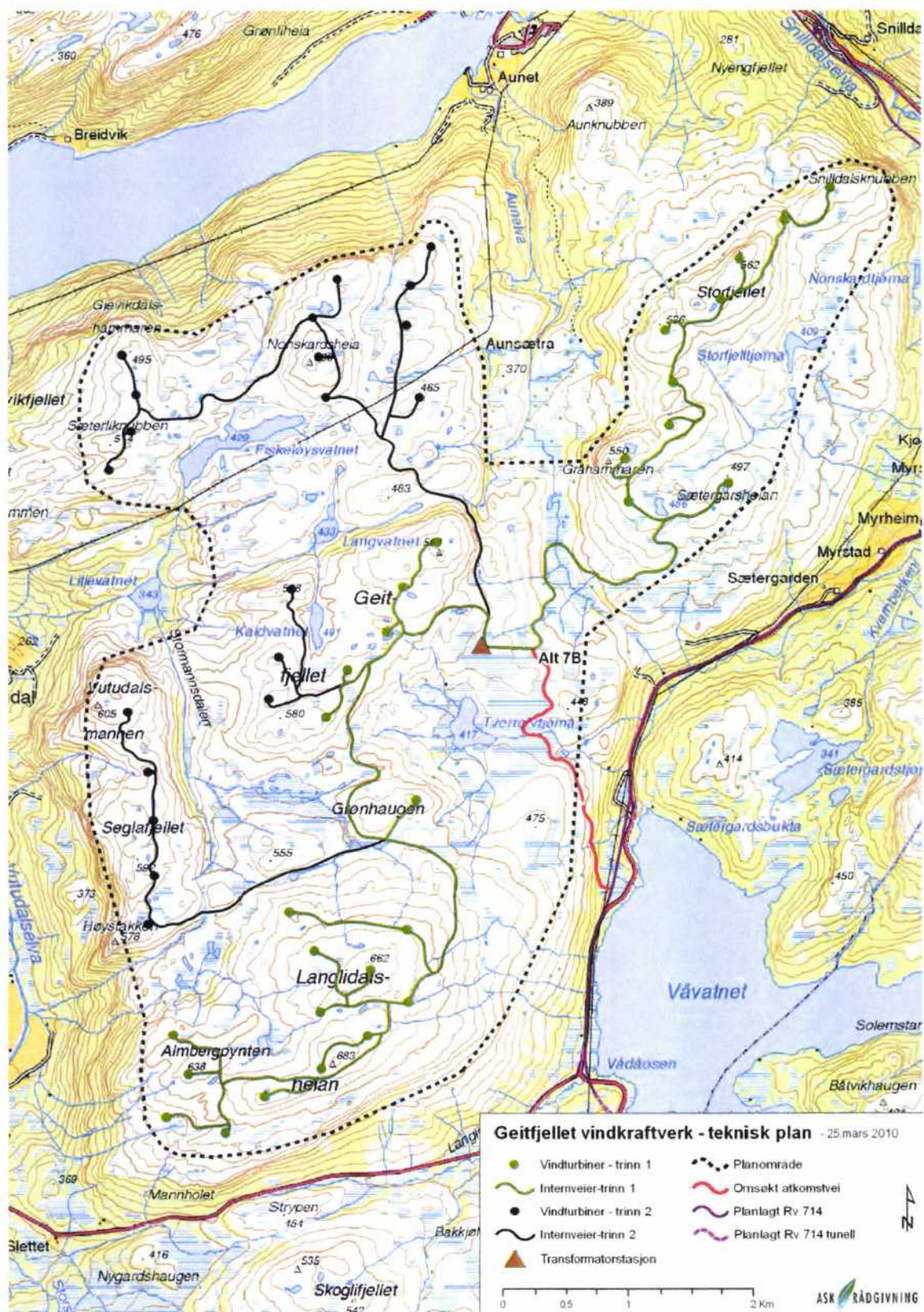
2.3.2 Søknad om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse

SAE Vind DA og Zephyr AS søker om ekspropriasjon i medhold av oreigningsloven § 2 punkt 19 for all grunn og rettigheter som er nødvendig for å bygge og drive de elektriske anleggene for nettilknytningen, som beskrevet over, herunder også rettigheter for all nødvendig ferdsel og transport. SAE Vind DA og Zephyr AS søker også om forhåndstiltredelse etter oreigningsloven § 25 slik at arbeidet kan påbegynnes før skjønn er avholdt.

2.4 Kart over planområdene

Figur 3. Planområdet for Geitfjellet vindkraftverk omsøkt av SAE Vind DA.

Figur 4. Planområdet for Geitfjellet vindkraftverk omsøkt av Zephyr AS.

3 Saksbehandlingsprosess

3.1 Generelt om NVEs saksbehandlingsprosess

Behandling av større vindkraftsaker starter med at NVE mottar en melding. Meldingen er en tidlig varslings av igangsatt planlegging av et vindkraftverk, og fremmes i medhold av plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredning. Etter en omfattende høringsrunde av meldingen, meddeler NVE tiltakshaver et utredningsprogram som beskriver hvilke utredninger som må gjennomføres før en søknad kan behandles. Når en søknad med konsekvensutredning er mottatt, sender NVE også denne på en omfattende høring. Under begge høringsrundene gjennomføres det møter med lokale og regionale myndigheter og folkemøter.

På bakgrunn av søknad med konsekvensutredning, møter, høringsuttalelser, eventuelle tilleggsutredninger, befaringer og egne vurderinger avgjør NVE om beslutningsgrunnlaget er godt nok og om tiltaket skal meddeles konsesjon. Tematiske konfliktvurderinger og eventuelle regionale planer for vindkraft utgjør også en del av NVEs beslutningsgrunnlag. NVEs vedtak kan påklages til Olje- og energidepartementet. Hele behandlingsprosessen fra melding til endelig vedtak tar minst to til tre år.

3.2 Høring av meldinger, søknader og konsekvensutredninger

Prosjektene har vært behandlet sammen med søknader om andre vindkraftverk og kraftledninger i regionen, derav en ny 420 kV kraftledning fra Storeheia til Orkdal og/eller Trollheim. Det har også vært gjennomført felles folkemøter og møter med regionale og lokale myndigheter. I dette kapittelet omtales kun det som gjelder Geitfjellet vindkraftverk.

3.2.1 Høring av meldinger

NVE mottok melding om planlegging av Geitfjellet vindkraftverk fra Statkraft Development AS (SAE Vind DA fra 2008) og Zephyr AS henholdsvis 30.06.2006 og 21.12.2006. Meldingene var utarbeidet i henhold til plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredning.

Meldingene ble, sammen med andre vindkraftmeldinger i området, sendt på felles høring til berørte interesser i brev av 28.03.2008, og NVE arrangerte møte med lokale og regionale myndigheter og offentlig møte i Snillfjord 22.04.2008. Et utkast til utredningsprogram ble forelagt Miljøverndepartementet før NVE fastsatte et utredningsprogram for vindkraftverkene 17.12.2008. Behandlingen av meldingene for vindkraftverkene er beskrevet i NVEs notat "Bakgrunn for utredningsprogram" av 17.12.2008.

3.2.2 Høring av konsesjonssøknader og konsekvensutredninger

NVE mottok konsesjonssøknad med konsekvensutredning for Geitfjellet vindkraftverk fra SAE Vind DA 12.05.2010, og Zephyr AS 14.05.2010.

Dokumentene ble sendt på offentlig høring samtidig med flere omsøkte vindkraftprosjekter i Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal 20.05.2010 med fastsatt høringsfrist til 01.09.2010.

Den offentlige høringen av konsesjonssøknadene med konsekvensutredninger ble kunngjort i Adresseavisen, Fosnafolket, Søvesten, Avisa Sør-Trøndelag, Driva, Tidens Krav, Hitra-Frøya og Norsk lysingsblad.

I forbindelse med den offentlige høringen av konsesjonssøknadene med konsekvensutredninger arrangerte NVE informasjonsmøte med Snillfjord kommune 18.06.2010. Det ble arrangert folkemøte på Krokstadøra oppvekstsenter 17.06.2010, og et møte med regionale myndigheter i Trondheim

18.06.2010. På møtene orienterte NVE om saksbehandlingsprosessen for søknadene. Tiltakshaverne orienterte om selve prosjektene og de gjennomførte utredningene.

3.3 Sammen drag av innkomne merknader

NVE har mottatt 33 høringsuttalelser til søknadene om Geitfjellet vindkraftverk. Disse er sammenfattet i vedlegget ”Tematiske konfliktvurderinger, innkomne merknader og vurdering av beslutningsgrunnlaget” for Geitfjellet vindkraftverk. Nedenfor følger ett sammen drag av de innkomne merknadene.

Snillfjord kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune stiller seg positive til etablering av Geitfjellet vindkraftverk og setter i den sammenheng krav til ulike avbøtende tiltak. Kommunen foreslår at turbinene på Seglafjellet/Høystakken/ Vuttudalsmannen og Snilldalsknubben tas ut av planene, på grunn av avstand til hekkelokalitet for kongeørn og for å redusere de visuelle virkningene. Fylkeskommunen mener også dette kan være et riktig valg med hensyn til landskap. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingen, har fremmet innsigelse på grunnlag av det de vurderer som store negative konsekvenser for naturmiljøet, og da særlig for inngrepsfrie naturområder, landskap og rødlistet fugl, herunder spesielt kongeørn og storlom. Utover dette skriver Fylkesmannen at totalt sett vil mange verdifulle landskap og kulturmiljøer bli visuelt berørt av vindkraftverket. Direktoratet for naturforvaltning mener de omsøkte vindkraftanleggene inkludert infrastruktur, samlet sett innebærer store inngrep i kystområdene i Trøndelagsregionen. De stiller seg kritiske til prosjektet og viser til virkninger for naturmangfold, INON og visuell konflikt med lokalt og regionalt viktige friluftsområder. DN fremhever behov for en samlet vurdering av alle prosjektene. Dette fremheves også i flere av de andre uttalelsene. Riksantikvaren stiller krav om § 9-undersøkelser før en eventuell konsesjon. Fylkeskommunen anser det som tilstrekkelig at undersøkelsesplikten oppfylles etter et eventuelt konsesjonsvedtak, da selve planområdet har lav prognose for funn av automatisk fredete kulturminner, og det er gode muligheter for avbøtende tiltak. Flere lokale og sentrale interesseorganisasjoner og privatpersoner har uttalt seg til prosjektene. Av de som stiller seg kritisk til Geitfjellet vindkraftverk er det i hovedsak virkninger for fugl, friluftsliv, reduksjon av INON og de visuelle virkningene som trekkes frem. Av de som stiller seg positive trekkes det frem økte inntekter til kommune, lettere tilgjengelighet til naturen og betydningen av fornybar energi i et klimaperspektiv. Flere av høringsinstansene stiller krav om at det må utredes for samlede virkninger for flere av de planlagte vindkraftverkene i Snillfjordområdet. Dette gjelder spesielt for temaer som fugl/biologisk mangfold og landskap, men også for friluftsliv, kulturminner/-miljøer, reiseliv og INON.

3.4 Innsigelser

Gjennom høringsprosessen har Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ved miljøvernavdelingen fremmet innsigelse til samtlige av de omsøkte vindkraftprosjektene i fylket. Innsigelsene fra miljøvernavdelingen er fremsatt med begrunnelse i nasjonale miljømål, for temaene inngrepsfri natur, landskap, biologisk mangfold og friluftsliv. Fylkesmannen mener at de nasjonale miljømålene må ha forrang fremfor overoppfylling av et nasjonalt mål om produksjon av vindkraft. Dette samsvarer ifølge Fylkesmannen med Regjeringens politikk og regional plan for vindkraftutbygging. I forbindelse med innsigelsene ble det avholdt møte i Fylkesmannens lokaler i Trondheim 24.01.2012. Representanter fra NVE og Fylkesmannen var tilstede. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har valgt å opprettholde innsigelsene til de omsøkte vindkraftprosjektene, herunder Geitfjellet vindkraftverk.

3.5 Befaring og sluttbefaring

I forbindelse med gjennomføring av folkemøter og møter med regionale og lokale myndigheter for søknadene har NVE befart planområdene og utvalgte områder for traseene. I september 2011 befarte

NVE alle prosjektområdene med helikopter. NVE arrangerte sluttbefaring 15.-16.05.2012. Statnett stod for den praktiske gjennomføringen. Det ble også avholdt informasjonsmøter for lokale og regionale myndigheter. Befaringen foregikk for det meste med buss og bil. I tillegg befarte NVEs ledelse prosjektområdene med helikopter. Med på befaringen var representanter for Rissa, Agdenes, Orkdal og Snillfjord kommuner, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Direktoratet for naturforvaltning og Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag. Sluttbefaringen ble også kunngjort i avisene Adresseavisen, Avisen Sør-Trøndelag og Fosna-folket, med informasjon om stoppesteder hvor grunneiere, rettighetshavere og andre hadde anledning til å møte NVE for å utdype sine synspunkter til tiltakene.

4 Tematisk vurdering av Geitfjellet vindkraftverk

NVE vil i dette kapittelet gi en tematisk vurdering av Geitfjellet vindkraftverk. Der de to omsøkte prosjektene skiller seg fra hverandre har dette blitt fremhevet. De temaer og virkninger som vektlegges i konsesjonsbehandlingen av prosjektene veies opp mot hverandre i den samlede vurderingen av Geitfjellet vindkraftverk, presentert i kapittel 6.

4.1 Økonomi, vindressurser og produksjon

SAE Vind DA viser i søknaden til at de har målt vinden i planområdet gjennom bruk av tre målemaster. Det foreligger data fra en måleperiode på omtrent ett år, med noe redusert datatilgjengelighet i vinterhalvåret grunnet ising. Dataene er langtidskorrigert med meteorologiske data. Ved mast 1 er det forventet årlig middelvind på 8,3 m/s i 80 meters høyde, ved mast 2 er det forventet årlig middelvind på 7,8 m/s i 80 meters høyde og ved mast 3 er det forventet 7,3 m/s i 80 meters høyde. Usikkerheten er anslått til +/- 8 %. Den forventede årsmiddelvinden i ca. 80 meters høyde i aktuelle turbinposisjoner i planområdet er beregnet til å være 7,3-7,4 m/s. Det fremgår av vindrosen for planområdet at dominerende vindretning er vest/nord-vest og sørøst. SAE Vind anslår videre at produksjonstap grunnet ising vil bli rundt 1-2 % for vindkraftverket i gjennomsnitt, og opptil 5% for de høyest beliggende turbinene.

I følge beregningene til SAE Vind DA er vindforholdene i planområdet vurdert mot den internasjonale standarden IEC 61400-1, og beregnet til å være innenfor kravene til klasse I turbiner. Klasse II turbiner kan også være aktuelt. Dette vil kunne utnytte vindressursene bedre og dermed gi en høyere produksjon. Estimaten for ekstremvind er høye både for grenseverdiene til klasse I og II turbiner, men tiltakshaver påpeker stor usikkerhet i beregningene. Antall driftstimer er oppgitt til 2264 eller 2704 driftstimer, ved valg av henholdsvis klasse I og klasse I + II turbiner. Årlig produksjon ved full utbygging er beregnet av SAE Vind DA til 360-430 GWh. Investeringskostnadene anslås til ca. 1830 MNOK ved en full utbygging (159 MW). Dette tilsvarer en samlet investering på ca. 11,5 MNOK per MW. Samlet produksjonskostnad vil være på mellom 50-55 øre/kWh (inkludert drifts- og vedlikeholdskostnader).

Zephyr AS har beregnet årsmiddelvinden til 6,9 m/s i 50 meters høyde og 8,1 m/s i 90 meters høyde. Måledataene er benyttet sammen med langtidsmålinger fra Meteorologisk institutt for å beregne forventede vindforhold i det planlagte vindkraftverket. Antall driftstimer er beregnet til 2900 timer per år, men en eksempelløsning på 49 stykk 3,6 MW turbiner og samlet installert effekt på 176 MW. Det er da tatt hensyn til vaketap, elektrisk tap, driftstans og utkoplinger ved for sterk vind. Årlig produksjon er da beregnet av Zephyr AS til 520 GWh. Ved valg av Vestas turbin (V112) 3 MW er antall driftstimer 3390 per år med en utbyggingsløsning med 60 stykk 3 MW turbiner og totalt 180 MW installert effekt. Dette gir en beregnet årlig produksjon på 610 GWh. Zephyr AS har beregnet investeringskostnadene ved en full utbygging (180 MW) til 1960 MNOK. Dette tilsvarer ca. 11

MNOK per MW. Produksjonskostnadene er beregnet i størrelsesorden 45-52 øre/kWh (inkludert drifts- og vedlikeholdskostnader).

Vindmålingene, datagrunnlaget og beregningene for vindressursene til SAE Vind DA er mer utførlig enn hva Zephyr AS har lagt frem i sin utredning. NVE har derfor valgt og vektlegge SAE Vind DA sin utredning når det kommer til målinger og beregninger av vindressursene for Geitfjellet. NVE legger til grunn at prosjektene og planområdene er av en nesten identisk karakter, foruten området Seglafjellet, Høystakken og Vuttudalsmannen som inngår i prosjektet til Zephyr AS. Vindressursene i dette området er vurdert som over gjennomsnittlig gode for Geitfjellet. Zephyr AS har forprosjektert fem turbiner på denne fjellrekken.

Vedrørende Zephyr AS sitt prosjekt med fem turbiner på Seglafjellet, Høystakken og Vuttudalsmannen, vil NVE vurdere de økonomiske fordelene opp mot virkningene disse har for miljø og samfunn. NVE har gjennom høringsprosessen registrert at det er uenighet hvorvidt disse bør tas ut av prosjektet og dermed redusere blant annet de visuelle virkningene knyttet til kulturmiljø, landskap og friluftsliv, eller om potensialet skal utnyttes til økt kraftproduksjon. NVE viser til den samlede vurderingen av Geitfjellet vindkraftverk i kapittel 6.

NVE legger til grunn at nettilknytningskostnadene for et vindkraftverk på Geitfjellet vil være moderate ved en samordnet nettløsning for vindkraftverk i Snillfjordområdet. Området er relativt lett tilgjengelig, både med tanke på topografi og nærliggende infrastruktur. Etter NVEs vurdering vil kostnadene knyttet til veibygging og transport derfor være moderate.

NVEs vurdering av økonomien til vindkraftverkene tar utgangspunkt i vindforhold, infrastrukturkostnader og drifts- og vedlikeholdskostnader. På bakgrunn av Kjeller Vindteknikk kart for Norge (vind, RIX – verdier og ising), søknadenes beskrivelse, NVEs erfaringer og andre opplysninger, vil Geitfjellet vindkraftverk ha en robust økonomi sammenliknet med andre vindkraftverk i Norge.

NVE vektlegger nærhet til infrastruktur, vindressursene og muligheten for å installere klasse II turbiner og dermed øke antall driftstimer og produksjon. Etter NVEs vurdering vil en utbygging av Geitfjellet vindkraftverk kunne være økonomisk bærekraftig i det norsk-svenske sertifikatmarkedet. NVE understreker usikkerheten knyttet til beregninger av vindressursene, estimert produksjon og kostnader for etablering av vindkraftverket.

Før endelig plassering av vindturbinene og valg av turbintype er det stor usikkerhet om vindkraftverkets kraftproduksjon i et normalår. Ved en full utbygging av de omsøkte løsningene (170 MW for SAE Vind DA og 180 MW for Zephyr AS) og en forutsetning om 2700 brukstimer¹, vil årlig beregnet produksjon være 460 GWh og 485 GWh for henholdsvis SAE Vind DA og Zephyr AS sine prosjekt. Etter NVEs vurdering tilsier vindforholdene at det vil være sannsynlig at antall brukstimer vil være høyere ved installering av klasse II turbiner, og lavere ved klasse I turbiner.

Målinger og beregninger av vindforholdene i planområdene viser en årsmiddelvind på 7,3-7,4 m/s i ca. 80 meters høyde. Det kan være mulighet for å benytte klasse II turbiner, noe som vil gi økt produksjon. Det forventes relativt små produksjonstap knyttet til ising, og kostnadene knyttet til infrastruktur og nettilknytning vil være moderate ved en samordnet nettløsning med andre vindkraftprosjekter i Snillfjord. Ved en full utbygging Geitfjellet vindkraftverk vil etter NVEs vurdering være et tilstrekkelig robust økonomisk prosjekt sammenliknet med andre

¹ Antall driftstimer er hentet fra NVEs produksjonsrapport 2011 og er ca. gjennomsnittlig brukstid for kraftverk i normal drift i 2011.

vindkraftprosjekter i Norge og i det norsk-svenske sertifikatmarkedet. Ved en full utbygging av de omsøkte løsningene (170 MW for SAE Vind DA og 180 MW for Zephyr AS) og en forutsetning om 2700 brukstimer², vil årlig beregnet produksjon være 460 GWh og 485 GWh for henholdsvis SAE Vind DA og Zephyr AS sine prosjekt. Etter NVEs vurdering tilsier vindforholdene at det vil være sannsynlig at antall brukstimer vil være høyere ved installering av klasse II turbiner, og lavere ved klasse I turbiner.

4.2 Nettilknytning

SAE Vind DA og Zephyr AS har omsøkt to alternative traseer mellom Geitfjellet vindkraftverk og den omsøkte sentralnettstransformatorstasjonen ved Myrtjønnå i Snillfjord, se figur 1. Begge traseene er omsøkt parallelt med traseer Statnett har søkt om for 420 kV kraftledningen. Alternativ 1.0 forsetter rett vest ut av Snillfjord transformatorstasjon og krysser Snilldalen og Snilldalselva. Alternativ 1.0g følger parallelt med Statnetts andre omsøkte alternativ, før den vinkler av sørvest og krysser Snilldalen ved Høgkleivan, se figur 1.

Nettilknytningen for Geitfjellet vindkraftverk er vurdert tematisk i det påfølgende.

Tekniske og økonomiske vurderinger

Ledningen er dimensjonert slik at den kan overføre ca. 365 MVA, noe som er dobbelt så mye kapasitet som estimert vindkraftproduksjon, på maksimalt 180 MW. NVE mener dette er et fornuftig valg, fordi en reduksjon av linetverrsnittet vil medføre tapskostnader som overstiger de reduserte investeringskostnadene.

En enkeltkursledning på tremaster parallelt med 420 kV ledningen mellom Geitfjellet og Snillfjord transformatorstasjon vil koste ca. 18 MNOK. Riving av 132 kV ledningen Snillfjord – Orkdal som er ca. 30 km lang koster ca. 6 MNOK. En dobbeltkursledning parallelt med 420 kV ledningen mellom Geitfjellet og Snillfjord transformatorstasjon vil koste ca. 27 MNOK, hvor den estimerte kostnaden inkluderer riving av ca. 3,4 km av 132 kV ledningen Snillfjord – Hemne. NVE konstaterer at en enkeltkursløsning inkludert riving av den ca. 30 km lange ledningen Snillfjord – Orkdal er billigere enn løsningen med dobbeltkurs og riving av 3,4 km av ledningen Snillfjord – Hemne.

Ved etablering av sentralnett fra Snillfjord og sørover vil eksisterende 132 kV ledning mellom Snillfjord og Orkdal bli overflødig. Dette er uavhengig av om 420 kV ledningen ender i Orkdal eller i Trollheim. Dersom man beholder 132 kV ledningen Snillfjord – Orkdal vil den etter NVEs vurdering sannsynligvis ligge frakoblet under normal drift, da en parallell drift med både en ny 420 kV ledning og den eksisterende 132 kV ledningen vil gi store utfordringer dersom 420 kV ledningen skulle falle ut. Det vil medføre overlast på 132 kV ledningen, noe som gir frakobling og dermed også utfall av hele regionens sentral- og regionalnett. Dersom man velger å bruke 132 kV ledningen Snillfjord – Orkdal som reserve kun i perioder der 420 kV ledningen er utkoblet vil det ikke være nok kapasitet til å overføre store mengder av den planlagte vindkraften på den eksisterende ledningen. Lasten i området har allerede alternativ forsyning via Snillfjord – Hemne – Trollheim og Snillfjord – Agdenes – Fosen. Etter NVEs vurdering vil ikke sanering av 132 kV ledningen Snillfjord – Orkdal redusere forsyningssikkerheten til området. NVE mener at 132 kV ledningen Snillfjord – Orkdal mister mye av sin nytteverdi når 420 kV ledningen til Statnett etableres. Sanering av ledningen er derfor etter NVEs mening et mulig avbøtende tiltak.

² Antall driftstimer er hentet fra NVEs produksjonsrapport 2011 og er ca. gjennomsnittlig brukstid for kraftverk i normal drift i 2011.

Visuelle virkninger

Ved kryssingen av Snilldalen og opp Snilldalsknubben vil traséalternativ 1.0 etter NVEs vurdering være godt synlig fra bebyggelsen, hvor ledningen er planlagt ca. 500 meter fra nærmeste hus, og fra riksveien. Alternativ 1.0g går rett sørover fra Snillfjord transformatorstasjon og vil øke avstanden til bebyggelsen i Snilldalen. Ledningen krysser Snilldalen lengre opp i dalen, der dalen er ganske smal og spenner over dalen og riksveien. Her skal veien legges om og gå i tunnel på deler av strekningen. Ledningen vil allikevel være synlig fra bebyggelsen som ligger ved Sætergardin. Snillfjord kommune mener alternativ 1.0g er bedre enn alternativ 1.0 ved kryssingen av Snilldalen. NVE er enig med både Snillfjord kommune og konsekvensutredningen, om at dersom man unngår kryssingen av Snilldalen ved Snilldalsknubben, så vil ledningen være mindre synlig.

Trasé 1.0 passerer ca. 300 meter fra Aunsætra som er en del av et definert kulturmiljø sammen med Aunet gård og seterveien mellom de to. Ledningen vil krysse seterveien ca. 1,7 km fra Aunet gård og vil trolig ikke være synlig fra gården. NVE mener at konsekvensene for kulturmiljøet av alternativ 1.0 er små. Alternativ 1.0g vurderes også i konsekvensutredningen å gi liten negativ konsekvens selv om avstanden til setra øker, fordi ledningen vil gå rett over en av de eldste bygningene i miljøet, en høybu. Ledningen vil gå ca. 40 meter fra hjørnet på høybua. NVE syns det er viktigere at det blir større avstand til selve setra, og er ikke enig i at alternativ 1.0g vurderes som verre for kulturmiljøet.

Over Geitfjellet går traseen på et avgrenset platå, som gjør at ledningen kun er synlig om du befinner deg oppe på platået. Konsekvensutredningen mener at dersom det blir bygget ut vindkraftverk på Geitfjellet så vil kraftledningen bli et underordnet element i landskapet.

Parallellføringen av en 132 kV ledning og en 420 kV ledning med ulike mastetyper, høyde og forskjellig avstand mellom mastene kan for noen virke uryddig i landskapet. Parallellføring medfører også et bredere ryddebelte. Etter NVEs vurdering er allikevel parallellføring å foretrekke, slik at de tekniske inngrepene blir samlet.

Naturmangfold

Innledningsvis viser NVE til kapittel 3.6 om naturmangfold i vedlegget "Tematiske konfliktvurderinger, innkomne merknader og vurdering av beslutningsgrunnlaget" for Geitfjellet vindkraftverk. I kapittel 5 om samlede virkninger diskuteres samlet belastning for naturmangfold.

Av prioriterte naturtyper på strekningen er Aunelva vurdert som et viktig bekkedrag, men det er funnet få rødlistearter. Den øvre delen av lokaliteten, Aunsætra, er avgrenset som en viktig naturtype med gammel lauvskog. Etter NVEs vurdering vil konsekvensen for naturtypen være liten, da det ikke vil være behov for master i dalen og ledningen vil strekkes over dalen uten behov for skogrydding.

I Snilldalen er det registrert en hekkelokalitet for hubro (sterkt truet), men den er ikke benyttet de siste 20 årene. Lokaliteten er 250 meter unna traséalternativ 1.0 og avstanden til hekkelokaliteten er større for alternativ 1.0g. NVE konstaterer at hekkelokaliteten ikke er benyttet de siste 20 årene.

Naturvernforbundet i Orklaregionen peker på at alternativ 1.0g vil komme innenfor influensområdet til rovfugllokaliteter. Over Geitfjellet passerer ledningen henholdsvis 300 og 600 meter unna registrerte hekkeplasser for storlom (nær truet), sangsvane(livskraftig) og kongeørn (livskraftig). Ved Langvatnet passerer ledningen 650 meter unna en hekkelokalitet for sangsvane. Sangsvaner er kjent for å være utsatt for kollisjoner med kraftledninger. NVE mener avstanden til alternativ 1.0 er relativt stor, men at kollisjonsrisikoen for sangsvanen er større ved alternativ 1.0g som går nærmere Langvatnet. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er enig med utreder om at alternativ 1.0g anses som bedre enn alternativ 1.0. Fylkesmannen fremhever at trasé 1.0g unngår kryssing av Snilldalen, trekkes lengre

vekk fra Aunsætra og turstien opp dit. Selv om traseen medfører økt reduksjon av INON mener Fylkesmannen at alternativ 1.0g er bedre for naturverdiene i området. NVE er enig med fylkesmannen i at alternativ 1.0g innebærer mindre virkninger for naturmangfold.

Bebyggelse

På strekningen mellom Geitfjellet og Snillfjord transformatorstasjon er det ingen bolighus innenfor en avstand på 100 meter og NVE mener ledningen er planlagt med god avstand til eksisterende bebyggelse.

Vurdering av avbøtende tiltak

Snillfjord kommune og Aunlia vel ber om at den eksisterende 132 kV ledningen mellom Aunsetra og Krokstadøra blir sanert eller kablet. NVE konstaterer at tiltakshaverne har vurdert en løsning der 1,1 km av 132 kV ledningen kan kables mellom Aunet og Snillfjord transformatorstasjon. Kabelen vil bli mellom 1,5 og 1,8 km lang og vil koste 6,5-7,5 millioner kroner. Denne ledningen ligger flere kilometer unna og vil ikke være synlig i det samme landskapet eller berøre de samme naturverdiene som omsøkte 132 kV ledning fra Geitfjellet vindkraftverk. Slik NVE tolker retningslinjene for bruk av kabel kan det være aktuelt å pålegge kabling av eksisterende ledninger for å sikre akseptable traseer for nye ledninger. Dette vil i all hovedsak gjelde kabling av ledninger med lavere spenningsnivå. Gjeldende kablingspolitikk (jf. St. meld 14 (2011-2012)) åpner etter NVEs mening ikke for å pålegge kabling av ledninger i andre områder. OEDs vedtak for 420 kV Mongstad-Kollsnes imidlertid også for kabling av eksisterende ledning ut i fra en vurdering av samlet belastning på konkrete naturverdier. NVE mener at eksisterende 132 kV ledning mellom Aunet og Snillfjord ikke vil berøre de samme naturverdiene som omsøkte 132 kV fra Geitfjellet vindkraftverk. NVE er inneforstått med at man lokalt mener kabling av deler av 132 kV Snillfjord-Hemne kan være gunstig med tanke på videre arealutnyttelse i Krokstadøra, men mener at kraftledningspolicyen og lovverket ikke hjemler en slik kompensasjon for ulemper til berørte kommuner.

NVE mener den omsøkte traseen 1.0g er den traseen som er minst synlig og som gir færrest virkninger for naturmangfold. NVE mener at fordelene med sanering av 132 kV ledningen Snillfjord – Orkdal er større enn sanering av 3,4 km av 132 kV ledningen Snillfjord – Hemne. Ledningen bør derfor bygges som en enkeltkurs med tremaster. 132 kV ledningen mellom Geitfjellet vindkraftverk og Snillfjord transformatorstasjon vil da være ca. 8,8 km og koste 24 MNOK, inkludert riving av 132 kV ledningen Snillfjord – Orkdal. Etter NVEs vurdering er virkningene av kraftledningen ikke så store at det ikke bør gis konsesjon til vindkraftverket.

4.3 Forhold til andre planer

Tiltaket er lokalisert i nærheten av andre planlagte vindkraftverk med Remmafjellet, Svarthammaren/Pållifjellet og Engvikfjellet vindkraftverk, som de nærmeste. I kapittel 5 har NVE foretatt en vurdering av samlede virkninger av disse vindkraftverkene.

Fylkesdelplan for vindkraft i Sør-Trøndelag

Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet har gjennom ”Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk (T-1458)” oppfordret fylkene til å utarbeide regionale planer for vindkraft. Det er videre gitt anbefalinger om hvordan slike planer bør innrettes. I henhold til retningslinjene skal godkjente regionale planer legges til grunn for fylkeskommunal virksomhet og være retningsgivende for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i fylket.

Godkjente regionale planer skal inngå i beslutningsgrunnlaget for NVEs behandling av enkeltprosjekter lokalisert innenfor planområdet. Søknader som er lokalisert i områder som i planen er vurdert å være spesielt konfliktfylte, bør normalt ikke imøtekommes. NVE må imidlertid alltid foreta en konkret vurdering av alle fordeler og ulemper i hvert tilfelle, inkludert mulighetene for avbøtende tiltak.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har utarbeidet en fylkesdelplan for vindkraft (FDP-vind). Denne planen ble vedtatt av Fylkestinget i Sør-Trøndelag 16.12.2008, og godkjent av Miljøverndepartementet 09.02.2010. Fylkesdelplanen vektlegger å samle vindkraftverkene geografisk i noen få større områder. Geitfjellet inngår i Snillfjordområdet, som sammen med Fosen er avsatt til mulig vindkraftproduksjon.

Kommuneplanens arealdel

Snillfjord kommune vedtok 30.06.2009 en revisjon av kommuneplanens arealdel. Her fremgår det at ulike selskap har meldt interesse for utbygging av vindkraftverk på Remmafjellet, Engvikfjellet og Svarthammaren/Pållifjellet, og i det omsøkte området tilknyttet søknadene for Geitfjellet vindkraftverk. Kommunen skriver at dette er tiltak som kreves konsekvensutredet, og derfor er unntatt rettsvirkning gjennom arealdelen. I arealdelens kartvedlegg er det aktuelle området beskrevet som mulig område for vindkraftverk. I planbestemmelsene står det at områder som ikke får konsesjon tilbakesendes til LNF-område uten bestemmelser om utbygging.

NVEs vurdering av forholdet til andre planer

Det aktuelle området er beskrevet som et mulig område for vindkraftverk i både fylkesdelplanen og kommuneplanens arealdel. Snillfjord kommune skriver i sin høringsuttalelse at de er for en etablering av tre vindkraftverk i kommunen, og at de er positive til Geitfjellet vindkraftverk. I sin uttalelse kommer kommunen med forslag om at de fem vindturbinene på Seglafjellet, Vuttudalsmannen og Høystakken tas ut av planene, på grunn av avstand til hekkelokalitet for kongeørn og visuelle virkninger. I tillegg mener de at en turbin ved Snilldalsknubben bør tas ut grunnet lang veiføring. De ønsker også en alternativ adkomstvei fra industriområdet, og at denne utredes nærmere. De viser til at Snillfjord ble utpekt som et vindkraftområde i den samlede planen for vindkraftutbygging i Sør-Trøndelag, og mener at konsesjonene som er gitt til vindkraftverk på Fosen ikke bør være til hinder for vindkraftutbygging i Snillfjord.

Fylkesmannen mener at det på nåværende tidspunkt ikke bør innvilges flere konsesjoner i fylket. DN viser til retningslinjene til fylkesdelplanen for vindkraft, der det står at en utbygging med produksjon utover 3 TWh bør tas opp ved en rullering av planen. De mener at en produksjon utover 3 TWh tilsier at planen bør rulleres før konsesjonssøknadene behandles. Flere interesseorganisasjoner påpeker at det i fylkesdelplanen for vindkraft er vedtatt å bygge ut 2-3 TWh vindkraft, og at NVE allerede har gitt tillatelse til utbygging av 2 TWh i Åfjord-Roan. De mener at en stor utbygging rundt Snillfjord vil medføre en overskridelse av det fylkestinget har gått inn for, og gi store virkninger for naturmangfold og landskap. Naturvernforbundet skriver at målet om vindkraftutbygging allerede er nådd, og at de derfor vil påklage en eventuell konsesjon til Geitfjellet vindkraftverk. NVE vil i den sammenheng påpeke at målet for vindkraftutbygging ikke er nådd selv om det gis konsesjoner til vindkraftverk. Med sertifikatmarkedet lagt til grunn for fremtidens vindkraftutbygging, vil det måtte gis konsesjon til flere områder enn det som faktisk vil bli bygget. Sertifikatsystemet er markedsbasert og ikke alle prosjekter vil kunne la seg realisere. At noen områder vil måtte tåle en større belastning enn andre er et faktum NVE har vurdert, og som også illustreres i de prioriteringer som er lagt til grunn for Sør-Trøndelags fylkesdelplan for vindkraft.

Fosen Naturvernforening skriver at spørsmålet om fremtidige kystnasjonalparker i Trøndelag må avklares før sluttbehandling av vindkraft- og kraftledninger i regionen. DN mener at det må vurderes om tiltakene er i strid med overordnede nasjonale miljømål og internasjonale forpliktelser på miljøområdet. Det fremkommer av andre innkomne merknader at den omsøkte utbyggingen kan være i konflikt med målsetninger i en rekke lover og retningslinjer. Følgende er nevnt: plan- og bygningsloven, forurensningsloven, ILO-konvensjonen, Den Europeiske landskapskonvensjonen, Fylkesfrilftsplanene, frilftsloven, Fredrikstaderklæringen, kommuneloven, naturmangfoldsloven, energiloven, forvaltningsloven, retningslinje for behandling av støy i arealplanleggingen –T 1442. Trondhjems Turistforening ønsker en nasjonal plan for vindkraft. NVE legger til grunn alle relevante lover og retningslinjer i de tematiske vurderingene i hvert kapittel. NVE understreker i denne sammenheng at vindkraft også er et politisk tema. Dette gjelder også spørsmålet om en nasjonal plan for vindkraft. Politiske vurderinger hører etter NVEs mening ikke hjemme i NVEs konsesjonsbehandlingen av et enkeltprosjekt.

NVE understreker at vindkraftprosjekter vurderes på grunnlag av konkrete virkninger, og at konsekvensutredninger knyttet til vindkraftprosjekter er grundigere enn utredningene som legges til grunn i fylkesdelplanen. Fylkesdelplanen for vindkraft er et retningsgivende verktøy, og ikke en bindende plan. Videre viser NVE til at den nye plan- og bygningsloven trådte i kraft 01.07.2009, og at det ikke lenger er reguleringsplikt for vindkraftverk. Ved konflikt mellom kommunal plan og konsesjonsvedtak kan Olje- og energidepartementet samtidig med klageavgjørelse gi konsesjonen virkning som statlig plan. For å ivareta innsigelsesadgangen som kommuner og statlige fagetater har hatt overfor forslag til regulerings- og kommuneplaner, er det innført nye bestemmelser i energiloven om innsigelse og klagerett. Kommuner, fylkeskommuner og statlige fagetater har innsigelses- og klagerett ovenfor forslag i konsesjonssøknadene. NVE viser videre til at konsesjonsbehandlingen er en grundig prosess som skal belyse alle beslutningsrelevante virkninger.

NVE vektlegger at planområdene er beskrevet som et mulig vindkraftområde i både fylkesdelplanen for vindkraft og kommuneplanens arealdel. Kommunen er positiv til Geitfjellet vindkraftverk hovedsakelig som omsøkt, men med enkelte justeringer av turbinplasseringer og valg av trasé for adkomstvei.

4.4 Landskap og visuelle virkninger

Plan- og influensområdet ligger ifølge konsekvensutredningene for Geitfjellet vindkraftverk i overgangen mellom fire landskapsregioner i henhold til Norsk Institutt for skog og landskaps nasjonale referansesystem for landskap. De aktuelle landskapsregionene er region 14, *Fjellskog i Sør-Norge - underregion 14.34 Kystfjellskogen i Agdenes og Orkdal*, region 25, *Fjordbygdene på Møre og Romsdal og i Trøndelag - underregion 25.3 Hemnefjorden/Snillfjorden*, region 15, *Lågfjellet i Sør-Norge - underregion 15.34 Vardfjellet/Omnefjellet* og region 27³, *Dal- og fjellbygdene i Trøndelag - underregion 27.5 Meldal/Rennebu*. Selve planområdet ligger i hovedsak i landskaps- og underregion 25.3 og 15.34.

I konsekvensutredningene vurderes landskapet i området samlet til å ligge i *klasse B1, det typiske landskapet, tilsvarende middels verdi* i henhold til metodikk i Statens vegvesens håndbok 140. Enkelte av de 10 delområdene i SAE Vind DA sin utredning er verdisatt til middels/stor verdi, derav Vuttudalen, Songli og Slørdalsvatnet. Konsekvensgraden for landskap samlet er vurdert i begge utredningene til å være middels negativ visuell konsekvens.

³ I Zephyr AS sin konsekvensutredning er landskapsregion 27 *Dal- og fjellbygdene i Trøndelag* ikke inkludert, men det er kommentert at grensene mellom de ulike landskapsregionene er diffuse.

Det fremgår i konsekvensutredningen til SAE Vind DA at virkningene for landskap vil være størst i selve planområdet, fra hytteområdet ved Våvatnet, indre deler av Snillfjorden (inkludert Krokstadøra) og på sørsiden av Omnsfjellet og Gråurda. I utredningen til Zephyr AS er også Aunsætra, Hardmoen og Snilldal vurdert som steder som blir en god del visuelt berørt. I tillegg har Zephyr AS omsøkt fem vindturbiner på Seglafjellet, Høystakken og Vuttudalsmannen, noe som gjør at Vuttudal også blir en god del visuelt berørt av Zephyr AS sitt prosjekt. For øvrige områder vil vindkraftverket ha middels eller små negative virkninger for landskapet. Adkomstveien som tar av fra riksvei 714 på Snilldalsslætta er i liten grad eksponert mot omgivelsene.

DN og Riksantikvaren skriver i tematisk konfliktvurdering at vindkraftverket ligger i et relativt urørt område, som totalt vil endre karakter med tiltaket. De har gitt Geitfjellet vindkraftverk konfliktkategori C (middels konflikt). Snillfjord kommune ønsker at de fem vindturbinene på Seglafjellet, Høystakken og Vuttudalsmannen tas ut av planene, for å redusere de visuelle virkningene. Sør-Trøndelag fylkeskommune og Riksantikvaren stiller seg bak denne vurderingen. Stølan skriver på vegne av Utmarkslaget i Vuttudalen at de ikke ønsker turbinene fjernet, og at synligheten fra boligområdene ikke vil være noe problem og ha liten betydning for de som fastboende. Kommunen mener også at omsøkte adkomstveier fra Tynsetodden mot Tverrelvtjønnna vil bli svært synlig i terrenget fra Våvatnet og spesielt fra Hardmoen hytteområde, og ønsker i stedet en alternativ adkomstvei fra Snildalsætra industriområde. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag skriver i sin uttalelse at mange verdifulle landskap vil bli visuelt berørt av tiltaket, og at avbøtende tiltak bør vurderes. De skriver videre at de visuelle virkningene bør vurderes samlet for alle de planlagte vindkraftverkene, og sees i sammenheng med andre fjernvirkninger som er utredet. Fylkesmannen mener allerede innvilgede konsesjoner langs kysten i fylket vil være dominerende i landskapsbildet og at Geitfjellet vindkraftverk med det vil ha stor negativ konsekvens for landskapet. De mener nasjonale mål for landskap må vektlegges i større grad. Fosen Naturvernforening mener at de visuelle virkningene vil ha en influenssone på 30 km. De krever at et eventuelt vindkraftverk ikke skal synes fra viktige kulturmiljøer, kulturminner og kulturlandskap, større befolkningssentra, fra de mest verdifulle uberørte fjellområdene i kommunen og andre viktige rekreasjonssteder. De skriver også at Norge er forpliktet til å bevare kystlandskapet gjennom den europeiske landskapskonvensjonen. ZERO mener at visuelle virkninger ikke skal tillegges betydelig vekt, og mener heller at det i et miljøperspektiv bør legges vekt på irreversible konsekvenser, som klimaendringer og tap av biologisk mangfold.

NVE konstaterer at området ligger godt tilbaketrukket fra kysten og verdifulle landskapsområder knyttet til den ytre kysten og Trondheimsleia. Geitfjellet er et avgrenset platå med hovedsakelig bratte kanter rundt, og terrenget skjærer også mot innsyn fra mange kanter. Mot Våvatnområdet er landskapet åpent, med lite vegetasjon og dermed visuelt sårbart. NVE understreker at en eksisterende 132 kV-kraftledning krysser planområdet. Det er ingen andre tekniske inngrep i planområdet. Andre eksisterende tekniske inngrep i landskapet, utover bygningsmasser og tekniske anlegg i og omkring tettstedene, er riksvei 714 og reguleringszone i Våvatn. Etter NVEs vurdering er de eksisterende tekniske inngrepene ikke dominerende i landskapet.

Etter NVEs vurdering vil planområdet med vindkraftverket endre karakter fra et delvis urørt landskap til et landskap med store inngrep. Vindkraftverket vil være et dominerende landskapselement, men ettersom terrenget er kupert vil det variere hvor mye av vindkraftverket som er synlig fra ulike steder i influensområdet. Etter NVEs vurdering vil vindkraftverket i stor grad endre områdets landskapskarakter for området rundt Våvatn og Hardmoen, fra Snillfjorden med utsynsretning utover langs fjorden og for høyereliggende fjellområder i nærheten. NVE legger til grunn at alle vindkraftverk vil medføre visuelle virkninger, og mener at Fosen Naturvernforenings krav når det gjelder synlighet er urealistisk. For deler av dalføret langs Vuttudalselva og Vuttudalen vil Zephyr AS sitt prosjekt oppleves som dominerende i landskapsbildet. Det omsøkte vindkraftverket til SAE Vind

DA vil gi mindre visuelle virkninger enn prosjektet til Zephyr AS. Dette er fremhevet og vektlagt av flere i høringsuttalelsene. NVE vil vektlegge de visuelle virkningene i samlet vurderinger av Geitfjellet vindkraftverk.

Det vises til kapittel 5 for vurdering av samlede virkninger for landskap for flere av vindkraft- og kraftledningsprosjekter i området.

Etter NVEs vurdering kan vindkraftverk også oppfattes som et positivt landskapselement. Etablering av et vindkraftverk vil også kunne skape en kontrast i landskapet og til tradisjonelle landskapselementer i positiv forstand. I flere av høringsuttalelsene er det også nevnt at vindkraftverket vil ta seg godt ut i landskapet.

Geitfjellet vindkraftverk vil etter NVEs vurdering endre planområdets landskapskarakter i stor grad. Det vil være et dominerende landskapselement og medføre store visuelle virkninger for landskapet, kulturlandskapet og for friluftsinnteresser for flere steder rundt tiltaket. Det er aktuelt for NVE å vurdere tiltak som reduserer de visuelle virkningene. Området ligger ellers godt tilbaketrukket fra kysten og terrenget skjærer også mot innsyn fra mange kanter.

4.5 Kulturminner og kulturmiljøer

Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner i planområdet, og potensialet for funn innenfor planområdet vurderes å være liten. Innenfor influenssone til vindkraftverket er det registrert flere ulike kulturmiljøer og kulturminner. Konsekvensutredningen fra Zephyr AS oppgir 18 områder som tiltaket vil medføre visuelle virkninger for, og SAE Vind DA oppgir noen færre i sin utredning. Samlet konsekvens for kulturminner og kulturmiljø er vurdert som middels-liten negativ og liten negativ i henholdsvis Zephyr AS og SAE Vind DA sine utredninger.

I tematisk konfliktvurdering vurderes vindkraftverket å være i visuell konflikt med enkelte verdifulle kulturmiljøer. Riksantikvaren og DN har derfor satt Geitfjellet vindkraftverk i konfliktkategori C (middels konflikt). Områdene som anses å være over middels verdifulle og samtidig bli berørt av tiltaket er Breidvik, Vilvang og Klungervik, Djupdalen, Snilldallia og Snilldal, og Vuttudalen. Disse fire områdene er også med i "Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag". Utover dette regnes Songli, Krokstadøra og Snillfjord, og Aunet gård og Aunsætra som over middels verdifulle kulturmiljøer som blir berørt av tiltaket. I utredningen fra SAE Vind DA nevnes også Kjølén-Sætergarden. Det er kun for Vuttudalen hvor tiltaket anses å ha stor negativ konsekvens og området samtidig har stor verdi. Dette gjelder for Zephyr AS sitt prosjekt. NVE konstaterer at Skorilla og Vuttudalen også er valgt ut i prosjektet "Oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag". De andre områdene er vurdert til middels negativ konsekvens. Det er med grunnlag i dette at høringsinstansene mener det bør vurderes å se nærmere på en redusert løsning eller alternativ plassering av enkelte av vindturbinene, som et avbøtende tiltak for å ta vare på de verdifulle kulturmiljøene. I følge Riksantikvaren er det først og fremst turbinene på Seglafjellet, Vuttudalsmannen og Høystakken i det omsøkte prosjektet til Zephyr, som ved å fjernes eller flyttes vil redusere de visuelle virkningene for kulturmiljøet i Vuttudalen.

NVE konstaterer at flere kulturminner og kulturmiljøer i tiltakets influenssone vil bli visuelt berørt. En realisering av vindkraftverket vil etter NVEs vurdering kunne redusere opplevelsesverdien av disse områdene noe. Etter NVEs vurdering vil kun et fåtall av disse kulturmiljøene ha et stort antall vindturbiner som er synlige, i kort avstand, ugunstig eksponeringsretning og i tillegg være vurdert til over middels verdi og konsekvens. Tiltross for at vindturbinene vil kunne oppleves som dominerende i enkelte av landskapsbildene og i enkelte retninger, er det etter NVEs vurdering ikke hensiktsmessig å gjennomføre omfattende justeringer av de omsøkte planområdene.

NVE konstaterer at det kun er Vuttudalen som er vurdert til ”stor verdi” og med ”stor negativ” konsekvens ved en realisering av utbyggingsløsningen til Zephyr AS. NVE vil med grunnlag i verdi- og konsekvensvurderingen, samt høringsinnspillene, vektlegget dette i den samlede vurderingen i kapittel 6.

For ytterligere omtale og vurdering av tiltakets visuelle virkninger, vises det til kapittel 4.4.

Riksantikvaren skriver at undersøkelsesplikten jamfør kulturminneloven § 9 må oppfylles for å kunne ta endelig stilling til virkninger for eventuelle automatisk fredete kulturminner som blir berørt av utbyggingene. Det vises til Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk (T-1458), der det fremgår at undersøkelser etter kulturminneloven § 9 i utgangspunktet skal gjennomføres før konsesjonsvedtak fattes. De skriver at Riksantikvaren skal avgjøre om undersøkelsesplikten kan utsettes til etter konsesjonsvedtak etter særskilt søknad fra tiltakshaver eller fylkeskommunen. Sør-Trøndelag fylkeskommune anser at det er tilstrekkelig at undersøkelsesplikten oppfylles etter at konsesjonsvedtak er fattet. De legger til grunn at store deler av tiltakene trolig ikke vil komme i konflikt med automatisk fredete kulturminner, og at det er gode muligheter for avbøtende tiltak. Fylkeskommunen opplyser forøvrig at arkeologiske registreringer etter kulturminnelovens § 9 har blitt gjennomført i traseer for ulike adkomstveier til vindkraftverket. Ved en eventuell konsesjon forutsetter fylkeskommunen at undersøkelser etter kulturminnelovens § 9 skal være gjennomført for hele planområdet før en detaljplan for prosjektet kan godkjennes. NVE konstaterer at det ikke er foretatt undersøkelser av det totale planområdet i henhold til § 9 i kulturminneloven. Det er etter NVEs vurdering tilstrekkelig å foreta § 9-undersøkelser etter en eventuell konsesjon og i detaljprosjekteringsfasen. De faktiske inngrepene innenfor et planområde utgjør cirka 2-3 prosent av arealet, og det er derfor etter NVEs syn kostbart og lite formålstjenelig å foreta utgravinger og prøvestikk før en vet hvilke deler av området som faktisk blir direkte berørt. NVE mener dagens praksis er tilstrekkelig ved etableringer av vindkraftverk. Dersom det meddeles konsesjon skal det utarbeides en miljø-, transport- og anleggsplan for tiltaket. Denne skal godkjennes av NVE før anleggsarbeidene kan igangsettes. NVE vil ved en eventuell konsesjon fastsette vilkår om at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 skal være oppfylt før en slik godkjenning av miljø-, transport- og anleggsplan.

NVE konstaterer at det ikke er registrert automatisk fredede kulturminner i planområdet. Etter NVEs vurdering vil kun et fåtall av kulturmiljøene ha et stort antall vindturbiner som er synlige, i kort avstand, og i ugunstig eksponeringsretning. Det er kun for Vuttudalen hvor tiltaket vil ha en stor negativ konsekvens. Etter NVEs vurdering vil det kunne være aktuelt med avbøtende tiltak for dette området. NVE vil ved en eventuell konsesjon fastsette vilkår om at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 skal være oppfylt før NVE godkjenner miljø-, transport- og anleggsplan.

4.6 Friluftsliv

Det fremgår av konsekvensutredningene at terrenget i planområdet er egnet til jakt, fiske, bær- og sopplukking og fotturer. Området brukes moderat og i hovedsak av grunneiere og lokale brukere i sommerhalvåret. Det ligger tre private hytter innenfor planområdet, og det foreligger ingen planer om å legge ut deler av området til hytteformål. Den nordlige delen av planområdet er vurdert som mest verdifull blant annet på grunn av tilgjengeligheten. Det går blant annet en turløype opp til Aunsætra, hvor en lett kan ta seg videre derfra og inn i planområdet. Det er flere områder i influensområdet av det planlagte vindkraftverket som brukes mye til friluftsliv. Disse områdene brukes også i større grad vinterstid. Aunsætra, Våvatnet, Omnfjellet, Hardmoen hyttefelt, Åstfjorden og Bergselva utpeker seg som særlig verdifulle, som følge av god tilgjengelighet og grad av egnethet til friluftsliv. Tiltaket er

vurdert av SAE Vind DA til å ha middels negativ konsekvens. Zephyr AS har vurdert konsekvensgraden til middels til liten negativ. Virkningene går i hovedsak ut på visuelle forstyrrelser, at landskapet endrer karakter og at opplevelsesverdien vil endre seg. Enkelte av lokalitetene som ligger nær anlegget vil også påvirkes av støy, i tillegg til en liten risiko for isnedfall i perioder med tåke om vinteren.

Flere høringsinstanser uttrykker bekymring for virkninger for friluftslivet i området, særlig med tanke på de samlede virkningene av flere vindkraftverk i området. Det er også flere som viser til nasjonale mål for friluftsliv og mener tiltaket kommer i konflikt med disse. DN mener tiltaket er i stor visuell konflikt med lokalt og regionalt viktige friluftsområder, herunder spesielt Omnfjellet. De skriver at dersom alle vindkraftverkene i området realiseres vil det i realiteten ikke finnes alternative friluftsområder i nærheten med tilsvarende kvaliteter. De samlede virkningene for friluftsliv i Snillfjordområdet vil derfor etter DN's vurdering bli store. DN mener det må gjøres en samlet vurdering av hvordan friluftslivet i Snillfjordregionen blir påvirket. DN skriver videre at den indirekte påvirkning for Øyangen, Våvatnet og Omnfjellet vil bli såpass store, slik at også kvaliteten for friluftsliv i regional sammenheng vil bli betydelig redusert. Fosen naturvernforening mener viktige områder for friluftsliv vil få redusert verdi både nå og for fremtidige generasjoner, fordi inngrepene ikke er reversible. I følge foreningen vil tiltaket påvirke jakt- og fiskemuligheter i området. De mener videre at utredningen ikke tar hensyn til folkehelseperspektivet og at uberørt natur har positive virkninger for mennesker. Revdal og Humstad er positive til at området får bedret tilgjengelighet og mener dette vil medføre nye turmuligheter. Trondhjems turistforening uttaler at uberørte naturområder bør bevares av hensyn til rekreasjon og friluftsliv. De mener vindkraftverket medfører uakseptable virkninger for friluftsopplevelsene i området. De mener også at økt tilgjengelighet ikke kan være et argument for vindkraftutbygging. FNF mener at selv om Geitfjellet vindkraftverk vil redusere friluftsmulighetene i urørt natur, er det ett av de minst konfliktfylte prosjektene i området hva gjelder friluftsliv og at det ikke er mange som vil tape sitt eneste nærturområde.

Etter NVEs vurdering vil en utbygging av Geitfjellet vindkraftverk endre opplevelsesverdien av friluftslivet flere steder i og rundt planområdet, særlig for brukergrupper som ønsker å oppleve stillhet og urørt natur. NVE konstaterer at Geitfjellet vindkraftverk vil påvirke opplevelsesverdien av friluftsliv innenfor planområdet gjennom endret landskapskarakter og arealbruk, støy, skyggekast og visuelle virkninger. Dette vil få størst virkninger for den nordlige delen av planområdet og fritidsbebyggelsen, da bruken av de andre delene er vurdert som begrenset. I perioder kan det også bli ferdselsbegrensninger i vindkraftanlegget på grunn av fare for iskast. Denne risikoen er for øvrig regnet for liten, blant annet fordi området er lite brukt om vinteren. Med økende avstand til vindturbinene vil påvirkningen på friluftslivsområder og turmål bli mindre. Geitfjellet vindkraftverk vil være synlig fra flere verdifulle friluftsområder, derav Omnfjellet og Våvatnet som er fremhevet i uttalelsen til DN.

Planområdet og tilgrensende områder vil bli berørt av støy. Etter NVEs vurdering vil ikke støy fra vindkraftverket gjøre området uegnet for friluftsliv, selv om opplevelsen vil kunne være betydelig endret. Hva som defineres som uønsket lyd er subjektivt betinget, og opplevelsen av støy vil derfor variere fra person til person. Tiltaket vil medføre visuelle virkninger og støyvirkninger for fritidsbebyggelse nær og i planområdet, både i anleggs- og driftsperioden. NVE legger til grunn at friluftslivsopplevelsen for hytteeierne kan bli påvirket som følge av dette.

Når det gjelder vindkraftverk som et irreversibelt inngrep og dermed fremtidig redusert verdi av friluftsliv, vil NVE dersom det blir gitt konsesjon, sette vilkår om at konsesjonær i løpet av det tolvte driftsåret skal oversende NVE et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved utløp av driftsperioden. Alle spor av

vindkraftverket vil etter NVEs vurdering være vanskelig å skjule, men planområdet vil i hovedsak tilbakeføres gjennom oppfyllelse av NVEs krav.

NVE konstaterer at en etablering av et vindkraftverk med veinett kan føre til økt og endret type bruk av området. Erfaringer fra etablerte norske vindkraftverk, blant annet i Smøla og Lebesby, viser at friluftslivsaktiviteten i nærheten av vindkraftverk kan være relativt høy, og at syklistene kan bli en ny brukergruppe. Brukstypen vil allikevel begrense seg da NVE ved en eventuell konsesjon vil sette vilkår om at adkomst- og internveier skal stenges for motorisert ferdsel, og at motorisert bruk utover driftingen av vindkraftverket skal avklares med kommune og grunneiere.

NVE registrerer at det fins flere tilsvarende eller bedre egnet alternative friluftsområder, men at noen av disse områdene som er beskrevet inngår i andre vindkraftprosjekter. Etter NVEs vurdering er det hensiktsmessig og vurdere alternative friluftsområder sammen med samlede virkninger for friluftsliv av flere vindkraftverk i området. I denne sammenheng vises det derfor til kapittel 5. Vedrørende forhold i strid med myndighetenes satsing på friluftsliv, legger NVE til grunn at plan- og influensområdet ikke er registrert som regionalt viktig for friluftsliv i Fylkesmannens arealoversikt.

Geitfjellet vindkraftverk vil være synlig fra flere viktige lokale friluftsområder og turmål, og friluftslivsopplevelsen kan etter NVEs vurdering bli påvirket av dette. Dette vil i hovedsak gjelde friluftsliv i tiltakets influensområde. Det ligger tre private hytter innenfor planområdet. Vindkraftverket vil medføre virkninger i form av støy, skyggekast og iskast for lokaliteter i og i nærheten av planområdet. Etter NVEs vurdering er disse konsekvensene ikke av avgjørende betydning, da bruken av området til friluftsliv er begrenset. NVE konstaterer at en etablering av vindkraftverket vil være positivt for brukergrupper som ønsker bedre tilgjengelighet og fremkommelighet. Det vil også kunne åpne opp for nye brukstyper av området.

4.7 Reiseliv

Det fremgår av konsekvensutredningen at det ikke er noen eksisterende eller planlagte reiselivsaktiviteter eller turistanlegg i planområdet for Geitfjellet vindkraftverk. Planområdet er vurdert som mindre egnet for dette. Snillfjord kommune har per dags dato ingen reiselivsplan for området, men de har påpekt potensialet for lokal utvikling av reiselivet i sin næringsplan. Når det gjelder reiselivet i influensområdet fins det enkelte spredte aktører. Reiselivsaktiviteten i området er primært rettet mot sjøen i form av fisking, båtturer og bading, og Åstafjorden regnes for det området som har størst betydning i denne sammenheng. Mange av de registrerte friluftsløkasjonene har også en viss betydning for det naturbaserte reiselivet, men i følge konsekvensutredningen gjelder det i beskjeden grad de lokasjonene som blir mest negativt berørt. Det fins også flere campingplasser i influensområdet. Virkningene på reiselivet er først og fremst knyttet til de visuelle inntrykkene. Konsekvensgraden for turisme og reiseliv vurderes som små negative til ubetydelige i begge utredningene.

Flere av høringsinstansene mener vindkraftverket vil ha negative virkninger for reiselivet. FNF viser videre til at Soria-Moria erklæringen slo fast at reiseliv skal være et nasjonalt satsningsområde og mener dette er i konflikt med vindkraftutbygging. FNF skriver at Snillfjord kommune har oppgitt at de ønsker å satse på naturturisme fremover, og de spør hvordan det er mulig å kombinere dette med vindkraft. Landrø skriver i sin uttalelse at vindkraftverket vil føre til at turistene ikke lenger vil komme for å oppsøke uberørt kystnatur.

NVE legger til grunn at en vindkraftutbygging kan redusere områdets landskapskvaliteter og prege opplevelsen av landskap og natur i influensområdet. For noen kan dette etter NVEs vurdering redusere

interessen for å besøke området, og dermed påvirke det naturbaserte reiselivet i Snillfjord i negativ forstand.

Etter NVEs vurdering kan vindkraftutbygging også gi positive virkninger for den lokale reiselivsnæringen. I anleggsperioden vil aktiviteten i området være stor, og det vil være et stort behov for overnattings- og serveringstjenester. Erfaringer fra andre vindkraftverk viser at reiselivsbedrifter kan oppleve positive virkninger også i driftsperioden, blant annet gjennom vedlikeholdsarbeid i vindkraftverket. Økt næringsaktivitet i et område kan etter NVEs vurdering være et bidrag til helårsdrift i lokale reiselivsbedrifter. NVE vil også vise til utviklingen på Smøla, der det har vært stor vekst i reiselivsnæringen etter etableringen av vindkraftverk.

Etter NVEs vurdering kan en vindkraftutbygging medføre små negative virkninger for reiselivet knyttet i hovedsak til båttaktiviteter på fjorden og overnattingsmuligheter. En vindkraftutbygging vil etter NVEs vurdering også kunne gi positive virkninger for reiselivsnæringen i området gjennom økt behov for overnattings- og serveringstjenester i anleggsperioden.

4.8 Naturmangfold

Nedenfor følger en omtale og vurdering av vindkraftverkernes virkninger for naturmangfold, inndelt etter undertemaene naturtyper og vegetasjon, fugl og annen fauna. NVE viser til vurdering av kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold i kapittel 3.6 i vedlegget "Tematiske konfliktvurderinger, innkomne merknader og vurdering av beslutningsgrunnlaget" for Geitfjellet vindkraftverk, og vurdering av samlet belastning i henhold til naturmangfoldloven § 10 i kapittel 5 i dette dokumentet.

4.8.1 NVEs vurdering av virkninger for naturtyper og vegetasjon

Det fremgår av konsekvensutredningen at planområdene består av mye bart fjell, og at vegetasjonen domineres av moser og lyng. Det er også en del myrområder på Geitfjellet. Det er skilt ut sju lokalt viktige lokaliteter inne i planområdet og to like i nærheten, som alle er vurdert til middels verdi som naturtype. Det er ingen utvalgte eller rødlistede naturtyper i området. Lokaliteten ved Almbergpynten sør i planområdet er registrert som *kalkrike områder i fjellet*, og vil bli berørt i SAE Vind DA sitt prosjekt slik det er omsøkt. Øvrige lokaliteter vil ikke bli direkte berørt av vindkraftverket. Det er funnet få rødlistede karplanter, lav og sopp i utredningsområdet, til sammen fire arter og kun enkeltfunn. Disse er Hvitkurle (NT), Skorpefyllav (NT), Gubbeskjegg (NT) og Tyritjuke (NT). Det kan allikevel være potensial for enkelte rødlistede arter utover dette i området, men dette vurderes som lavt. Det er ingen kjente rødlistede planter som vil bli påvirket av anleggsarbeidet. Naturtyper, flora og vegetasjon i influensområdet beskrives for øvrig som representativt for distriktet og skiller seg i liten grad fra andre områder i nærheten. Konsekvensgraden er vurdert som gjennomgående liten.

NVE konstaterer at det er registrert fire enkeltfunn av rødlistede karplanter, lav og sopp i planområdet, men at ingen vil bli påvirket av anleggsarbeidet. For naturtyper er det i hovedsak *kalkrike områder i fjellet* som vil bli berørt, og det er ingen utvalgte eller rødlistede naturtyper i området. Av naturtypelokalitetene er det kun den ved Almbergpynten som vil bli direkte berørt av vindkraftverket. NVE konstaterer at samlet sett er naturtyper, flora og vegetasjon i utredningsområdet vurdert til å være av små til middels verdi i utredningen til SAE Vind DA.

Natur og Ungdom krever buffersoner på minst 200 meter mellom verdifulle naturtyper/arter og nærmeste inngrep. Konsekvensene er vurdert som gjennomgående små, og NVE vil ikke sette krav om en buffersone. NVE forutsetter at tiltakshaver ved en eventuell konsesjon tar hensyn til naturtype og rødlistede arter i detaljplanleggingen av tiltaket. Dette skal også omtales i en miljø-, transport- og anleggsplan. Etter NVEs vurdering vil de negative virkningene for naturtyper og vegetasjon være små.

Når det gjelder deler av planområdet omsøkt av Zephyr AS, som ikke inngår i utredningen fra SAE Vind DA, legger NVE til grunn at potensialet for funn av rødlistede arter av vurdert som lavt og at det ikke er registrert viktige naturtyper innenfor de overlappende delene av planområdene. NVE forutsetter at tiltakshaver ved en eventuell konsesjon tar hensyn til eventuelle naturtyper og rødlistede arter i detaljplanleggingen av tiltaket, og at dette skal omtales i miljø-, transport- og anleggsplanen.

Et vindkraftverks virkninger for naturtyper og vegetasjon kan omfatte arealbeslag (nedbygging og erosjonseffekt), fragmentering, drenering, endringer i utmarksbruk (beitemønster og oppdyrking), økt ferdsel, økt forurensning og endringer i mikroklima. Konsekvensutredningen til SAE Vind DA gir en oversikt over sårbare naturtypelokaliteter og vegetasjon/planter i planområdet. Det gjør at tiltakshaver ved en eventuell konsesjon kan iverksette avbøtende tiltak gjennom arbeidet med detaljprosjektering av tiltaket.

Etter NVEs vurdering vil de negative virkningene for naturtypelokalitetene og enkeltforekomster av rødlistede arter være gjennomgående små, og det kan være mulig å redusere virkningene ytterligere med plantilpasninger, jmfør naturmangfoldloven § 12. NVE vil ikke sette krav om buffersoner mellom vindturbinene og naturtype, men vil i en eventuell konsesjon fastsette vilkår om at det skal utarbeides en miljø-, transport- og anleggsplan. I planen skal det redegjøres for hvordan ulemper for naturtyper og vegetasjon/planter kan unngås ved plantilpasninger. NVE kan ikke se at etablering av vindkraftverket vil komme i konflikt med forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer, jmfør naturmangfoldloven § 4.

4.8.2 NVEs vurdering av virkninger for fugl

Det fremgår av konsekvensutredningen at det er registrert følgende forekomster av rødlistede⁴ og andre fuglearter innenfor plan- og influensområdet til Geitfjellet vindkraftverk:

- Hubro, sterkt truet (EN): En eldre hekkelokalitet, som er vurdert inaktiv.
- Storlom, nær truet (NT): Hekkelokalitet ved Fiskeløysvatnet og Tverrelvtjørna.
- Kongeørn: Tre hekkelokaliteter vest og nordvest for planområdet, som alle er alternative reir for ett par som hekker i området, i tillegg til jakt i området. En avhekkelokalitetene ligger i vestveggen til Seglafjellet og de to andre øst for Skorilla.
- Smålom: En hekkelokalitet sør ved Storfjelltjørna.
- Fjellvåk: To mulige hekkelokaliteter i influensområdet, som benyttes hovedsakelig i gode smågnager år. Planområdet vil også brukes noe til jakt.
- Sangsvane: En registrert hekkelokalitet nær Langvatnet.
- Havørn (ansvarsart): To hekkeplasser, hvorav en lokalitet er sikker og befinner seg nordvest for planområdet på andre siden av Snillfjorden. Jakter i området.
- Rødstilk, småspove, steinskvett og bergirisk (NT): Hekker spredt og er fåtallige i planområdet.
- Storspove (NT), vipe (NT), sanglerke (VU), stær (NT): ser ut til å hekke spredt i influensområdet/dalførene rundt Geitfjellet.

Vandrefalk og hønsehauk (NT) er også registrert hekkende, men utenfor influensområdet. Utover dette fremgår det av konsekvensutredningene at det er god, men sterkt varierende bestand av lirype i området og at det er registrert orrfugl i utkanten av planområdet i skogliene mot Snilldalen og Langlidalen. Det er ikke kjent regulære trekkruiter eller døgntrekk/næringstrekk for fugl gjennom området.

⁴ De rødlistede artene er kategorisert som EN = sterkt truet, NT = nær truet og VU = sårbar

Forstyrrelseeffekter for hekking er vurdert som størst i anleggsfasen i perioden midten av februar til første halvdel av juli og nær reirlokalteter. Det er forventet forstyrrelseeffekter for kongeørn i driftsfasen og særlig for reirlokaltetene ved Seglafjellet/Høystakken, samt kollisjonsfare for arten med hensyn til næringssøk/jakt i området. Det er også forventet forstyrrelseeffekter for storlom, som et resultat av økt aktivitet i området. Når det gjelder begge de omsøkte tilsvarende alternativene for adkomstvei, kan disse ha spesielt negativ virkning for hekkende storlom, da de begge ligger nær mulig hekkelokalitet ved Tverrelvtjørna. Smålom og sangsvane vil også bli påvirket av anleggsarbeid i hekkeperioden. Lirype er trukket frem som spesielt utsatt for kollisjon. I utredningene er konsekvensgraden vurdert til middels og middels til stor negativ, hvor forholdet til kongeørn er utslagsgivende, i tillegg til mulige forstyrrelseeffekter på hekkelokaliteter for storlom og sangsvane.

I den tematiske konfliktvurderingen har DN og Riksantikvaren vurdert Geitfjellet vindkraftverk til å være i konfliktkategori C-D (middels-stor konflikt) når det gjelder naturmiljø. De skriver at det er potensial for forstyrrelse og kollisjonsfare for rødlistede fuglearter, herunder spesielt kongeørn.

NVE konstaterer at Norsk Rødliste er oppdatert siden søknadstidspunktet, senest 2010, og at flere av fugleartene nevnt i fagutredningene ikke lenger er rødlistet og har fått nedrangert kategori med hensyn til truet og sårbarhet. De nye kategoriseringene legges til grunn i NVEs vurdering for vindkraftverkets virkninger for fugl. NVE vil vektlegge arter som er truet og sårbare i tillegg til ansvarsarter. Etter NVEs vurdering er artene storlom, kongeørn, smålom, fjellvåk, sangsvane og havørn, som alle er registrert hekkende i influensområdet, mest utsatt for belastning fra vindkraftverket. Av disse er det kun storlom som er rødlistet, og havørn som er registrert som ansvarsart. Bergirisk, som også er rødlistet, er vurdert som spredt hekkende og fåtallig innenfor planområdet i utredningene. NVE vil utover rødlistede arter også vektlegge kongeørn i sin vurdering, da denne er fremhevet av flere høringsinstanser og i fagutredningene.

ZERO ser positivt på planene for vindkraft i Snillfjord, men ser at det kan føre til et stort press på det biologiske mangfoldet. For Geitfjellet vindkraftverk vektlegger de konsekvensene først og fremst i form av habitatsforringelse og kollisjonsfare for hekkende og næringssøkende fugler. Dette gjelder spesielt for de rødlistede artene kongeørn, sangsvane og storlom, og særlig i anleggsfasen. Flere av høringsinstansene er bekymret for virkningene veiene vil ha for hekkeplasser for fugl. NVE slutter seg til fagutredningene og uttalelsen fra ZERO ved at virkningene for fugl i hovedsak gjelder habitatsforringelse og kollisjonsfare for hekkende og næringssøkende fugler.

Hubro(EN)

NOF skriver at de gjennom GPS-registreringer av en hubro ved Remmafjellet har avdekket at hubroen bruker fjellområdene i Snillfjord til jakt. De mener at virkningene for hubro er undervurdert ved at dette ikke hensyntas i tilstrekkelig grad i konsekvensutredningene.

NVE konstaterer at det ikke synes å være tilhold av hubro i plan- og influensområde til Geitfjellet vindkraftverk, men eldre hekkeplasser tilsier at det er potensialet for reetablering i området. Det er lite sannsynlig at hubro bruker plan- og influensområdet til Geitfjellet vindkraftverk til jakt i vesentlig grad. Etter NVEs vurdering er avstanden til nærmeste hekkelokalitet tilstrekkelig for å unngå forstyrrelser for hekkende hubro og kollisjonsrisikoen vurderes også til meget lav. Dette underbygges av tilleggsopplysningene lagt frem av SAE Vind DA, der sammenstilling av bevegelsene til hubroen fra GPS-registreringen til NOF og planområdet til Geitfjellet viser en avstand på ca. 5 km. Etter NVEs vurdering vil Geitfjellet vindkraftverk ha ubetydelig virkning for hubro.

Storlom (NT)

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ved miljøvernavdelingen mener en utbygging av Geitfjellet vindkraftverk vil få store negative konsekvenser for naturmiljøet og særlig for rødlistet fugl, spesielt

gjelder dette kongeørn og storlom. NVE konstaterer at kongeørn ikke lenger er rødlistet, og at storlom har blitt nedgradert fra sårbar til nær truet i Rødliste av 2010.

Storlom er en fugl som er utsatt for kollisjoner med kraftledninger grunnet stor flygehastighet og relativt dårlig manøvreringsdyktighet i lufta. Risikoen for kollisjon med vindturbiner er trolig mindre, på grunn av relativt lav flygehøyde. Når det gjelder virkninger for den rødlistede arten storlom, er disse etter NVEs vurdering mest knyttet til forstyrrelse i forbindelse med drift og økt ferdsel. Storlom kan forventes å bli negativt påvirket og særlig i anleggsfasen, da hekkelokaliteten ved Tverrelvtjørna er registrert i nærheten av omsøkte adkomstveier. Dersom det vurderes å gi konsesjon til den omsøkte traseen for adkomstvei, vil NVE vurdere å sette vilkår om avbøtende tiltak knyttet til virkninger for hekkende storlom. Videre viser NVE til at nedgraderingen av rødlistekategori tilsier at bestanden er i fremgang. Tiltakene vil kunne påvirke den lokale bestanden, men vil etter NVEs vurdering ikke ha betydning for den nasjonale eller regionale bestanden.

Havørn (ansvarsart)

Det er registrert to hekkeplasser for havørn i influensområdet nord for fjorden. Etablering av vindkraftverk kan medføre fortrenging fra området og gjøre det mindre attraktivt som næringsområde for arten. Havørn er også utsatt for kollisjon med vindturbinene. Havørn er en norsk ansvarsart, som betyr at Norge er forpliktet til å opprettholde en levedyktig bestand. NVE legger til grunn at det er en positiv bestandsutvikling for havørn i Norge. Erfaringer fra Smøla viser at havørnen er kollisjonsutsatt, men at den lokale havørnbestanden ikke har gått ned etter at Smøla vindkraftverk ble etablert. I oppsummeringen av NINAs forskningsprosjekt om havørn på Smøla vises det til at kollisjonsrisikoen er klart størst for ørn som har hekkelokaliteter i eller like ved planområdet. Med dette som bakgrunn mener NVE at det er grunn til å tro at Geitfjellet vindkraftverk ikke vil medføre betydelige virkninger for den lokale og regionale bestandsutviklingen for havørn.

Kongeørn

Snillfjord kommune foreslår at de fem vindturbinene på Seglafjellet/Vuttudalsmannen og Høystakken tas ut av planene, på grunn av avstand til hekkelokalitet for kongeørn. Stølan skriver på vegne av Utmarkslaget i Vuttudalen at det ikke har vært observert kongeørnhekking i området Høystakken på mange år, og kun sporadiske hekking ved Skotsstøkkammen og ved Strypet. De mener det er 25 år siden området Høystakken ble brukt fast av ørn.

NVE registrerer at det er uenighet rundt hekkelokaliteten for arten i vestveggen på Seglafjellet, Vuttudalsmannen og Høystakken, og slutter seg til fagutredningene i denne sammenheng, da utredningene viser til flere feltbefaringer. NVE påpeker at kongeørn ikke lenger er rødlistet og er dermed vurdert til å være livskraftig. Det er for tiden trolig en vekst i Norges kongeørnbestand. Det er allikevel lav tetthet av kongeørnbestand i området og den er således sårbar for økt voksendødlighet og den lokale bestanden kan bli påvirket. Området vil trolig bli brukt til hekking uavhengig av turbinplasseringene, men etter NVEs vurdering vil vindturbinene på Seglafjellet, Vuttudalsmannen og Høystakken medføre økt kollisjonsfare for kongeørn i jakt og til og fra reir. Det kan derfor være aktuelt å vurdere plassering av vindturbiner på Seglafjellet med hensyn til naturmangfold.

Fjellvåk

Fjellvåken er registrert med to hekkelokaliteter i influensområdet. Det er en viss risiko for kollisjon med vindturbiner i forbindelse med jakt, da de forventes å benytte de fleste områder rundt hekkeplassen til næringssøk i noen utstrekning. Faren for forstyrrelse på hekkeplassen vurderes som liten. Fjellvåken var tidligere rødlistet som nær truet, men er nå definert som livskraftig. Selv om det er registrert en hekkelokalitet i influensområdet til vindkraftverket, vil den regionale eller nasjonale bestandsutviklingen trolig ikke bli påvirket.

Sangsvane

Sangsvane er en sjelden hekkefugl i Sør-Trøndelag, men har vært i svak økning i fylket og landet for øvrig de siste årene. NVE vurderer bestanden som livskraftig og økende og mener Geitfjellet vindkraftverk vil ha liten påvirkning på den lokale og regionale bestandsutviklingen.

Smålom

Erfaringer fra Smøla og Bessakerfjellet tilsier at smålom har relativt liten risiko for kollisjon, men at arten kan bli fortrenget fra området. Bestandstettheten i regionen er trolig relativt stor, og arten er livskraftig både regionalt og nasjonalt. På dette grunnlag mener NVE at tiltakets eventuelle virkninger for smålom ikke er i strid med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 5.

Av de fuglearter som hekker spredt innenfor planområdet er bergirisk vektlagt, da den er rødlistet som nær truet. NVE registrer at det er usikkerhet om bestandsutviklingen av arten i landet. I følge utredningen er den fåtallig i planområdet. NVE konstaterer at vindkraftverket kan påvirke bestanden lokalt, men omfanget av arten i planområdet tilsier at den ikke vil bli påvirket i nevneverdig grad verken regionalt eller nasjonalt.

Det er også registrert flere rødlistede fuglearter hekkende spredt utenfor planområdet, derav vipe (NT), stær (NT), storspove (NT) og sanglerke (VU). Vindturbinene og kraftledningene kan utgjøre en kollisjonsrisiko for disse artene. Hovedgrunnen til bestandsnedgangen for disse artene er relatert til endringer i landbruket. Etter NVEs vurdering har ikke kollisjoner med tekniske installasjoner betydning for bestandsutviklingen. NVE legger derfor til grunn at tiltaket ikke vil påvirke lokal, regional eller nasjonal bestandsutvikling for disse artene.

Hafsmo skriver i sin uttalelse at støy og trafikk vil forringe området, og at vindkraftverket vil være sterkt ødeleggende for rype- og storfuglbestanden. Lirype har i følge konsekvensutredningene vist seg å være spesielt utsatt for kollisjoner med vindturbiner. NVE understreker at lirype, orrfugl og skogfugl er vurdert som livskraftige og det jakes på arten. I følge konsekvensutredningen er bestanden for lirype sterkt varierende lokalt. Etter NVEs vurdering vil vindkraftverket medføre en viss kollisjonsrisiko for arten.

ZERO mener det er nødvendig at de negative konsekvensene for det biologiske mangfoldet må reduseres før det eventuelt gis konsesjon til Geitfjellet vindkraftverk. Fosen naturvernforening skriver at nedbygging av spesielt sårbare naturområder vil medføre virkninger for rødlistede lav- og fuglearter. Farene for hubro og havørn trekkes frem spesielt. Det kreves at Miljøverndepartementets vedtak om riksvei 714 på Hitra får presedens for behandling av reirplasser for hubro. Foreningen påpeker også at kommunene har et ansvar for å bevare naturmangfoldet. De krever en buffersone på fem kilometer rundt områder med hekkende og truede rovfuglarter og andre rødlistearter. De krever også merking og redusert fart på vindturbinbladene for å hindre fuglekollisjoner. De mener også en ny forvaltningsplan for hubro må avventes før vedtak. De krever også en rekke andre tiltak for fugl. NU krever en buffersone på 500 meter rundt kjente hekkelokaliteter for rødlistede arter.

NVE vil ikke kreve omfattende buffersoner rundt områder med rødlistearter. Etter NVEs vurdering er ikke dette hensiktsmessig, da virkningene for de ulike artene vil være forskjellige og bør vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Redusert fart på vindturbinbladene er etter NVEs vurdering ikke et realistisk tiltak. Det foreligger videre ingen dokumentasjon på at merking av vindturbiner har en effekt, og NVE vil derfor ikke kreve dette.

DN og NU krever for- og etterundersøkelser for biologisk mangfold, særlig fugl, dersom det gis konsesjon. ZERO mener at det må gjennomføres grundige etterundersøkelser av naturmangfoldet. Når

det gjelder vurderinger av for- og etterundersøkelser for naturmangfold, viser NVE til kapittel 5 om samlede virkninger av flere vindkraftverk og nett i Snillfjordområdet.

FNF mener Geitfjellet er det minst konfliktfylte av prosjektene i Snillfjordområdet, og vektlegger at området allerede krysses av en kraftledning. NVE understreker at Geitfjellet vindkraftverk vil sees i sammenheng med andre prosjekter i området, herunder 420 kV-kraftledningsprosjektet. I denne sammenheng vises det til kapittel 5.

Konsekvensutredningene gir oversikt over hekkelokaliteter og viktige funksjonsområder for truede og sårbare arter i og ved planområdene. Det gjør at konsesjonær, ved detaljprosjektering av et vindkraftverk og planlegging av anleggsperioden, vil kunne iverksette tiltak som kan redusere mulige virkninger for fugl. NVE slutter seg til tiltakshavernes forslag om at anleggsarbeid skal unngås tett opptil sårbare hekkelokaliteter for fugl i deres mest sårbare perioder. NVE vil i en eventuell konsesjon sette vilkår om at tiltakshaver omtaler dette spesifikt i en miljø-, transport- og anleggsplan. NVE vil også ved meddelelse av en eventuell konsesjon fastsette vilkår om at veiene i vindkraftverket ikke skal være åpne for allmenn motorisert ferdsel, slik at forstyrrelsene for sårbare arter i området reduseres.

NVE konstaterer at av hekkende arter i plan- og influensområdet til Geitfjellet vindkraftverk er det kun storlom som er rødlistet og havørn som er en ansvarsart. Bergirisk er også nevnt, men omfanget er etter NVEs vurdering svært lite. Virkningene for storlom, smålom og sangsvane vil etter NVEs vurdering hovedsakelig være knyttet til forstyrrelse ved hekking. For havørn, kongeørn og fjellvåk vil virkningene være knyttet til kollisjonsfare. Basert på konsekvensutredningene og eksisterende kunnskap om fugl mener NVE at tiltaket ikke vil ha betydning for den regionale eller nasjonale bestandsutviklingen for truede og sårbare fuglearter, jamfør naturmangfoldloven § 5. Etter NVEs vurdering kan tiltakene ha betydning for den lokale bestandsutviklingen for storlom og kongeørn. Ved en eventuell konsesjon vil NVE vektlegge dette og sette vilkår om at det skal tas hensyn til artene, og da særlig storlom i anleggsperioden, da den er kategorisert som nær truet i Norsk Rødliste.

4.8.3 NVEs vurdering av virkninger for annen fauna

Det fremgår av konsekvensutredningen at det er mye hjort og noe elg og rådyr i området. Det er registrert trekkveier til og fra vinterbeite for hjort som krysser planområdet, og vinterbeite for elg utenfor planområdet. Det er ikke registrert truede eller sårbare arter i plan- og influensområdet. Konsekvensgraden er vurdert til liten for hjort og ellers ubetydelig.

Etter NVEs vurdering vil tiltaket ha små virkninger for annen fauna. NVE legger til grunn at hjort kan bli forstyrret av tiltaket og særlig i anleggsperioden, men at dyrene forventes å tilpasse seg vindkraftverket etter noe tilvenningstid. Erfaringer viser at vilt tilpasser seg anlegget i driftsfasen og venner seg til de tekniske konstruksjonene over tid. Etter NVEs vurdering vil virkningene for andre arter være ubetydelig.

4.8.4 Samlet belastning for naturmangfold

NVE viser til kapittel 5.5 om samlede virkninger av flere vindkraftverk og kraftledninger i Snillfjordområdet for en vurdering av samlet belastning i henhold til naturmangfoldloven § 10.

4.9 Inngrepsfrie naturområder (INON) og vernede områder

Etablering av Geitfjellet vindkraftverk vil medføre bortfall av to separate inngrepsfrie naturområder (INON) på til sammen 17,4 km² (Zephyr AS) eller 17,2 km² (SAE Vind DA). INON arealene er begge i sone 2, det vil si 1-3 km fra tyngre tekniske inngrep. Det ene område er av lokalitetstype "fra fjord til

fjell". Det samlede INON arealet i Sør-Trøndelag utgjør 7480,3 km² (01.01.2008), hvorav 1744,5 km² er i kystkommunene. Det er ingen andre verneområder i planområdet til vindkraftverket.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er uenig i vurderingen av konsekvensgraden i utredningene. De mener de resterende urørte områdene må få en høyere verdivektning, da det er gitt konsesjon til flere prosjekter langs kysten og disse vindkraftanleggene allerede vil være dominerende i landskapsbildet. De mener konsekvensgraden bør settes til stor-negativ. DN kommenterer samlede virkninger for INON langs kysten i fylket, og ønsker en omfattende vurdering som inkluderer både konsesjonsgitte og planlagte vindkraftprosjekter fra Smøla til Vikna. Fosen Naturvernforening mener de visuelle virkningene av anlegget i realiteten vil redusere de inngrepsfrie naturområdene ytterligere. Foreningen skriver også at spørsmålet om fremtidige kystnasjonalparker i Trøndelag må avklares før sluttbehandling av vindkraft- og kraftledninger i regionen.

NVE understreker at bortfall av INON ofte vil være en følge av etablering av vindkraftverk. Vindkraftverk må lokaliseres der vindressursen er god og i områder uten bebyggelse. Disse områdene er ofte definert som INON. Det har siden midten av 1990-tallet vært en politisk målsetning om at inngrepsfrie naturområder i størst mulig grad skal bevares for fremtiden. Regjering og Storting påpeker at INON er viktige blant annet av hensyn til nasjonal arv og identitet, friluftsliv og biologisk mangfold. Behovet for bevaring vil avhenge av forhold som beliggenhet, størrelse og kvalitet/verdi.

NVE har lagt til rette for en samordnede behandlingen av vindkraftprosjektene i området, for å muliggjøre vurderinger knyttet til samlede belastninger for flere temaer, derav inngrepsfrie naturområder. NVE viser i denne sammenheng til kapittel 5.

NVE vurderer det som lite hensiktsmessig å avvente en avklaring om fremtidige kystnasjonalparker i Trøndelag i denne saken. For ytterligere omtale og vurdering av tiltakets visuelle virkninger, vises det til kapittel 4.4.

Etter NVEs vurdering utgjør det omsøkte planområdet en relativt stor del av INON arealet i fylket og omfatter også lokalitetstypen "fra fjord til fjell", som har prioritert kvalitet. NVE konstaterer at eksisterende 132 kV kraftledning, som har trase gjennom planområdet, fører til at en større del av planområdet blir inngrepsnært og samtidig splitter INON arealet i planområdet i to. NVE vil vektlegge bortfallet av INON ved etablering av Geitfjellet vindkraftverk i den samlede vurderingen av vindkraftverket, se kapittel 6.

4.10 Støy

Geitfjellet vindkraftverk vil ifølge konsekvensutredningene medføre et støynivå på L_{den} 45-51 dBA for fem fritidsboliger/setre⁵. Ingen helårsboliger vil bli berørt av støynivå over grenseverdien L_{den} 45 dBA. Totalt ni bygninger ligger i området med årsmidlet L_{den} 40-45 dBA, som i varierende grad vil bli påvirket av hørbar støy. I ett større område vil folk i perioder kunne høre turbinene tydelig. Vindkraftverket vil også medføre støy for friluftslivsinteresser både i planområdet og tilgrensende områder.

Enkelte tilgrensende sjø- og fjordområder vil ha et lydnivå på L_{den} 40-45 dBA. Dette tilsvarer et så lavt nivå at mekanisk støy fra fartøyer i stor grad vil maskere lyden fra vindkraftverket. Etter NVEs vurdering vil sjøtrafikk ikke bli påvirket av støy fra vindkraftverket. Se kapittel 14.15 for nærmere vurdering av sjøtrafikk.

⁵ Se vedlegg "Tematiske konfliktvurderinger, innkomne merknader og vurdering av beslutningsgrunnlaget" for Geitfjellet vindkraftverk.

Hafsmo mener at eiendommer som blir påvirket av støy og ligger utenfor planområdet ikke får tilstrekkelig kompensasjon for de negative virkningene fra vindkraftverket. Han skriver at støy og økt trafikk vil forringe området. NVE minner om at den anbefalte grenseverdien på L_{den} 45 dBA er retningsgivende, og ikke et absolutt krav til støynivå. NVE vil anbefale en eventuell konsesjonær å finne frem til minnelige ordninger for de som berøres ut over gjeldende anbefalte grenseverdier.

Fosen Naturvernforening viser til Klima- og forurensningsdirektoratets anbefalinger om lavere støygrenser i såkalte stille områder, og ber om at det settes en strengere støygrense enn i gjeldende retningslinjer. NVE viser i den sammenheng til *Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442)*, der det anbefales at kommunene kartlegger stille områder. Det står at kartlagte stille områder som etter kommunens vurdering er viktige for natur- og friluftsinnteresser bør avmerkes som grønn sone, slik at de synliggjøres og bedre kan ivaretas gjennom arealplanlegging. Det står videre at kommunen bør vurdere behovet for arealbruksbestemmelser i forhold til støy i denne type områder. NVE konstaterer at Snillfjord kommune ikke har avmerket noen deler av plan- og influensområdene til Geitfjellet vindkraftverk som grønn sone. NVE vil ikke sette strengere støygrenser enn grensene som er satt av Klima- og forurensningsdirektoratet.

Etablering av vindkraftverket vil forårsake støyulempen for omgivelsene i en tidsavgrenset anleggsperiode. De dominerende støykildene i perioden vil være sprengningsarbeid, anleggsmaskiner, andre tyngre kjøretøy og eventuelt helikopter ved bygging av kraftlinje. NVE legger til grunn at virkninger knyttet til anleggsvirksomhet i hovedsak knyttes til etablering av veier, fundamenter og kraftlinjer, og mindre til oppføringen av turbinene. Etter NVEs vurdering er de negative virkningene knyttet til anleggsperioden små.

NVE konstaterer at Geitfjellet vindkraftverk vil gi et støynivå på L_{den} 45-51 dBA for fem fritidsboliger, noe som overskrider grenseverdien på L_{den} 45 dBA. Ingen helårsboliger vil bli berørt av støynivåer over anbefalt grenseverdi. Vindkraftverket vil medføre et årsmidlet lydnivå på mellom L_{den} 40 og 45 dBA for ni andre bygninger og være hørbart for flere i perioder. Vindkraftverket vil også gi støyvirkninger for friluftsliv og rekreasjon i området.

4.11 Skyggekast og refleksblink

Det fremgår av konsekvensutredningen at ingen helårsboliger vil bli berørt av skyggekast mer enn fem timer i løpet av ett år⁶. Fem fritidsboliger/setre vil bli berørt av skyggekast over fem timer, hvorav Aunsætra kan forvente en årlig skyggekastbelastning på 15,5 timer/år, og de andre fire fritidsboligene kan forevente ca. ti timer skyggekast årlige, noen i underkant. Utover dette vil enkeltbebyggelse kunne forvente lite til ubetydelig skyggekastomfang årlig, det vil si i underkant av to timer med skyggekast årlig. Noen enkeltsteder vil oppleve skyggekast rundt fem timer årlig.

Etter NVEs vurdering vil opplevelsen av skyggekast variere. Opplevelsen vil også påvirkes av når på døgnet og året mottakeren eksponeres for skyggekastbelastning. I tillegg til skyggekast ved boliger, vil også friluftslivet kunne påvirkes av skyggekast. Omfanget av skyggekast ved helårsboliger vil være lite. Det er kun ett fåtalls fritidsboliger som vil bli belastet og kun en hvor grenseverdiene overskrides. NVE mener på dette grunnlag at avbøtende tiltak knyttet til skyggekast ikke er nødvendig, men legger til grunn at hensynet til skyggekast vektlegges i detaljplanleggingen dersom det gis konsesjon.

NVE konstaterer at Geitfjellet vindkraftverk kan medføre virkninger for skyggekast over fem timer i løpet av ett år for fem fritidsboliger. Ingen helårsboliger vil bli berørt av skyggekast mer

⁶ Se vedlegg "Tematiske konfliktvurderinger, innkomne merknader og vurdering av beslutningsgrunnlaget" for Geitfjellet vindkraftverk.

enn fem timer. Dette er under de danske grenseverdiene på ti timer per år. NVE legger til grunn at hensynet til skyggekast vektlegges i detaljplanleggingen dersom det gis konsesjon. Refleksblink anses ikke å være en aktuell problemstilling verken på land eller for sjøfart.

4.12 Ising og iskast

De klimatiske forholdene i planområdet tilsier at det i perioder må påregnes ising på vindturbinbladene. Det kan oppstå iskast fra vindturbiner i drift når isen smelter ved høye temperaturer eller direkte solstråling. Isingskartet fra Kjeller Vindteknikk viser at det vil kunne oppstå ising (> 10 g/time) i 300 til 500 timer årlig i det meste av planområdet. De største farene for iskast vil etter NVEs vurdering være knyttet til friluftsliv vinterstid og vedlikeholdsarbeid i vindkraftverket. Sannsynligheten for å bli truffet av iskast anses som liten. Ved en eventuell konsesjon vil NVE fastsette vilkår som forplikter konsesjonær til å vurdere risikoen for iskast i vindkraftverket. NVE vil videre fastsette vilkår som forplikter konsesjonær til å utarbeide rutiner for å varsle allmennheten i perioder med fare for iskast, for eksempel ved at det settes opp informasjonsskilt ved innfartsårene til vindkraftverket. NVE kan stille ytterligere krav til tiltak dersom risikoen for iskast viser seg å begrense friluftslivsutøvelsen i planområdet.

4.13 Landbruk og skogbruk

Det fremgår av konsekvensutredningene at vindkraftverket inkludert adkomstveier ikke vil berøre dyrket mark eller produktiv skog, og at området per i dag i liten grad brukes til beite. Det er mindre enn 50 sauer som beiter i området. Influensområdet har en viss potensiell verdi som beiteareal, men kvaliteten er vurdert til relativt lav. Anleggsperioden kan medføre noe forstyrrelse for beitedyr, men NVE legger til grunn at beiteområdene innenfor vindkraftverket kan benyttes som før under driftsperioden.

Etter NVEs vurdering vil tiltaket ha ubetydelige negative virkninger for land- og skogbruk. NVE understreker at tiltaket kan medføre positive virkninger i form av leieavtaler for de bøndene som er grunneiere i planområdet, i tillegg til bedret tilgjengelighet.

4.14 Drikkevann og forurensning

Det fremgår av konsekvensutredningene at mindre deler av planområdet berører nedslagsfeltet til Våvatnet. Våvatnet er hovedvannkilden til Orkdal vannverk og er med det båndlagt i kommuneplanen. Vannverket forsyner ca. 8000 personer med drikkevann. En større del av planområdet vil være lokalisert innenfor nedslagsfeltet til vannforsyningen til et settefiskanlegg i Vuttudalen. Det er ingen restriksjoner på aktivitet for dette anlegget og det fremgår av konsekvensutredningen at aktive jordbruksarealer drenerer til vannkilden. I sin høringsuttalelse presiserer Myking at eiendommen får vannforsyning fra brønn, som er avhengig av tilsig.

På bakgrunn av erfaringer fra etablerte vindkraftverk i Norge i dag, vil det etter NVEs vurdering ikke være vesentlig fare for forurensning fra anlegget i driftsfasen. Risikoen for forurensningen av drikkevannskilder vil være ubetydelig ved god planlegging og avbøtende tiltak. NVE påpeker at Miljøverndepartementet er av samme oppfatning, jamfør godkjenningsbrev for fylkesdelplan for vindkraft i Rogaland av 08.01.2009, der det står følgende: "Det legges til grunn at dersom tilstrekkelige forholdsregler tas i anleggs- og driftsfasen, vil risikoen for forurensning fra vindkraftanlegg i de fleste tilfeller være liten." Miljøverndepartementet legger til at det må være dialog mellom tiltakshavere og lokale vannverkseiere. Dersom det meddeles konsesjon, vil NVE fastsette vilkår om at konsesjonær i samarbeid med vannverkseier og Mattilsynet skal utarbeide forslag til tiltak

som kan iverksettes for å sikre drikkevannskildene som blir berørt av tiltaket. Forslaget skal godkjennes av NVE. Dette vil også gjelde for private vannforsyninger, derav brønner.

NVE konstaterer at deler av planområdet berører nedslagsfeltet til drikkevannskilden Våvatnet. Etter NVEs vurdering vil det ikke være vesentlig fare for forurensning fra anlegget. Dersom det meddeles konsesjon, vil NVE fastsette vilkår om at konsesjonær i samarbeid med vannverkseier og Mattilsynet skal utarbeide forslag til tiltak som kan iverksettes for å sikre drikkevannskildene som blir berørt av tiltaket.

4.15 Andre samfunnsvirkninger

4.15.1 Sysselsetting og økonomiske virkninger for lokalsamfunnet

Snillfjord kommune har ca. 1000 innbyggere (988 per 01.01.2009). I søknaden oppgis det at kommunen har innført eiendomsskatt, som blant annet skattelegger elektriske anlegg. Deler eller hele investeringskostnaden utgjør skattegrunnlaget, og skattesatsen kan være på inntil 7 promille. Dette og grunneiererstatninger utgjør inntekter lokalt. Anleggsfasen er oppgitt av tiltakshaverne til å være ca. 2-3 år for full utbygging av vindkraftverket. De oppgir mulighet for minimum 6-7 nye arbeidsplasser for drifting av vindkraftverket.

Sysselsettingsvirkningene av en vindkraftutbygging er størst i anleggsfasen. Den lokale og regionale sysselsettingsandelen vil særlig være knyttet til bygging av infrastruktur og vindturbinfundamenter. Erfaringer fra etablerte vindkraftverk i Norge tilsier at det vil genereres rundt 1,5 årsverk per MW direkte knyttet til utbyggingsfasen. Dette innebærer at etablering av Geitfjellet vindkraftverk vil medføre en direkte sysselsettingsvirkning på i underkant av ca. 255 årsverk i anleggsfasen. Deler av sysselsettingsbehovet vil dekkes av ansatte hos turbinleverandøren, men lokale/regionale entreprenører vil kunne benyttes til det resterende arbeidet. Når det gjelder direkte sysselsettingsvirkninger i driftsperioden, tilsier erfaringer fra etablerte vindkraftverk i Norge at 15-25 MW installert effekt medfører ca. en arbeidsplass, avhengig av blant annet samarbeid om drift med andre vindkraftverk i nærheten. Basert på ovennevnte erfaringer kan det i driftsfasen antas at en full utbygging av Geitfjellet vil medføre 6-11 arbeidsplasser. I tillegg kommer indirekte sysselsettingsvirkninger. Kartlegginger av sysselsettingsvirkninger ved vindkraftverk i Norge, Sverige, Canada og USA tyder på at antallet indirekte arbeidsplasser vil være høyere enn antallet direkte arbeidsplasser i driftsperioden, gjennom blant annet økt etterspørsel etter varer og tjenester. NVE konstaterer at Snillfjord kommune har eiendomsskatt på verk og bruk. Etter NVEs vurdering kan en etablering av Geitfjellet vindkraftverk gi positive økonomiske virkninger for Snillfjord kommune.

NVE legger til grunn at en etablering av Geitfjellet vindkraftverk vil medføre positive økonomiske virkninger for Snillfjord kommune og lokalsamfunnet. Vindkraftverket vil bidra til økt sysselsetting lokalt og regionalt. Vindkraftverket anslås å generere ca. 255 årsverk i anleggsfasen og 6-11 arbeidsplasser i driftsfasen. Bygging, drift og vedlikehold vil også medføre økt etterspørsel etter varer og tjenester lokalt og regionalt.

4.15.2 Forsvarets installasjoner

Forsvarsbygg har i sin tematiske konfliktvurdering gitt tiltakene kategorien C. Dette innebærer at tiltakene kan medføre middels konflikt med forsvarsinteresser, men at det er mulig å redusere konflikten ved avbøtende tiltak som for eksempel flytting/fjerning av et mindre antall vindturbiner.

En vindkraftutbygging i området kan medføre konflikt med Forsvarets installasjoner. NVE vil ved en eventuell konsesjon fastsette vilkår om at konsesjonær, i samarbeid med Forsvarsbygg, skal utarbeide forslag til avbøtende tiltak. Konsesjonær skal samarbeide med andre vindkraftaktører i området

dersom det er hensiktsmessig. Kostnader for nødvendige tiltak skal fordeles etter installert effekt i de ulike vindkraftverkene. Nødvendige tiltak skal dokumenteres og forelegges NVE innen start for anleggsarbeidet. NVE kan kreve tredjeparts verifikasjon av hva som er nødvendige tiltak.

4.15.3 Luftfart

Det fremgår av konsekvensutredningene at tiltakshaverne har vært i kontakt med Avinor for å avklare forholdet mellom tiltaket og luftfartsinteresser. Det fremgår videre at vindkraftverket ikke vil ha virkninger på verken radarer, instrumentflyprosedyrer, navigasjons- og kommunikasjonsanlegg eller inn- og utflygningsprosedyrer. Det går heller ingen ruteføringer over planområdet.

Et vindkraftverk er å betrakte som luftfartshinder, og posisjon og høyde for hver vindturbin skal innrapporteres til Statens Kartverk for oppdatering av hinderdatabasen. I en eventuell konsesjon vil NVE sette vilkår om at tiltakshaver skal avklare forholdet til lavtflygende fly og helikoptre med Luftfartstilsynet.

NVE viser videre til at Luftfartstilsynet er i ferd med å endre forskriften som regulerer merking av luftfartshinder (BSL E 2-2). Samtidig foregår det i EU et omfattende arbeid som skal sikre felleseuropeiske regler for merking av vindturbiner. NVE konstaterer at det i dag ikke foreligger en ny forskrift om merking av luftfartshindre, men at det arbeides med å skjerpe kravene til lysmerking av vindturbiner. Videre avklaringer vedrørende lysmerking gjøres i samarbeid mellom Luftfartstilsynet og tiltakshaver. I en eventuell konsesjon vil NVE sette vilkår om at merking av vindturbinene til enhver tid gjøres i samsvar med gjeldende forskrifter. Dette betyr at vindturbinene må merkes med lavintensitets hinderlys på toppen av maskinhuset.

NVE konstaterer at Geitfjellet vindkraftverk ikke vil gi virkninger for luftfarten, men vindturbinene kan være et hinder for lavtflygende fly og helikoptre. I en eventuell konsesjon vil NVE sette vilkår om at merking av vindturbinene til enhver tid gjøres i samsvar med gjeldende forskrifter. Posisjon og høyde for hver vindturbin skal innrapporteres til Statens Kartverk for oppdatering av hinderdatabasen.

4.15.4 Sjøtrafikk

Kystverket forutsetter at vindturbinene ikke gir virkninger for sikkerheten til sjøverts trafikk i form av signalstøy, blinking som kan forveksles med fyrlykter eller for øvrig er skjermende eller distraherende for navigasjonsinnretningene. NVE er ikke kjent med at lys fra landbaserte vindturbiner er et problem for kysttrafikken. NVE kan heller ikke se at merking av vindturbinene ved lavintensitets hinderlys med tanke på flytrafikk kan forveksles med fyrlykter til sjøs. NVE legger til grunn det ikke kreves merking av vindkraftverk, og at Statens kartverk ved en eventuell konsesjon vil legge vindkraftverket inn på sine kart, slik at dette gjøres kjent for kysttrafikken i området.

4.16 Veier og transport

4.16.1 Adkomstvei

I søknadene er det beskrevet ulike alternativ for adkomstveier. Zephyr AS og SAE Vind DA har begge omsøkt et tilsvarende alternativ, hvor adkomstveien vil ta av fra riksvei 714 ved Våvatnet og ende opp sentralt i vindparken. Vurderingene som er gjort er basert på en samlet vurdering av de teknisk-økonomiske og miljømessige forholdene knyttet til trasé for adkomstveien.

Når det gjelder valg av adkomstvei fraråder kommunen alternativet fra Tynsetodden mot Tverrelvtjønnna, da de mener veialternativet vil bli svært synlig i terrenget fra Våvatnet og spesielt fra

Hardmoen hytteområde. Kommunene forutsetter at alternativ adkomstvei med avkjørsel fra riksvei 714 ved Snildalssætra industriområde utredes nærmere. Kommunen ønsker denne adkomstveien, fordi det er regulert et industriområde ved Snildalssætra med godkjent avkjørsel fra fylkesveien, i tillegg til at det er etablert en traktorvei oppe på fjellet i dette området. Fylkesmannen skriver at adkomstveiene kan være nyttige i skogbrukssammenheng. De opplyser videre om at veier som skal dekke skogbrukets behov for uttransport av skogvirke må bygges i henhold til de krav som er satt i "Normaler for landbruksveger, LMD 1997, veiklasse 3 og 4".

Etter innspill fra kommunen har Zephyr AS lagt fram tilleggsopplysninger til alternativet for adkomstvei som kommunen ønsker. I tilleggsopplysningene kommer det frem at adkomstvei fra Snildalssætra er teknisk mulig, men krevende da enkelte strekninger har et stigningsforhold over det som normalt anbefales. Etter NVEs vurdering har omsøkte alternativer den fordel at de er korte og sentralt plassert i vindkraftanlegget. På bakgrunn av dette kombinert med at miljølempene er moderate og det er teknisk godt gjennomførbart, vil NVE ikke sette vilkår om å legge om adkomstveien fra Snildalssætra industriområdet. NVE henviser til kapittel 4.13 hvor temaet skogbruk er vurdert og understreker i den sammenheng at det ikke er produktiv skog der vindkraftverket planlegges. Innspillet fra Fylkesmannen er derfor ikke av betydning for Geitfjellet vindkraftverk.

4.16.2 Transport og internveier

Snillfjord kommune krever at det benyttes eksisterende eller nytt kaianlegg i kommunen for ilandføring av materiell og utstyr for vindkraftutbygging, slik at næringstransport og annen trafikk ikke blir hemmet i utbyggingsperioden. Kommunen mener turbinene ved Snildalsknubben bør tas ut grunnet lang veiføring.

I en eventuell konsesjon vil NVE fastsette vilkår om at det skal utarbeides en miljø-, transport- og anleggsplan, som er gjeldende ved bygging, drift, vedlikehold og nedleggelse av anlegget. En slik plan vil omfatte ulike forhold som vedrører internveinettet og hvordan aktuelle transportoppdrag skal foregå. Den skal omtale hvordan natur- og samfunnsinteresser, herunder beboere og brukere, skal hensyntas i forbindelse med bygging av veinett og transport av turbin- og kraftlinjekomponenter. Etter NVEs vurdering er ikke lang veiføring ett avgjørende argument for å ta ut Snildalsknubben fra planene. NVE legger til grunn at ytterligere vurderinger av kaianlegg, mellomlagring og transport av turbin- og kraftlinjekomponenter legges frem i miljø-, transport- og anleggsplanen, som skal oversendes NVE før tiltaket igangsettes. Dersom det gis konsesjon, vil NVE også sette vilkår om at konsesjonær skal stenge internveier for allmenn motorisert ferdsel. NVE understreker at bygging av nytt kaianlegg må avklares i henhold til havne- og farvannsloven og aktuelle sektormyndigheter.

NVE vurderer de omsøkte alternativene fra tiltakshaverne som tilstrekkelig gode og vil ikke sette vilkår om alternative adkomstveier i en eventuell konsesjon. Dersom det meddeles konsesjon skal det utarbeides en miljø-, transport- og anleggsplan for tiltaket. Denne planen skal ivareta hensyn knyttet til blant annet veier og transport. Planen skal drøftes med Snillfjord kommune før den ferdigstilles. NVE vil videre sette vilkår om at konsesjonær skal stenge internveier for allmenn motorisert ferdsel.

4.17 Annet

4.17.1 Erstatningsordninger, avbøtende tiltak, fond, skatter og avgifter

Fosen naturvernforening krever erstatningsordninger knyttet til prissatte og ikke-prissatte verdier og opprettelse av et fond for tiltak innen naturmiljø, friluftsliv, reiseliv og så videre. De krever også at det innføres naturressursskatt og konsesjonsavgift slik som ved vannkraftutbygging, og at tiltakshaver skal

betale forurensningsavgift på grunn av CO²-utslipp, støyforurensning, estetisk forurensning med mer. NVE legger til grunn at eventuelle avtaler mellom utbygger og kommune eller andre er et privatrettslig forhold som NVE ikke har myndighet til å påvirke. Diskusjon av skatte- og avgiftsordninger hører ikke hjemme i konsesjonsbehandlingen av et enkelt prosjekt.

Snillfjord kommune setter som krav til avbøtende tiltak at eventuelle konsesjonærer i Snillfjord skal dekke utgiftene knyttet til endret markedsføring i Snillfjord, et engangsbeløp i tillegg til en årlig sum i konsesjonstiden som skal gå til å etablere alternative friluftsområder, anleggelse av parkeringsplass oppe på fjellet og en etablering av utkikkshytter/utkikkspunkt med turstier i samråd med grunneiere og lag. I tillegg forutsetter Snillfjord kommune at tiltakshaverne vil yte bidrag til kultur- og idrettsformål i kommunen. En eventuell avtale mellom kommunen og en utbygger et privatrettslig forhold. NVE vil likevel sette krav om avbøtende tiltak der dette er hensiktsmessig. Etter NVEs vurdering vil anleggelse av parkeringsplasser knyttet til vindkraftverkene i Snillfjord bidra til at områdene blir mer tilgjengelige for friluftslivsutøvelse. NVE vil derfor sette krav om dette dersom det gis konsesjon. I tillegg er det etter NVEs vurdering viktig å legge til rette for alternative friluftslivsområder når eksisterende friluftslivsområder berøres av et vindkraftverk. NVE vil derfor kreve at eventuelle vindkraftkonsesjonærer i Snillfjord i samråd med kommune, grunneiere og lag kommer med et forslag til tilrettelegging av alternative friluftslivsområder. Dette forslaget skal godkjennes av NVE.

4.17.2 Fjerning av vindturbiner

Landrø skriver i sin uttalelse at hun er bekymret for at planområdene ikke vil bli tilstrekkelig tilbakeført etter endt konsesjonstid.

Dersom det blir gitt konsesjon, vil NVE sette vilkår om at konsesjonær i løpet av det tolvte driftsåret skal oversende NVE et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved utløp av driftsperioden. Alle spor av vindkraftverket vil etter NVEs vurdering være vanskelig å skjule, men planområdet vil i hovedsak tilbakeføres gjennom oppfyllelse av NVEs krav.

5 Vurdering av samlede virkninger av flere vindkraftverk og kraftledninger i området

Det har over en periode på flere år vært meldt og søkt en rekke vindkraft- og kraftledningsprosjekter på Fosen, sør for Trondheimsfjorden og på Nordmøre. I juni 2010 ga NVE konsesjon til 420 kV ledningen Namsos-Roan-Storheia og de fire vindkraftprosjektene Storheia, Roan, Sørmarksfjellet og Kvenndalsfjellet. Disse sakene er påklaget og ligger til behandling hos Olje- og energidepartementet (OED). NVE har to vindkraftsøknader igjen å behandle på Fosen, Breivikfjellet og Innvordfjellet. Disse sakene vil bli ferdigbehandlet når OED er ferdig med klagebehandlingen på Fosen. Kraftledningen Storheia-Orkdal/Trollheim er en forlengelse av den allerede konsesjonsgitte ledningen Namsos-Roan-Storheia.

På Nordmøre har NVE også tatt flere vindkraftprosjekter til behandling, Ertvågøya øst og vest, Bergfjellet og Rognskog. Alle disse prosjektene er trukket av tiltakshaverne underveis i konsesjonsbehandlingsprosessen. I dette området er det nå kun søknad om Skardsøya vindkraftverk i Aure kommune NVE har til behandling.

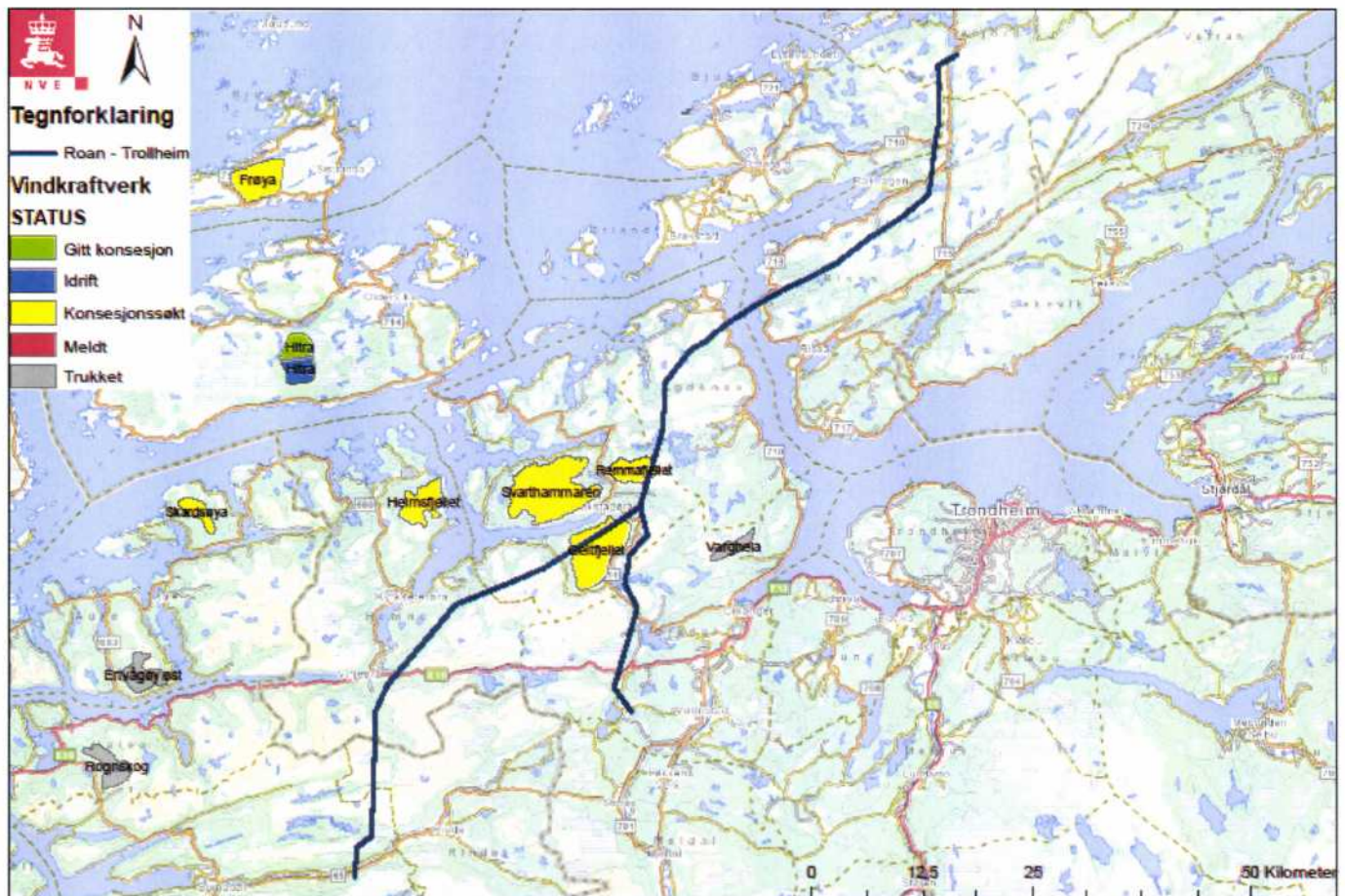
Siden februar 2008 har NVE samordnet konsesjonsbehandlingen i Snillfjordområdet. Før NVE hadde høring av meldingene valgte Statkraft å trekke prosjektet Hestgrovheia i Agdenes kommune. Etter høring av meldingene våren 2008 valgte Statskog å stille prosjektet Vargheia vindkraftverk i Orkdal kommune i bero. TrønderEnergi Kraft valgte å stille Krokstadfjellet vindkraftverk i bero på samme tid. Følgende saker er tatt til behandling: 420 kV ledningen Storheia-Orkdal/Trollheim, Geitfjellet

vindkraftverk, Remmafjellet vindkraftverk, Svarthammaren/Pållifjellet/Engvikfjellet/Krokstadfjellet vindkraftverk og Heimsfjellet vindkraftverk. På Geitfjellet er det omsøkt vindkraftverk av to selskap, SAE Vind og Zephyr. Svarthammaren/Pållifjellet er omsøkt av SAE Vind på samme areal som TrønderEnergi Kraft har omsøkt Engvikfjellet vindkraftverk. Høsten 2008 startet NVE konsesjonsbehandling av Hitra 2 vindkraftverk i Hitra kommune. Vinteren 2011 ble det klart at TrønderEnergi Kraft og NTE ønsket å redusere vindkraftprosjektet på Frøya og NVE startet konsesjonsbehandlingen av den oppdaterte søknaden tidlig i 2012. I desember 2011 ga NVE konsesjon til utvidelsen av Hitra vindkraftverk.

NVE har valgt å avgrense prosjektporteføljen med utgangspunkt i nettmessige forhold. Prosjekter som planlegger å transportere produksjonen på Statnetts omsøkte 420 kV kraftledning Storheia-Orkdal/Trollheim ligger i kommunene Åfjord, Rissa, Agdenes, Snillfjord, Hitra, Frøya, Hemne, Rindal, Surnadal og Orkdal. Når NVE nå skal sluttbehandle prosjektene i Snillfjordområdet er det følgende prosjekter som sluttbehandles og dermed er en del av NVEs overordnede vurdering:

- 420 kV kraftledning Storheia-Orkdal/Trollheim, omsøkt av Statnett SF
- Remmafjellet vindkraftverk, omsøkt av Zephyr AS
- Geitfjellet vindkraftverk, omsøkt av Zephyr AS
- Geitfjellet vindkraftverk, omsøkt av SAE Vind DA
- Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk, omsøkt av SAE Vind DA
- Engvikfjellet vindkraftverk, omsøkt av TrønderEnergi Kraft AS
- Heimsfjellet vindkraftverk, omsøkt av SAE Vind DA
- Frøya vindkraftverk, omsøkt av TrønderEnergi Kraft AS og NTE
- 132 kV samordnet nettilknytning av vindkraftverk i Snillfjordområdet

Med unntak av søknaden om Frøya vindkraftverk, har NVE samordnet behandlingen av prosjektene. Dette har gjort det mulig å koordinere behandlingen av produksjonsanlegg med nødvendige nettanlegg. Totalt er det gjennomført to felles høringsrunder i perioden 2008-2012. I tillegg har det vært separate høringer av flere meldinger og søknader.

Figur 5. Kart over regionen med prosjekter til behandling.

I dette kapitlet vil NVE vurdere de samlede virkningene av Geitfjellet, Remmafjellet, Svarthammaren/Pållifjellet/Engvikfjellet, Heimsfjellet og Frøya vindkraftverk med tilhørende nettilknytninger og 420 kV ledning Storheia-Orkdal/Trollheim. NVE vil først redegjøre for vindkraftplanenes forhold til fylkesdelplan for vindkraft i Sør-Trøndelag. Deretter vurderes samlede virkninger for landskap, friluftsliv, reiseliv, naturmangfold, inngrepsfrie naturområder og samfunnsmessige virkninger. Samlede virkninger for andre temaer anses ikke som beslutningsrelevant og vurderes ikke av NVE. Når det gjelder 420 kV-kraftledningen, vil NVE kun gjøre en samlet vurdering av virkninger for den kraftledningstraseen som NVE anser som den totalt sett beste løsningen, jf. "Bakgrunn for vedtak for 420 kV-ledningen Storheia-Orkdal/Trollheim."

5.1 Fylkesdelplan for vindkraft i Sør-Trøndelag

Fylkesdelplanen for vindkraft i Sør-Trøndelag ble vedtatt av Sør-Trøndelag Fylkesting 16.12.2008 og godkjent av Miljøverndepartementet 9.2.2010. Planen gjenspeiler fylkeskommunens holdning til vindkraftutbygging i Sør-Trøndelag frem til 2020. Hovedhensikten med fylkesdelplanen er å styrke grunnlaget for planlegging og behandling av de planlagte vindkraftverkene i Sør-Trøndelag. Fylkesdelplanen for vindkraftverk ble utarbeidet på bakgrunn av det store antallet planlagte prosjekter i fylket. Tilstrekkelig kapasitet i det eksisterende kraftledningsnettet er også lagt til grunn i planen.

I planen forutsettes at overføringsnettet bygges ut ved en utbygging av vindkraftverk i fylket. Planen legger til grunn at det bygges ut vindkraftverk med samlet installert effekt på 700-1000 MW i Sør-Trøndelag fylke. Det foreligger planer om vindkraftverk med samlet installert effekt på godt over 1000 MW i Sør-Trøndelag. I den sammenheng vil NVE påpeke at målet for vindkraftutbygging ikke er nådd selv om det gis vindkraftkonsesjoner. Med sertifikatmarkedet lagt til grunn for fremtidens vindkraftutbygging vil det måtte gis konsesjon til flere områder enn det som faktisk vil bli bygget. Sertifikatsystemet er markedsbasert og ikke alle prosjekter vil kunne la seg realisere.

Det vektlegges i fylkesdelplanen at det er særlig viktig å ta vare på store sammenhengende fjellområder og områder inntil kystlinjen og kystleia. Det vil være hensiktsmessig å samle utbyggingen i noen, større områder fremfor å spre etableringen av vindkraftverk i mange mindre anlegg. Med utgangspunkt i kjent konfliktnivå med nasjonale og regionale interesser, mulig nettilknytning, vindressurser, utbyggingsinteresser og kommunenes holdninger, anbefales det i fylkesdelplanen at lokalisering av vindkraftverk utredes videre kun i de indre kystheier i Snillfjordområdet og i området Bjugn/Åfjord til Osen kommune. I tillegg åpnes det for utvidelse av eksisterende anlegg. Gjennom kommunikasjon med Sør-Trøndelag fylkeskommune er det gjort klart at Heimsfjellet inngår i det som blir beskrevet som "Snillfjordområdet" i fylkesdelplanen. Frøya vindkraftverk var allerede omsøkt da fylkesdelplanen ble vedtatt, og det ble derfor ikke tatt stilling til dette prosjektet i fylkesdelplanen. Fylkeskommunen skriver i sin høringsuttalelse til søknaden om Frøya vindkraftverk at de anbefaler en utbygging som omsøkt.

5.2 Landskap og visuelle virkninger

NVE legger til grunn følgende forståelse av begrepet samlede visuelle virkninger:

- To vindkraftverk kan oppleves som ett på grunn av liten avstand mellom vindkraftverkene.
- Flere prosjekter sees fra samme sted.
- Flere prosjekter oppleves suksessivt når man beveger seg gjennom terrenget for eksempel i bil eller båt.

Bortsett fra Frøya vindkraftverk, er de aktuelle vindkraftverkene lokalisert i høyereliggende områder mellom kystlandskap og fjellområder i Snillfjord og Hemne. Frøya vindkraftverk er lokalisert ca. 30-40 kilometer nord for de andre vindkraftverkene. Det eksisterende vindkraftverket Hitra 1 og det konsesjonsgitte utvidelsen Hitra 2 ligger mellom Frøya og Snillfjord/Hemne. Tiltakshaverne la 19.4.2010 frem en visualisering av virkninger for Hitra 1+2, Heimsfjellet, Remmafjellet, full utbygging av Geitfjellet – som søkt av Zephyr og full utbygging av Svarthammaren/Pållifjellet – som omsøkt av SAE Vind. Visualiseringene er gjort fra følgende syv steder; to steder i ytre Snillfjord, Storodden, Kyrksæterøra, Mjønes, Åsen, Nordgjerdet og Snillfjord omsorgsenter. NVE mener det er valgt fotostandpunkt ut i fra en forståelse for de steder der virkningene fra flere vindkraftverk vurderes til å være størst. Visualiseringene og konsekvensutredningene for landskap for de omsøkte prosjektene gir etter NVEs vurdering et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere de samlede visuelle virkningene av tiltakene.

Vindkraftverkene og kraftledningene ligger i landskapsregionene 14, *Fjellskogen i Sør-Norge*, 15, *Lågfjellet i Sør-Norge*, 24, *Kystbygdene på Nordmøre og i Trøndelag* og 25, *Fjordbygdene på Møre og i Trøndelag*. Landskapet ved de planlagte vindkraftverkene og kraftledningene er i de fleste områdene kupert, og fjellområder utgjør store deler av landskapet. Flere områder vil bli visuelt berørt av to eller flere vindkraftverk og tilhørende nettilknytning. Landskapet vil flere steder endre karakter som følge av tiltakene, og opplevelsen av landskapet vil endres som en følge av en eventuell utbygging. De visuelle virkningene av prosjektene vil forsterkes ved at det ved forflytning over lengre

avstander gjentakende ganger kan være innsyn til deler av et eller flere vindkraftverk og tilhørende nettilknytning. Noen steder vil vindturbinene og kraftledninger også kunne ses i silhuett, noe som vil øke den visuelle virkningen av inngrepene. Fra sjøen vil de samlede visuelle virkningene variere med avstanden til vindkraftverkene. NVE mener det er positivt at nettilknytningen av vindkraftverkene Remmafjellet og Geitfjellet er omsøkt parallelt med 420 kV kraftledningen til Statnett. Parallellføring samler etter NVEs vurdering inngrepene. NVE legger til grunn at ledningene vil være lite synlige på avstand sett i forhold til vindturbinene.

5.2.1 Virkninger for bebyggelse

De planlagte vindkraft- og kraftledningsprosjektene ligger i et relativt tynt befolket område bestående av enkelte tettsteder, mindre grendesamfunn og spredt bosetting. Befolkningssentraene som vil bli mest berørt er Krokstadøra og Kyrksæterøra. Krokstadøra kan bli visuelt berørt av tre vindkraftverk. Av disse vil Remmafjellet vindkraftverk være relativt lite synlig, men deler av Geitfjellet vindkraftverk og Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk kan bli mer synlig. Avstanden til disse vindkraftverkene er så liten at vindturbinene kan oppfattes som et visuelt dominerende element sett fra enkelte steder på Krokstadøra. Dette legges til grunn for behandlingen av de enkelte vindkraftverkene rundt Krokstadøra. Fra Kyrksæterøra vil Heimsfjellet vindkraftverk og Svarthammaren/Pållifjellet/Engvikfjellet vindkraftverk være synlig. Avstanden til vindkraftverkene er imidlertid så stor at også de samlede visuelle virkningene vil bli små. Ut over dette er det meste av bosettingen konsentrert langs fjordarmene i området. Selv om deler av flere planlagte vindkraftverk vil være synlig fra flere mindre tettsteder og bebyggelse langs fjordene, vil det etter NVEs vurdering være få steder der man kan se flere vindkraftverk samtidig. På grunn av topografi og avstand til vindkraftverkene mener NVE at innsynet til deler av flere vindkraftverk ikke påfører steder med mye bebyggelse vesentlige visuelle virkninger ut over det som er vurdert for de enkelte prosjekt.

5.2.2 Virkninger for friluftsliv

Flere friluftslivsområder i regionen kan bli påvirket av ett eller flere vindkraftverk dersom det gis konsesjon. Det er vesentlig friluftslivsaktivitet innenfor planområdene for Remmafjellet, Svarthammaren/Pållifjellet og Heimsfjellet vindkraftverk, og virkningene for friluftslivet vil etter NVEs vurdering bli størst innenfor disse planområdene. Bruken av planområdene for Frøya og Geitfjellet vindkraftverk til friluftsliv er etter NVEs vurdering begrenset. I planområdene for vindkraftverkene kan turopplevelsen bli påvirket av visuelle virkninger og støy, og det kan også være en risiko for iskast fra vindturbinene i vinterhalvåret. NVE finner det sannsynlig at turopplevelsen i disse områdene blir forringet for personer som ønsker ro og uberørt natur. I tillegg vil friluftslivsområder i nærheten av planområdene bli visuelt påvirket av vindkraftverkene. Dette gjelder blant annet de statlig sikrede friluftslivsområdene på øyer i Hemnfjorden og Trondheimsleia, der det vil bli utsikt til vindkraftverk i flere retninger dersom det gis konsesjon til alle vindkraftverkene. Flere vindkraftverk, særlig Geitfjellet og Svarthammaren/Pållifjellet/Engvikfjellet vil også være synlig fra det viktige friluftslivsområdet på Hemnkjølen/Omnsfjellet. Friluftslivet kan også påvirkes visuelt av de planlagte kraftledningene i området. Både 420 kV- og 132 kV-ledninger er planlagt gjennom planområdene for flere av vindkraftverkene, men NVE mener at vindkraftverkene vil påvirke friluftslivet i større grad enn ledningene. Naturinngrepene vil uansett kunne oppleves som betydelige i et vindkraftverk, og etter NVEs syn vil derfor ikke kraftledningene bidra vesentlig til endringen av friluftslivsopplevelsen.

Erfaringer fra andre vindkraftverk i Norge tyder på at det ikke nødvendigvis blir mindre friluftslivsaktivitet i et område der vindkraft etableres. Turopplevelsen blir for mange endret, og mange opplever at naturen ikke lenger er uberørt. Utbygging av veinett kan imidlertid også føre til at

nye brukergrupper vil bruke området. Likevel er det etter NVEs vurdering negativt for friluftslivet dersom det gis konsesjon til alle vindkraftverkene og kraftledningene i regionen. Dette gjelder særlig i Snillfjord kommune, der det planlegges vindkraftutbygging i alle fjellområdene rundt kommunesenteret Krokstadøra. I Hemne og Frøya kommuner er vindkraftplanene av mindre omfang, og det finnes også flere alternative friluftslivsområder. Remmafjellet vindkraftverk og de sørlige delene av Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk er etter NVEs vurdering de vindkraftverkene som vil medføre de største virkningene for friluftslivet i Snillfjord. Vindkraftverkene vil også kunne medføre negative virkninger for turopplevelsen i fjordområdene Hemnfjorden, Snillfjorden, Åstfjorden og Trondheimsleia. I disse fjordområdene er det flere øyer som brukes mye til friluftsliv, og utsikten vil preges av vindturbiner i flere retninger dersom alle vindkraftverkene etableres. Fjordområdene vil etter NVEs syn påvirkes mest av Heimsfjellet og Svarthammaren/Pållifjellet/Engvikfjellet vindkraftverk, i tillegg til det planlagt utvidete Hitra vindkraftverk.

Det er komplisert å vurdere det enkelte vindkraftverkets rolle når det gjelder de samlede virkningene for friluftslivet i regionen. I området rundt Krokstadøra er det etter NVEs vurdering helheten av tiltakene og manglende alternative friluftslivsområder som er viktig, og for friluftslivets del kan det være positivt dersom ikke alle vindkraftverkene etableres. Siden Remmafjellet er mest brukt til friluftsliv av planområdene, vil det trolig være mest positivt for friluftslivet dersom dette området ikke bygges ut. Krokstadfjellet, som ligger innenfor planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk, er også et viktig friluftslivsområde, og NVE mener at det vil være et betydelig avbøtende tiltak for friluftslivet dersom dette området tas ut av vindkraftplanene. For fjordområdene er det etter NVEs vurdering Heimsfjellet vindkraftverk som gir de største visuelle virkningene. Dersom dette vindkraftverket ikke etableres, vil utsikten fra fjordområdene stort sett bli preget av vindkraftverk i én retning, og følelsen av å være ”omringet” av vindkraftverk vil unngås. I den samlede vurderingen av hvert enkelt vindkraftverk vektlegges de samlede virkningene for friluftsliv særlig for Remmafjellet, Svarthammaren/Pållifjellet og Heimsfjellet vindkraftverk.

5.2.3 *Virkninger for reiseliv*

Etter NVEs vurdering vil virkningene for reiselivsnæringen av de omsøkte kraftledningene være små/ubetydelige. NVE vurderer i det følgende derfor samlede virkninger av flere vindkraftverk.

Etter NVEs vurdering er samlede virkninger mest aktuelt når det gjelder visuelle virkninger knyttet til aktiviteter i sjøområdene. Hurtigruten og cruiseskip passerer forbi mange planlagte og eksisterende vindkraftverk langs hele kysten. Vindkraftplanene på Trøndelagskysten er omfattende, og utsikten fra skipene vil flere steder bli preget av vindturbiner dersom alle de planlagte vindkraftverkene etableres. Dette kan påvirke reiselivsopplevelsen. NVE vil likevel påpeke at de planlagte vindkraftverkene i Snillfjord er lite synlige fra Trondheimsleia. Heimsfjellet vindkraftverk vil bli det mest synlige vindkraftverket sett fra Trondheimsleia, og kan sammen med Hitra vindkraftverk og Smøla vindkraftverk være et dominerende element i utsikten.

Virkningene for Hurtigruten og cruisetrafikken er usikre. NVE legger imidlertid til grunn at de fleste vindkraftverk i Norge er planlagt langs kysten, og dermed vil være synlig fra skip. Etter NVEs vurdering vil ikke de planlagte vindkraftverkene i regionen medføre større virkninger for Hurtigruten og cruisetrafikk enn andre vindkraftverk langs norskekysten. Disse virkningene vil derfor ikke vektlegges i vurderingen av de enkelte vindkraftverkene.

Den regionale reiselivsnæringen er preget av fisketurisme, særlig på Hitra og Frøya. Det foreligger undersøkelser som viser at landbaserte vindkraftverk ikke påvirker fisketurisme. I tillegg er det en del campingplasser og noe aktivitetsbasert turisme i området. Etter NVEs vurdering vil reiselivsnæringen i

de berørte kommunene i liten grad påvirkes negativt av vindkraftverkene. Etablering av vindkraftverk kan også medføre vesentlige positive virkninger for den lokale og regionale reiselivsnæringen, særlig i anleggsfasen.

5.2.4 Konklusjon om visuelle virkninger

Utbygging av alle de omsøkte vindkraftverkene og kraftledningene vil medføre betydelige visuelle virkninger, og kan endre opplevelsen av landskapet. For bebyggelsen i området vil ikke de samlede visuelle virkningene være vesentlig større enn virkningene av hvert enkelt vindkraftverk. Dette skyldes topografi, avstand til de omsøkte vindkraftverkene og at det er relativt lite bebyggelse i området. Flere friluftslivsområder vil bli berørt. Etter NVEs vurdering vil friluftslivsområdene på Remmafjellet, Krokstadjellet og Heimsfjellet påvirkes i størst grad, men tiltakene kan også medføre vesentlige visuelle virkninger for friluftslivsområder i influensområdet, som Hemnkjølen/Omsnfjellet-området. NVE mener at de samlede virkningene for reiselivsnæringen vil bli små.

Heimsfjellet ligger åpent til i møtet mellom Trondheimsleia og Hemnfjorden, og er vurdert som den største bidragsyteren til de samlede visuelle virkningene. Anlegget ligger eksponert både mot de ytre områdene rundt Hitra og Trondheimsleia, og mot deler av de indre områdene rundt Hemnfjorden og sørsiden av Snillfjorden.

5.3 Naturmangfold

5.3.1 Vurdering av samlet belastning i henhold til prinsippene i naturmangfoldloven

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal påvirkningen av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Ifølge forarbeidene (Ot.prp. 52 (2008-2009) s. 381-382) er det effekten på naturmangfoldet som skal vurderes i prinsippet om samlet belastning, ikke det enkelte tiltaket som sådan. For å kunne gjøre dette er det nødvendig med kunnskap om andre tiltak og påvirkning på økosystemet, hvor det både skal tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep.

Det er en utfordring å avgrense økosystem når det skal gjøres en vurdering av samlede virkninger av tiltakene. Kraftledningene og vindkraftverkene berører mange avgrensede økosystemer. Det vil alltid være noe usikkerhet knyttet til alle virkninger for disse. For direkte virkninger og virkninger for avgrensede områder viser NVE til vurderingene for hvert enkelt tiltak i "Bakgrunn for vedtak"-dokumentene. NVE mener disse vurderingene er dekkende for belastningen på enkeltindivider eller enkelte økosystemer knyttet til avgrensede naturtyper, naturområder, landskapsformer og liknende. Vurderingene av samlet belastning supplerer vurderingene knyttet til de enkelte vindkraftverkene og ledningstraseene, og dekker eventuelle samlede virkninger av flere tiltak for naturtyper, arter, landskapselementer mv.

NVE vil først presentere eksisterende og planlagte nett- og kraftverkprosjekter som anses som relevante for vurderingene om samlet belastning. Andre relevante inngrep vil også nevnes. Deretter vurderes samlede virkninger for viktige naturtyper og arter som vil bli berørt av flere tiltak.

Nettanlegg

På deler av strekningen er den omsøkte 420 kV-ledningen planlagt parallellført med eksisterende 132 kV-ledninger i området. I tillegg er 420 kV-ledningen planlagt parallelt med omsøkte 132 kV-nettilknytningene fra Geitfjellet og Remmafjellet vindkraftverk. De samlede virkningene av disse ledningene vil måtte ses som en samlet belastning på økosystemet. Den nye ledningen plasseres ved siden av den eksisterende med linene i forskjellig høyde. Dette medfører at det vil bli hindringer for

fugl i flere plan enn det er i dag. NVE mener allikevel at det er en bedre løsning enn å spre inngrepene. Fuglene vil ved kryssing av slike lett synlige kraftledningskorridorer være nødt til å foreta én i stedet for flere unnvikende manøvere. NVE mener derfor at parallellføring med en eksisterende ledning av samme størrelse vil medføre en liten økning i kollisjonsfare for fugl. Dette er vist i NVE-rapport nr. 27 2011, som er skrevet blant annet av Norsk institutt for naturforskning. Virkninger for de enkelte artene er omtalt i kapittel 5.3.2.

NVE har gitt konsesjon til en 420 kV ledning mellom Namsos og Storheia i forbindelse med vindkraftverk på Fosen. Det er også gitt konsesjon til en 132 kV kraftledning mellom Fillan og Snillfjord som tilknytning av Hitra 2 vindkraftverk. Dette vedtaket er påklaget og ligger til klagebehandling hos NVE. I vedtaket er det lagt til rette for at den ca. 40 km lange, eksisterende 66 kV ledningen mellom Snillfjord og Fillan kan rives. Statnett har søkt om å få rive den eksisterende 132 kV ledningen mellom Snillfjord og Orkdal, som er ca. 30 km lang, på vegne av TrønderEnergi Nett dersom de får konsesjon på 420 kV ledningen mellom Storheia og Orkdal/Trollheim. Dette vil medføre at alle master og mastefester fjernes, slik at traseene kan gro igjen over tid. Dette vil ha en positiv effekt for områdene, som vil bli fritt for tekniske inngrep etter at saneringen er avsluttet. Særlig god effekt vil saneringen ha for kollisjonsfare for fugl, som elimineres helt når ledningene er borte. TrønderEnergi Nett AS bygger en ny 66 kV ledning mellom Fillan og Frøya. Denne ledningen erstatter delvis eksisterende 22 kV og 66 kV ledning på strekningen.

NVE kjenner ikke til at det er planlagt ytterligere regionalnett eller distribusjonsnett som kan gi sumvirkninger på berørte økosystemer med den omsøkte kraftledningen. Distribusjonsnettet bygges i medhold av områdekonsesjoner. Den nye kraftledningen berører områdekonsesjonene til fem kraftselskaper (Svorka Energi, Fosen Kraft, TrønderEnergi Nett, Rissa kraftlag og Hemne kraftlag). Områdekonsesjonæren kan bygge ledninger (hovedsakelig inntil 22 kV) der det er behov for dette, etter å ha hørt tiltaket med kommunen, fylkesmann, grunneiere og andre berørte parter. NVE involveres ikke i dette arbeidet. Imidlertid kan det ikke utelukkes at det kan bygges nytt distribusjonsnett i området. NOF viser til brev fra NVE med orientering om avbøtende tiltak i distribusjonsnettet for å redusere fugledød, NOF forventer at de nye vilkårene blir tatt til etterretning siden Snillfjordområdet må kunne karakteriseres som et problemområde. NVE viser til at det omsøkte prosjektet ikke berører distribusjonsnettet, men sentralnettet. Statnett har i konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen redegjort for mulige virkninger for naturmangfold og avbøtende tiltak som kan redusere virkningene, dette er i tråd med NVEs utsendte orientering om kraftledninger og fugl.

Vannkraftprosjekter

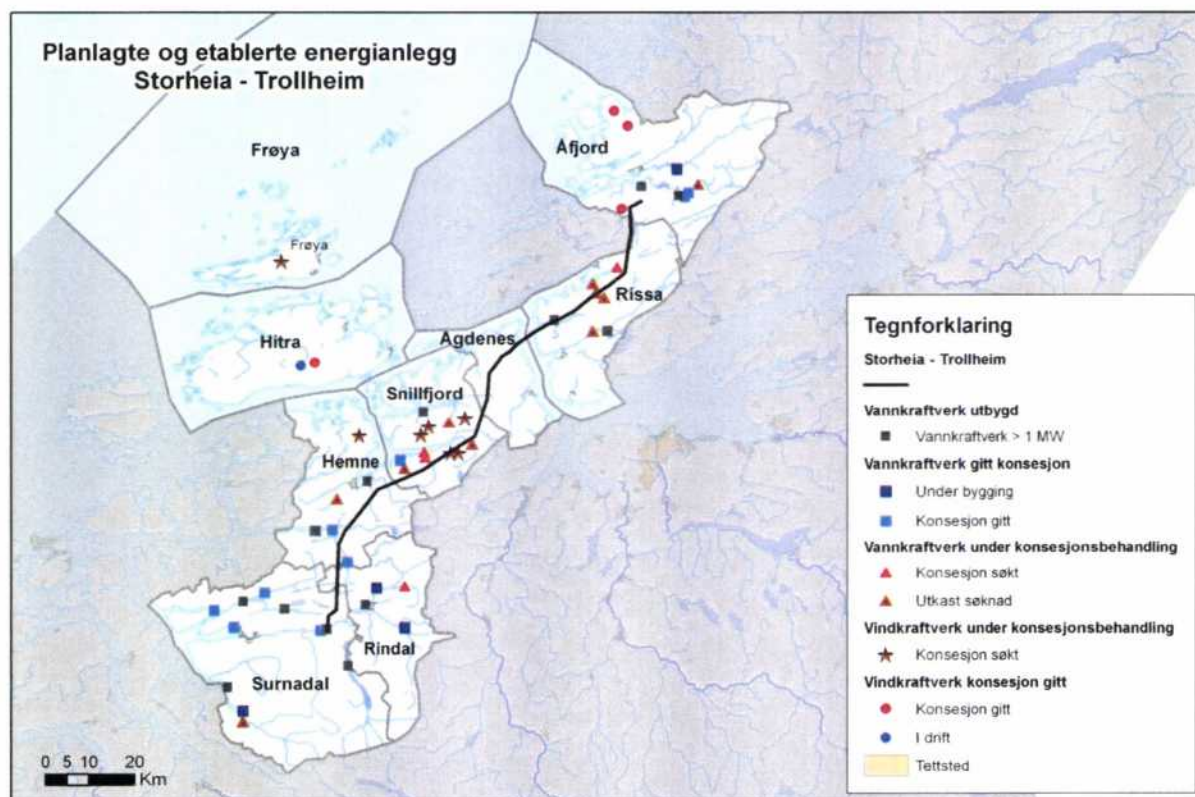
Langs ledningstraseene og ved planområdene for vindkraftverkene er det enkelte andre inngrep som vil måtte vurderes med hensyn på sumvirkninger med ledningen. Av energianlegg i regionen går ledningen i nærheten av Mørre vannkraftverk i Åfjord kommune, Hasselva kraftverk i Rissa kommune, Kvernstad kraftverk, Vuttudal kraftverk, i Snillfjord kommune, Sørkraftverk i Hemne kommune og Trollheim kraftverk i Surnadal kommune. Følgende prosjekt har NVE gitt konsesjon til i nærheten av kraftledningen; Venna kraftverk i Snillfjord kommune, Fjelna kraftverk og Storfossen kraftverk i Hemne kommune og Setergryta kraftverk i Surnadal kommune. NVE har også flere vannkraftverk under konsesjonsbehandling; Osaelva kraftverk, Storårevatnet vannkraftverk, Litlelva kraftverk og Dansefoss kraftverk i Rissa kommune, Fagerdalen og Snildalselva kraftverk, Øvre og Nedre Skorilla kraftverk i Snillfjord kommune. Det er naturlig å vurdere ledningen i sammenheng med disse.

Med hensyn til forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 vil vannkraftverkene og kraftledningene/vindkraftverkene i det vesentlige ha virkninger for helt ulike arter og funksjoner i

økosystemet. Vannkraftverk påvirker i hovedsak flora og fauna tilknyttet eller i umiddelbar nærhet av vannstrengen som berøres. NVE mener på bakgrunn av dette at bygging av vannkraftverk sjelden vil forsterke virkninger av kraftledninger og vindkraftverk. Noen steder kan imidlertid vannkraftverk påvirke for eksempel naturtypelokaliteter som også påvirkes av kraftledninger og vindkraftverk. I denne saken har NVE vurdert de relevante vannkraftprosjektene, og funnet at de ikke vil medføre samlede virkninger med kraftledningene og vindkraftverkene som vil være i konflikt med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Vindkraftprosjekter

Det er ett vindkraftverk som er utbygd i området; Hitra vindkraftverk i Hitra kommune. Av vindkraftverk i regionen har NVE tidligere gitt konsesjon til Storheia, Kvenndalsfjellet og Harbakfjellet vindkraftverk i Åfjord kommune. Disse konsesjonene er påklaget og ligger til klagebehandling hos Olje- og energidepartementet. NVE har også gitt konsesjon til Hitra 2 vindkraftverk i Hitra kommune. Der det er ansett som relevant inkluderes også disse vindkraftverkene i NVEs vurdering av samlet belastning for de enkelte artene og naturtypene.

Figur 6. Oversikt over planlagte og etablerte energianlegg i de berørte kommunene.

Andre inngrep

I Rissa kommune er det regulert et hyttefelt ved Brettingen. I Agdenes kommune skal fylkesvei 710 utbedres og Statens vegvesen bekrefter at delstrekningene 1,2,4, 5 og 6 skal gjennomføres. I Snillfjord kommune skal fylkesvei/riksvei 714 "Lakseveien" legges om flere steder i nærheten av kraftledningstraseene og vindkraftverkene. Med hensyn til økosystemet må også ferdsel og bruken av disse områdene regnes som en betydelig påvirkningsfaktor, i tillegg til selve arealinngrepene. Der det

er ansett som relevant inkluderes også disse tiltakene i NVEs vurdering av samlet belastning for de enkelte artene og naturtypene.

5.3.2 Samlet belastning i henhold til naturmangfoldloven

Når det gjelder naturmangfold begrenser kraftledninger og vindkraftverk seg i all hovedsak til å kunne ha en påvirkning på fugl. I vurderingene av samlede virkninger er det derfor fokusert på virkninger og forvaltningsmål, jf. naturmangfoldloven § 5, for fugl. Naturtyper og flora vil til en viss grad kunne påvirkes der det etableres master, vindturbiner og veier. Samlede virkninger for sårbare og truede naturtyper og floraarter er derfor også vurdert. Vurderingene er spesifikke for hver enkel naturtype og art. Det er viktig å påpeke at det er betydelig rom for tilpasninger og avbøtende tiltak ved bygging av energianlegg, som reduserer negative virkninger av utbyggingene. Slike avbøtende tiltak er vurdert i bakgrunnsdokumentene knyttet til de ulike tiltakene.

Naturtyper

Den direkte påvirkningen for naturtyper av vindkraftverk er hovedsakelig begrenset til vindturbinene med fundamenter, adkomstvei og internveier. Direkte virkninger av kraftledninger omfatter mastefester, anleggsveier og ryddebelte. Naturtypenes betydning som levested for sårbar vegetasjon og biologisk mangfold påvirkes i mindre grad, med unntak av fugl. Det forutsettes generelt at det i detaljplanleggingen av vindkraftverk og kraftledninger skal vektlegges å unngå mulig vesentlig skade på naturtyper og vegetasjon, jf. energiloven § 3-5 og naturmangfoldloven § 12.

420 kV-kraftledningen og Frøya vindkraftverk vil berøre områder med kystlynghei, som er en rødlistet naturtype. Virkningene av de to tiltakene vil etter NVEs vurdering være så begrenset at den samlede belastningen for kystlynghei er ubetydelig. Kraftledningen vil også spennes over to forekomster av rik edelløvskog, som er en viktig naturtype. NVE mener at ledningens virkninger for forekomstene av rik edelløvskog er begrenset, fordi rydding av skogen i ryddebeltet kan begrenses. Naturtyper og vegetasjonstyper som bare berøres av ett tiltak er omtalt i "Bakgrunn for vedtak" for det aktuelle tiltaket.

På dette grunnlag mener NVE at tiltakene ikke vil komme i konflikt med forvaltningsmålene for naturtyper og økosystemer, jf. naturmangfoldloven § 4

Flora

Det forekommer enkelte rødlistede plantearter i planområdene for vindkraftverkene og kraftledningene. Engmarihand er den eneste rødlistearten som er registrert i flere enn ett planområde. Denne arten er registrert i planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet/Engvikfjellet vindkraftverk og Frøya vindkraftverk. Virkningene for engmarihand av disse tiltakene vil etter NVEs vurdering være så begrenset at den samlede belastningen for arten vil være ubetydelig dersom forekomster hensyntas i detaljplanleggingen. Rødlistearter som bare forekommer i ett planområde er beskrevet og vurdert i "Bakgrunn for vedtak" for de aktuelle vindkraftverkene.

På dette grunnlag mener NVE at tiltakene ikke vil komme i konflikt med forvaltningsmålene for floraarter, jf. naturmangfoldloven § 5.

Fauna

Vindkraftverkene og kraftledningene vil i hovedsak medføre virkninger for fugl, jf. vurdering av de enkelte tiltakene. Det er lite annen fauna i området som kan bli påvirket, bortsett fra hjortevilt og

mindre pattedyr. NVE anser virkningene for hjortevilt og andre pattedyr som små, og det er derfor kun den samlede belastningen for fuglearter som vil bli vurdert.

Det er registrert mange ulike fuglearter i tilknytning til de ulike tiltakene. Blant annet er det registrert hekkelokalteter for rødlistede arter. Vi viser i denne sammenheng til omtale og vurdering av de respektive tiltakene. De rødlistede artene hubro, storlom, hønsehauk og svartand, i tillegg til ansvarsarten havørn, er blant artene som kan bli påvirket av flere tiltak, og virkninger for disse og andre fuglearter er vurdert under.

Hubro (EN, sterkt truet)

Hubrobestanden i Norge antas å være på mellom 350 og 600 par, og i Sør-Trøndelag hekker trolig ca. 70 par. Arten er rødlistet som sterkt truet (EN). I området Berg-Melvasslia-Slørdalen-Åstfjorden mellom de planlagte vindkraftverkene i Snillfjord er det registrert flere hekkelokalteter, men det er usikkert hvor mange av disse som er aktive. Basert på vurderinger i konsekvensutredningene og NOFs hubrostudie i området er det etter NVEs vurdering trolig at ett til to hubropar hekker i dette området. Den nærmeste av disse hekkelokaltetene er ca. 1,5 kilometer unna planområdene for Svarthammaren/Pållifjellet, Engvikfjellet og Remmafjellet. Avstanden fra Geitfjellet vindkraftverk til nærmeste hekkelokaltet i dette området er ca. fem kilometer. 420 kV-ledningen passerer 2-3 kilometer unna hekkelokaltetene i området Berg-Melvasslia-Slørdalen-Åstfjorden. Det bygges også for tiden ny FV 714 gjennom dette området.

I tillegg til hekkelokaltetene i området Berg-Melvasslia-Slørdalen-Åstfjorden er det en antatt hekkelokaltet 2-3 kilometer vest for planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet og Engvikfjellet. Ved Heimsfjellet er det ikke registrert aktive hekkelokalteter for hubro. Når det gjelder Frøya vindkraftverk, er det ikke funnet hekkelokalteter, men det er antatt at det finnes hekkelokalteter i nærheten av planområdet. Ved tidligere konsesjonsgitte Hitra 2 vindkraftverk finnes det en hekkelokaltet ca. fem kilometer unna planområdet.

Hubro er sårbar for menneskelig forstyrrelse, særlig i hekkeperioden, og økt menneskelig aktivitet i et hekkeområde kan medføre fortregning. Området Berg-Melvasslia-Slørdalen-Åstfjorden ligger mellom tre planlagte vindkraftverk med nettilknytning, og det bygges i tillegg ny FV 714 gjennom området. Etter NVEs vurdering kan disse tiltakene samlet medføre virkninger for hubroene i området. Vurderingen bygger blant annet på NOFs GPS-studie, som viser at hubroen kan bruke fjellområdene til jakt⁷. Det er registrert aktivitet opptil 20 kilometer fra hekkelokalteten.

Virkningene for hubro kan omfatte forstyrrelser i anleggs- og driftsperiodene, samt kollisjon med kraftledningene. Adkomstveiene og nettilknytningen til de enkelte vindkraftverkene planlegges imidlertid ikke i dette området. Videre har de planlagte kraftledningene i området en spenning på 132 kV og 420 kV. Kraftledninger med et slikt spenningsnivå medfører ingen fare for elektrokusjon, som er den viktigste risikoen når det gjelder hubro og kraftledninger. Det er etter NVEs vurdering ingen betydelig økt risiko for hubrodød som følge av tiltakene, men økt aktivitet både i anleggs- og driftsperiodene kan medføre at hubroene fortregnes fra området. Dette kan påvirke den lokale hubrobestanden. Samtidig vil NVE påpeke at den nye FV 714 gjennom Snillfjord vil legges om ved hekkelokaltetene, og at det er gitt tillatelse til å fjerne den eksisterende 66 kV-ledningen som går langs veien. Dette kan være positivt for hubro i området. Det er etter NVEs vurdering likevel en viss risiko for påvirkning på den lokale bestanden. Siden hubro er rødlistet som sterkt truet og det er usikkerhet rundt virkningene, er føre-var-betraktninger jf. naturmangfoldloven § 9 en del av de

⁷ NVE vil i den sammenheng likevel bemerke at studien ble gjennomført i et smånagerår, og at bruken av fjellområdene derfor kan være spesielt stor akkurat dette året.

samlede avveiningene som ligger til grunn for enkeltvedtakene om vindkraftverk og kraftledninger rundt området Berg-Melvasslia-Slørdalen-Åstfjorden. Hekkelokalitetene utenfor dette området vil etter NVEs vurdering ikke bli vesentlig påvirket av tiltakene.

NVE viser også til kapittel 5.3.4 om for- og etterundersøkelser.

Storlom (NT, nær truet)

Storlom er en fugl som er utsatt for kollisjoner med kraftledninger grunnet stor flygehastighet og relativt dårlig manøvreringsdyktighet i lufta. Risikoen for kollisjon med vindturbiner er trolig mindre, på grunn av relativt lav flygehøyde. Storlommen er kategorisert som "nær truet" i Norsk rødliste for arter 2010. Bestanden er anslått til å være mellom 4000 og 10 000 reproduserende individ. På landsbasis antar man at bestanden er redusert med 5 % de siste 20 årene, men bestanden ser ut til å være stabil i Nord-Norge. Til tross for bestandsnedgangen de siste 20 årene har artene blitt nedgradert fra sårbar til nært truet i rødlistene fra 2006 og 2010. Storlom er sårbar for forstyrrelser nær hekkelokaliteten.

420 kV-kraftledningen vil passere i nærheten av to hekkelokaliteter for storlom. Sannsynligheten for kollisjon vil øke ved disse lokalitetene. Én av disse lokalitetene er innenfor planområdet for Geitfjellet vindkraftverk hvor det også er registrert en annen hekkelokalitet. Det er i tillegg registrert to hekkelokaliteter innenfor planområdet for Svarthammeren/Pållifjellet vindkraftverk. Virkningene for hekkelokalitetene innenfor planområdene for vindkraftverkene vil etter NVEs vurdering hovedsakelig være knyttet til forstyrrelse. Nedgraderingen av rødlistekategori tilsier at bestanden er i fremgang. Tiltakene vil kunne påvirke storlombestanden lokalt, men vil etter NVEs vurdering ikke ha betydning for den nasjonale eller regionale bestanden. Dersom det ikke gis konsesjon til den sørlige delen av planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet vil trolig de samlede virkningene for arten bli mindre negativ.

Hønehauk (NT, nær truet)

Hønehauk er kategorisert som "nær truet" i Norsk rødliste for arter 2010, og den norske bestanden anslås til å være mellom 2800 og 4000 reproduserende individer. Bestandstrenden er minkende, og det antas en nedgang på mellom 5 og 10 % de siste 20 årene. Til tross for dette er hønehauk nedgradert fra "sårbar" i Norsk rødliste for arter 2006 til "nær truet" i Norsk rødliste for arter 2010. Det finnes trolig mellom 120 og 150 par i Sør-Trøndelag, og bestanden ved kysten vurderes til å være god. Hogst ved hekkelokaliteter antas å være den største trusselen for hønehauk på landsbasis, men arten kan også være utsatt for kollisjon med vindturbiner og kraftledninger. Det er registrert en hekkelokalitet for hønehauk ca. én kilometer fra planområdet for Remmafjellet vindkraftverk. 420 kV-ledningen planlegges nær totalt fire hekkelokaliteter for hønehauk i kommunene Rissa, Snillfjord og Hemne. De planlagte vindkraftverkene og kraftledningene kan etter NVEs vurdering medføre kollisjonsrisiko for den lokale bestanden av hønehauk. NVE legger imidlertid den livskraftige bestanden ved Trøndelagskysten til grunn for en vurdering om at tiltakene ikke vil medføre virkninger for den regionale eller nasjonale bestanden. Etter NVEs vurdering vil tiltakene derfor ikke komme i konflikt med forvaltningsmålene for arten, jf. naturmangfoldloven § 5.

Svartand (NT, nær truet)

Svartand er registrert som "nær truet" i Norsk rødliste for arter 2010, og den norske bestanden anslås til å være mellom 2000 og 10 000 reproduserende individer. Bestandstrenden er minkende. De viktigste virkningene for svartand er etter NVEs vurdering knyttet til forstyrrelse av hekkelokaliteter, men arten kan i tillegg være utsatt for kollisjoner med vindturbiner/kraftledninger. Det er registrert hekkelokaliteter for svartand i planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet/Engvikfjellet vindkraftverk og ca. 500 meter unna den planlagte 420 kV-kraftledningen i Rissa.

NVE mener det ikke kan utelukkes at enkeltindivider kan dø som følge av kollisjon med vindturbiner eller kraftledninger. Den lokale bestandsutviklingen i Snillfjord og Rissa kan etter NVEs vurdering bli påvirket. NVE legger til grunn at avstanden mellom Snillfjord og Rissa er stor. Dette gjør at det er liten sannsynlighet for at den lokale, regionale og nasjonale bestandsutviklingen vil bli påvirket dersom det ikke finnes flere hekkelokaliteter i planområdene. NVE vil imidlertid påpeke at svartand ikke var rødlistet på tidspunktet for arbeidet med konsekvensutredninger. Dette kan ha ført til at arten ikke har blitt prioritert i feltarbeidet. På grunnlag av funnene av fire hekkelokaliteter på Engvikfjellet kan det etter NVEs vurdering være sannsynlig med forekomster av svartand også i de andre vindkraftplanområdene i Snillfjord. På grunnlag av usikkerheten om omfang av svartand og at det foreligger lite kunnskap om vindkraftverks virkninger for arten, vil derfor NVE sette vilkår om at konsesjonærene skal samarbeide om for- og etterundersøkelser av svartand dersom det gis konsesjon til vindkraftverkene i Snillfjord.

Vipe (NT), stær (NT), storspove (NT) og sanglerke (VU)

De rødlistede fugleartene vipe (NT), stær (NT), storspove (NT) og sanglerke (VU) er registrert i eller nær planområdene for Frøya vindkraftverk og Geitfjellet vindkraftverk. Det kan ikke utelukkes at vindturbinene eller kraftledningene kan utgjøre en kollisjonsrisiko for disse artene. Hovedgrunnen til bestandsnedgangen for disse artene er relatert til endringer i landbruket. Etter NVEs vurdering har ikke kollisjoner med tekniske installasjoner betydning for bestandsutviklingen. NVE legger derfor til grunn at tiltakene ikke vil påvirke lokal, regional eller nasjonal bestandsutvikling for disse artene.

Havørn

Havørnbestanden i Norge er anslått til å være 3000-4000 par, og Trøndelagskysten er et viktig område for arten. Havørn er ikke en rødlistet art, men er norsk ansvarsart. Dette betyr at Norge har forpliktet seg til å opprettholde en levedyktig bestand. Etablering av vindkraftverk kan medføre en kollisjonsrisiko og fortrengning fra området. Etter NVEs vurdering vil ikke kraftledningene medføre betydelige virkninger for arten. Bortsett fra to hekkelokaliteter i planområdet for Frøya vindkraftverk er det ikke funnet hekkelokaliteter for havørn innenfor planområdene til de aktuelle vindkraftverkene, men det finnes hekkelokaliteter som er så nær planområdene at vindkraftverkene vil medføre en kollisjonsrisiko for havørn. I tillegg er det registrert en hekkelokalitet 300 meter unna 420 kV-ledningen i Snillfjord. Kollisjonsrisikoen vil være mindre ved Remmafjellet vindkraftverk enn ved de andre vindkraftverkene. Etter NVEs vurdering vil tiltakene hver for seg trolig ikke medføre virkninger for bestandsutviklingen. I den sammenheng vil NVE vise til Smøla, der det mellom 2005 og 2010 ble registrert 39 kollisjoner mellom havørn og vindturbiner samtidig som den lokale bestanden ikke minket. Etter NVEs vurdering kan likevel de samlede virkningene av en full utbygging ved alle vindkraftverkene påvirke den lokale og regionale bestanden. Dette gjelder særlig fordi tiltakene ligger lokalisert nær eksisterende vindkraftverk (Smøla og Hitra). Graden av påvirkning er imidlertid usikker. Siden bare to hekkelokaliteter er funnet i planområdene, legger NVE til grunn at vindkraftverkene først og fremst vil være en kollisjonsrisiko knyttet til glide-/termikkflyging og territoriehevdning. I oppsummeringen av NINAs forskningsprosjekt om havørn på Smøla vises det til at kollisjonsrisikoen er klart størst for ørn som har hekkelokaliteter i eller like ved planområdet. Med dette som bakgrunn mener NVE at det er grunn til å tro at vindkraftverkene samlet ikke vil medføre betydelige virkninger for den lokale og regionale bestandsutviklingen for havørn. Risikoen for negativ bestandsutvikling vil imidlertid være mindre dersom ikke alle prosjektene gis konsesjon, og føre var-betraktninger, jf. naturmangfoldloven § 9, om bestandsutviklingen for havørn er derfor en del av NVEs samlede avveining i de enkelte vindkraftsakene.

Kongeørn

Kongeørn er ikke lenger en rødlistet art, og blir dermed regnet som en livskraftig art i Norge. Den lokale bestanden ved planområdene for Geitfjellet, Remmafjellet, Svarthammaren/Pållifjellet og Engvikfjellet vindkraftverk kan imidlertid bli påvirket av vindkraftverkene og av 420 kV-ledningen som også passerer gjennom området. Virkningene kan være knyttet både til kollisjon med vindturbiner og kraftledninger og til forstyrrelse, og den største risikoen for negative virkninger er etter NVEs vurdering knyttet til to hekkelokaliteter ved den sørlige delen av planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk og én hekkelokalitet nær Zephyrs vestligste vindturbiner på Geitfjellet. Dersom disse delene av planområdene ikke gis konsesjon, vil risikoen for påvirkning på lokal bestandsutvikling etter NVEs vurdering bli mindre. Kongeørnbestanden i Norge er i vekst, og tiltakene vil etter NVEs vurdering ikke ha virkninger for den regionale og nasjonale bestandsutviklingen. På dette grunnlag mener NVE at tiltakenes eventuelle virkninger for kongeørn ikke kommer i konflikt med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 5.

Smålom

Det er registrert flere hekkelokaliteter for smålom i og nær planområdene for vindkraftverkene og kraftledningene. Erfaringer fra Smøla og Bessakerfjellet tilsier at smålom har relativt liten risiko for kollisjon, men at arten kan bli fortrent fra området. Smålom er særlig sårbar for forstyrrelse i hekketiden. Bestandstettheten i regionen er trolig relativt stor, og arten er livskraftig både regionalt og nasjonalt. På dette grunnlag mener NVE at tiltakenes eventuelle virkninger for smålom ikke kommer med konflikt med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 5.

Fjellvåk

Det er registrert flere hekkelokaliteter for fjellvåk nær planområdene. Fjellvåk kan være utsatt for kollisjoner med vindturbiner, og den lokale bestanden kan etter NVEs vurdering bli påvirket av tiltakene. NVE legger til grunn at fjellvåkbestanden er livskraftig. NVE mener at tiltakenes eventuelle virkninger for fjellvåk ikke kommer med konflikt med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 5.

Smølalirype

Det er en betydelig bestand av liryper i plan- og influensområdene til flere av vindkraftverkene og kraftledningene. Ved Frøya vindkraftverk er det registrert smølaliryper, som er en underart av lirype og er endemisk for Møre- og Trøndelagskysten. Norge har forpliktet seg til å ivareta hensynet til biologisk mangfold også på gennivå, og dermed har Norge ansvar for bestandsutviklingen for smølalirypa. Erfaringer fra Smøla og Hitra viser at liryper er utsatt for kollisjoner med vindturbiner. NVE legger imidlertid til grunn at det ikke er registrert en unnvikelseeffekt eller bestandsnedgang som følge av disse vindkraftverkene. Etter NVEs vurdering vil vindkraftverkene på Smøla, Hitra og Frøya utgjøre en betydelig kollisjonsrisiko for enkeltindivider, men ikke ha betydning for bestandsutviklingen for smølalirype.

Andre fuglearter

Det er flere rødlistede arter som bare blir påvirket av ett tiltak. Virkninger for disse artene er vurdert i bakgrunnsdokumentet for det aktuelle tiltaket.

5.3.3 Konklusjon om naturmangfold

NVE har i det ovenstående vurdert den samlede belastningen, jf. naturmangfoldloven § 10, av eksisterende og planlagte tiltak i kommunene som vil bli berørt av vindkraftverkene og kraftledningene. Etter NVEs vurdering kan den samlede belastningen være størst for den norske ansvarsarten havørn og den truede arten hubro. De fleste vindkraftverkene planlegges i områder med

havørn. Erfaringer fra Smøla tyder på at bestandsutviklingen for havørn ikke påvirkes av vindkraftverk. Risikoen for negativ bestandsutvikling vil imidlertid være mindre dersom ikke alle prosjektene gis konsesjon. Når det gjelder hubro, er virkningsomfanget i Snillfjord uklart. Vurderingene av samlede virkninger ligger til grunn for vedtakene i hver enkelt vindkraft- og kraftledningssak, der NVE har vektlagt føre var-prinsippet i vurderingene av virkninger for havørn og hubro. NVE viser i den sammenheng til "Bakgrunn for vedtak"-dokumentene for de enkelte tiltakene.

5.3.4 For- og etterundersøkelser

Flere høringsinstanser ber om for- og etterundersøkelser knyttet til virkninger for naturmangfold. Dette gjelder særlig truede fuglearter. NVE har ved flere vindkraftkonsesjoner satt vilkår om for- og etterundersøkelser for fugl. Slike vilkår settes dersom NVE mener for- og etterundersøkelser kan føre til ny og viktig kunnskap om virkninger for fugl. Når det gjelder sakene i Snillfjord-området, er det etter NVEs vurdering viktigst å undersøke samlede virkninger for hubro (EN i Norsk rødliste for arter). I eventuelle konsesjoner vil derfor NVE sette vilkår om at vindkraftkonsesjonærene i Snillfjord skal samarbeide om for- og etterundersøkelser av hubro. I tillegg mener NVE at det kan være viktig med mer kunnskap om vindkraftverks virkninger for ender. Det er registrert hekkelokaliteter for den rødlistede arten svartand (NT) i planområdet for Engvikfjellet/Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk, og det er etter NVEs vurdering sannsynlig at denne arten finnes i flere av planområdene i Snillfjord kommune. NVE vil derfor sette vilkår om for- og etterundersøkelser av svartand i eventuelle konsesjoner i Snillfjord. Dette vil bidra til at konsesjonærene kan hensynta svartand i detaljplanleggingen av tiltaket og til ny kunnskap om vindkraftverks virkninger for ender. Når det gjelder andre arter, har ikke NVE funnet det hensiktsmessig å kreve for- og etterundersøkelser. NVE legger til grunn at få truede arter vil bli betydelig berørt av tiltakene.

5.4 Inngrepsfrie naturområder og verneområder

Det er betydelig forskjell på hvordan de omsøkte prosjektene vil redusere områder som er definert som INON. Vindkraftverkene har totalt sett størst betydning for dette temaet, men 420 kV-kraftledningen medfører også en INON-reduksjon. NVE har gjort et overslag over reduksjon av villmarksområder og INON sone 1 og 2 ut fra opplysninger i søknadene. Noen av vindkraftverkene har overlappende planareal med andre vindkraftverk og/eller kraftledninger, og arealtallene vil variere ut fra hvilke løsninger som gis konsesjon. Med en full utbygging av Svarthammaren/Pållifjellet, Geitfjellet, Remmafjellet, Heimsfjellet og Frøya vindkraftverk og 420 kV-kraftledningen, vil INON-reduksjonen bli på til sammen ca. 120 km². Reduksjonen vil bli størst ved bygging av 420 kV-kraftledningen (45 km², eller 40 km² dersom Remmafjellet og Geitfjellet vindkraftverk bygges), Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk (26,5 km²), Geitfjellet vindkraftverk (17,3 km²) og Heimsfjellet vindkraftverk (15,8/18,5 km²). Opprettholdelse av INON er et nasjonalt mål, og INON-reduksjonen ved en full utbygging vil være vesentlig sett opp mot det samlede INON-arealet i Sør-Trøndelag (ca. 7480 km² i 2008).

Etablering av vindkraftverk kan ikke skje nær bebyggelse, og reduksjon av inngrepsfrie naturområder er derfor en naturlig konsekvens av vindkraftutbygging i Norge. Målsetningen om å ivareta INON er likevel viktig, og den samlede reduksjonen som følge av vindkraftverkene og kraftledningene er etter NVEs vurdering så stor at temaet må vektlegges i konsesjonsvurderingene. Dette gjelder særlig såkalte INON fra fjord til fjell. NVE har lagt mest vekt på INON i vurderingene knyttet til Svarthammaren/Pållifjellet/Engvikfjellet og Heimsfjellet vindkraftverk, fordi disse vindkraftverkene berører store INON fra fjord til fjell.

420 kV-kraftledningen vil krysse tre vernede vassdrag, der ledningen spennes over vassdragene. Remmafjellet vindkraftverk vil berøre nedbørsfeltet til ett av disse; Bergselva. Etter NVEs vurdering vil tiltakene påvirke verneformålene i begrenset grad.

5.5 Samfunnsvirkninger

Realisering av vindkraftverkene og kraftledningene kan gi store samfunnsvirkninger for de berørte kommunene. Spesielt gjelder dette Snillfjord kommune der de fleste vindkraftprosjektene er lokalisert. Snillfjord kommune har i underkant av 1000 innbyggere pr. 1. januar 2012. Befolkningstallet har lenge vært svakt synkende. Landbruk og havbruksnæring har til nå preget næringslivet i kommunen. En realisering av vindkraftverkene vil medføre direkte og indirekte økonomiske virkninger. Utover skatteinntekter som kommunene vil kunne få som en følge av sysselsettingseffekter, vil eiendomsskatt øke kommunenes frie inntekter. Den lokale og regionale sysselsettingsandelen vil særlig være knyttet til bygging av infrastruktur og vindturbinfundamenter. Erfaringer fra etablerte vindkraftverk i Norge tilsier at det vil genereres rundt 1,5 årsverk per MW direkte knyttet til utbyggingsfasen. Når det gjelder direkte sysselsettingseffekter i driftsperioden, tilsier erfaringer fra etablerte vindkraftverk i Norge at 15-25 MW installert effekt medfører én arbeidsplass. Hvorvidt inntektene knyttet til tiltakene vil ha lokalt eller regionalt avhengig av flere faktorer, herunder kapasitet i den lokale entreprenørbransjen. Dette må også sees i sammenheng med de konsesjonsgitte vindkraftverkene i Fosenområdet. Etter NVEs vurdering vil imidlertid en realisering av vindkraftverkene uansett gi store positive økonomiske virkninger. Dette har blant annet sammenheng med økt aktivitet og positive ringvirkninger for handels- og servicenæring i området. Bygging, drift og vedlikehold av vindkraftverket vil også medføre økt etterspørsel etter varer og tjenester lokalt og regionalt.

Etter NVEs vurdering vil vindkraftverkene samlet medføre betydelige positive økonomiske virkninger for de berørte kommunene og lokalsamfunnene. Dette gjelder særlig Snillfjord kommune.

5.6 NVEs vektlegging av samlede virkninger

NVE har i dette kapittelet vurdert samlede virkninger av de omsøkte vindkraftverkene og kraftledningene. Vurderingene om samlede virkninger, sammen med de tematiske vurderingene av enkeltprosjektene, legges til grunn for NVEs avveining av fordeler og ulemper ved hvert enkelt tiltak. NVE viser i den sammenheng til "Bakgrunn for vedtak"-dokumentene for hvert enkelt tiltak, der det også presenteres en samlet konklusjon om alle søknadene og en oppsummering av de samlede virkningene.

6 Samlet vurdering av Geitfjellet vindkraftverk

NVE har i kapittel 4 vurdert virkningene av tiltaket tematisk. Geitfjellet vindkraftverk er lokalisert i et område med flere vindkraftplaner. NVE har derfor vurdert samlede virkninger av disse tiltakene og tilhørende kraftledningsplaner i kapittel 5. I dette kapittelet gir vi en samlet vurdering av Geitfjellet vindkraftverk. Innledningsvis presenteres en generell bakgrunn for NVEs behandling av vindkraftsaker og NVEs metode for vurderinger. Deretter følger NVEs avveining mellom fordeler og ulemper ved tiltaket, sett opp mot forpliktelser knyttet til EUs fornybardirektiv, økonomien i prosjektene, NVEs vurdering av realiserbarheten i prosjektet og samlede virkninger av tiltakene i området. På grunnlag av den samlede vurderingen av Geitfjellet vindkraftverk, følger NVEs konsesjonsvedtak i kapittel 7.

NVE har mottatt to søknader om etablering av Geitfjellet vindkraftverk fra SAE Vind DA og Zephyr AS. De to omsøkte vindkraftprosjektene har i stor grad tilsvarende utforming, og virkningene har blitt

vurdert deretter i kapittel 4. I de tilfeller der de to omsøkte prosjektene skiller seg fra hverandre, har dette blitt fremhevet. NVE vil i kapittel 6.4 ta stilling til konkurransen mellom de to prosjektene.

6.1 Bakgrunn

Hensikten med etablering av vindkraftverk er å produsere elektrisitet fra en fornybar energikilde. Regjeringen har vedtatt at det skal satses på nye fornybare energikilder som nødvendige tiltak for å redusere de norske utslippene av klimagasser og for å oppnå en mer bærekraftig utvikling. Elektrisitetsproduksjon fra vindkraftverk innebærer, i motsetning til fossile energikilder, ingen direkte utslipp av klimagasser. Ny elektrisitetsproduksjon vil også bidra til å styrke kraftbalansen og forsyningssikkerheten.

Økt satsing på kraftproduksjon fra fornybare energikilder er en nasjonal målsetning. I henhold til EUs fornybardirektiv skal Norge ha et forpliktende mål for hvor stor andel av energiforbruket som skal dekkes av fornybar energi. Regjeringen har med utgangspunkt i dette satt et forpliktende mål om en fornybarandel på 67,5 % i 2020. Et viktig tiltak for å nå dette målet er innføringen av et felles elsertifikatmarked med Sverige. Markedet trådte i kraft fra 01.01.2012. Det er planlagt at elsertifikatene skal bidra til 26,4 TWh ny fornybar kraft samlet for Norge og Sverige. Utbygging av vindkraft kan bli et vesentlig bidrag for å nå dette målet.

Et vindkraftverk kan gi positive samfunnsvirkninger gjennom økt aktivitet (kjøp og salg av varer og tjenester), økt sysselsetting, økte skatteinntekter for kommunen og økt utnyttelse av utmarksressurser. Vindkraftverk med tilhørende infrastruktur har som all kraftproduksjon miljøvirkninger. NVEs erfaring er at det oftest er de visuelle virkningene for landskapet og eventuelt for kulturminner/kulturmiljøer, sammen med støy, som oppfattes som de største ulempene med et vindkraftverk. Virkningene for naturmangfold vil normalt være begrensede, og kan ofte unngås ved plantilpasninger eller andre avbøtende tiltak. Unntaket er mulige virkninger for fugl. Ved behandling av vindkraftprosjekter stilles det alltid krav om en beskrivelse av artsinventaret på stedet, og det skal vurderes hvordan de ulike artene bruker planområdet. I tillegg skal det vurderes hvilke mulige virkninger tiltaket kan få for fuglelivet. Etablering av vindkraftverk er etter NVEs vurdering i all hovedsak et reversibelt inngrep. Ved konsesjonsutløp skal vindturbinene fjernes og området istandsettes, dersom det ikke meddeles ny konsesjon.

6.2 Metodikk for vurdering

Konsesjonsbehandling i medhold av energiloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt prosjekt har for samfunnet. NVE meddeler konsesjon til prosjekter som anses som samfunnsmessig rasjonelle, noe som innebærer at fordelene ved tiltaket er vurdert som større enn ulempene.

De samlede virkningene av tiltakene blir veid opp mot økonomien i de enkelte prosjekt og fordelene ved ny fornybar elektrisitetsproduksjon. Forpliktelsene knyttet til EUs fornybardirektiv ligger til grunn for den samlede vurderingen.

NVEs vurdering av et planlagt vindkraftprosjekt baseres hovedsakelig på faglig skjønn. Ved vurdering av et vindkraftverk er det kun enkelte virkninger, som elektrisitetsproduksjon og eventuelle reduserte/økte nettap, som enkelt kan verdsettes i økonomisk forstand. Noen miljøvirkninger kan kvantifiseres, for eksempel ved å utarbeide støysonekart eller ved å angi hvor stor andel areal inngrepsfrie naturområder reduseres dersom tiltaket realiseres. Likevel er de fleste miljøvirkninger vanskelig å tallfeste og faglig krevende å verdsette ved hjelp av markedspriser. NVE er kjent med at betinget verdsetting er brukt i flere undersøkelser knyttet til friluftsliv og naturopplevelse for å finne godets totalverdi. Det er knyttet stor usikkerhet til resultatene fra slike undersøkelser på grunn av

metodene som benyttes og forutsetningene som ligger til grunn for den enkelte undersøkelsen. Etter NVEs vurdering vil også kostnadene ved gjennomføring av slike undersøkelser være større enn nytteverdien, og resultatene vil være usikre og basere seg på en hypotetisk situasjon. NVE mener derfor at resultatene fra slike undersøkelser med tilhørende metoder har en begrenset verdi ved vurdering av omsøkte prosjekter, spesielt når de overføres fra ett vindkraftprosjekt til et annet.

I den samlede vurderingen av vindkraftverkene tar NVE utgangspunkt i hvor godt planområdene er økonomisk egnet for vindkraft. Etter NVEs vurdering er det rasjonelt å bygge ut vindkraft der det kan produseres mest mulig elektrisitet med minst mulig kostnader. I tillegg kommer vurderingen av virkninger for samfunn og miljø. Et godt økonomisk prosjekt vil kunne tåle større miljøkostnader sammenlignet med et dyrere prosjekt. NVE legger til grunn at samfunnsøkonomien i prosjektet inkluderer både antatt lønnsomhet og virkninger for samfunn og miljø.

6.3 Samlet vurdering av økonomi og virkninger vektlagt av NVE

Vurdering av økonomi, vindressurser og produksjon og forhold til andre planer

Vurdering av økonomi, vindressurser og produksjon (Henvisning til kapittel 4.1)	Vindressurser på 7,3-7,4 m/s i ca. 80 meters høyde, og best ved høyere beliggenheter. Moderate infrastruktur- og nettilknytningskostnader. Mulighet for å installere klass II turbiner. Samlet vurderes Geitfjellet vindkraftverk til å være et tilstrekkelig robust økonomisk prosjekt sammenlignet med andre vindkraftprosjekter i Norge og med et norsk-svensk elsertifikatmarked.
Vurdering av forhold til andre planer (Henvisning til kapittel 4.3)	Planområdene er beskrevet som et mulig område for vindkraftverk i både fylkesdelplanen og kommuneplanens arealdel. Kommunen er positiv til etablering av Geitfjellet vindkraftverk hovedsakelig som omsøkt, men med enkelte justeringer av turbinplasseringer og valg av trasé for adkomstvei.

Negative virkninger vektlagt av NVE

Tema	Virkninger
Landskap og visuelle virkninger (Henvisning til kapittel 4.4 og 4.5 for kulturlandskap)	Vindkraftverket vil være et dominerende landskapselement. Det vurderes til middels godt egnet i en landskapssammenheng, sammenlignet med andre vindkraftprosjekter i landet. Virkningene for landskap vil være størst i selve planområdet, fra hytteområdet ved Våvatnet og Hardmoen, Aunsætra, indre deler av Snillfjorden (inkludert Krokstadøra) og på sørsiden av Omnsfjellet og Gråurda, i tillegg til Vuttudalen for Zephyr AS sitt prosjekt.

	Eksisterende 132 kV-kraftledning går gjennom nordre deler av planområdet, ellers er de eksisterende tekniske inngrepene i området ikke dominerende. Visuelle konsekvenser for kulturmiljø og kulturlandskap er vurdert til middels-liten negativ, foruten Vuttudalen hvor tiltaket anses å ha stor negativ konsekvens.
Friluftsliv (Henvisning til kapittel 4.6)	Hovedsakelig visuelle virkninger for viktige lokale friluftsområder og turmål i influensområdet, herunder Omnfjellet og Våvatnet. Bruken av området til friluftsliv er begrenset, og nordlige deler av planområdet er vurdert som mest verdifull i forhold til friluftsliv. Det er tre hytter i planområdet, som vil berørt av tiltaket også i form av støy og skyggekast.
Naturmangfold, fugl (Henvisning til kapittel 4.8.2)	Habitatsforringelse og kollisjonsfare for hekkende og næringssøkende fugl i plan- og influensområdene. Virkninger for rødlistet storlom i form av forstyrrelse ved hekking og for habitatet generelt. Virkninger knyttet til kollisjonsfare for havørn, ansvarsart, og kongeørn, tidligere rødlistet, og fortrenging fra området. Vindkraftverket vil også kunne påvirke arter som smålom, sangsvane og fjellvåk, registrert hekkende.
Inngrepsfrie naturområder (INON) (Henvisning til kapittel 4.9)	Bortfall av ca. 17 km² inngrepsfrie områder, inkludert INON "fra fjord til fjell". INON er allerede delt i to, da det går en kraftledningstrase gjennom planområdet.
Støy og skyggekast (Henvisning til kapittel 4.10 og 4.11 for skyggekast)	Fem fritidsboliger/sætre vil bli berørt av støy, som overskrider grenseverdien L_{den} 45 dBA, men ikke høyere enn 51 dBA. De samme fritidsboligene vil bli berørt av skyggekast over fem timer i løpet av ett år. Ingen helårsboliger vil bli berørt.

Positive virkninger vektlagt av NVE

Tema	Virkninger
Kraftproduksjon	Ny fornybar kraftproduksjon som kan bidra til at Norge oppfyller forpliktelser knyttet til EUs fornybardirektiv.
Andre samfunnsvirkninger (Henvisning til kapittel 4.15.1)	Vindkraftverket anslås å generere ca. 255 årsverk i anleggsfasen og 6-11 arbeidsplasser i driftsfasen. Bygging, drift og vedlikehold vil også medføre økt

	etterspørsel etter varer og tjenester lokalt og regionalt. Eiendomsskatt for kommunen.
--	---

Gode vindressurser i området og moderate kostnader knyttet til infrastruktur og nettilknytning, tilsier at prosjektene er tilstrekkelig robuste økonomisk for å kunne realisere en utbygging av Geitfjellet vindkraftverk i de aktuelle planområdene. NVE har lagt det norsk-svenske elsertifikatmarkedet til grunn i vurderingen av økonomien i prosjektet, og Geitfjellet vindkraftverk er etter NVEs vurdering realiserbart innenfor dette. Etter NVEs vurdering er Geitfjellet vindkraftverk et økonomisk bærekraftig prosjekt sammenlignet med andre vindkraftprosjekter i Norge. NVE understreker at det allikevel er begrensninger i hvilken grad det er mulig å gjøre endringer i prosjektet, slik som fjerning vindturbiner og justeringer av planområdet, uten at det går vesentlig utover økonomien i prosjektet.

NVE konstaterer at Geitfjellet vindkraftverk vil gi fornybar kraftproduksjon, som kan bidra til at Norge oppfyller forpliktelser knyttet til EUs fornybardirektiv. En slik kraftproduksjon er på nåværende tidspunkt beregnet til å være i størrelsesorden rundt 460-485 GWh per år. Geitfjellet vindkraftverk vil i tillegg til å innfri politiske mål for fornybar energi, kunne bidra til positive virkninger for lokal samfunnet. Disse virkningene vil hovedsakelig være i form av direkte og indirekte sysselsetting lokalt og regionalt, og inntekter til kommunen gjennom eiendomsskatt.

Et vindkraftverk påfører også kostnader for miljø og samfunn. NVE har vurdert virkninger for miljø og samfunn tematisk, i tillegg til samlede virkninger av andre planlagte vindkraftverk og kraftledninger i området. De viktigste negative virkningene av Geitfjellet vindkraftverk er etter NVEs vurdering knyttet til fugl, og de visuelle virkningene for landskap, enkelte kulturmiljø og friluftsliv i influensområdet.

Geitfjellet vindkraftverk vil medføre virkninger for fugl i hovedsak i form av habitatsforringelse og kollisjonsfare for hekkende og næringssøkende fugl. NVE har vurdert artene storlom, havørn og kongeørn til å være mest utsatt for belastning ved en etablering av vindkraftverket. Av disse er storlom rødlistet, og havørn er listet som norsk ansvarsart. Det er forventet forstyrrelseseffekter for kongeørn i driftsfasen og særlig for reirlokalitetene ved Seglafjellet/Høystakken, samt kollisjonsfare for arten med hensyn til jakt i området. Det er også forventet forstyrrelseseffekter for storlom, som et resultat av økt aktivitet i området og særlig under anleggsfasen i forbindelse med en av hekkelokalitetene. For havørn regnes kollisjonsfare og fortrenging fra området i jaksammenheng vurdert som den største belastningen, men ikke vurdert til å ha betydning for den lokale bestanden. Etter NVEs vurdering vil ikke Geitfjellet vindkraftverk ha betydning for den regionale eller nasjonale bestandsutviklingen for truede og sårbare fuglearter, jamfør naturmangfoldloven § 5, men kan derimot ha betydning for den lokale bestandsutviklingen for storlom og kongeørn. Samlet belastning for naturmangfold, jamfør naturmangfoldloven § 10, er for vindkraft- og kraftledningsprosjektene vurdert til å medføre virkninger for den lokale bestandsutviklingen for hubro og havørn. I den sammenheng vil Geitfjellet vindkraftverk påvirke lokalbestanden for hubro i ubetydelig forstand, men kunne være med på å påvirke lokalbestanden for havørn.

Geitfjellet vindkraftverk vil etter NVEs vurdering være et dominerende landskapselement i området og de visuelle virkningene vil påvirke landskapet og kunne redusere opplevelsesverdien for både kulturminner og friluftsliv. Virkningene for landskap vil være størst i selve planområdet, fra hytteområdet ved Våvatnet og Hardmoen, Aunsætra, indre deler av Snillfjorden (inkludert Krokstadøra) og på sørsiden av Omnsfjellet og Gråurda, i tillegg til Vuttudalen for Zephyr AS sitt prosjekt. Bruken av planområdet til friluftsliv er begrenset, og virkningene er derfor knyttet til de visuelle virkningene for friluftsområder og turmål i nærheten, spesielt for Våvatnet og høyereliggende

områder som Omnfjellet. Kulturlandskapet Vuttudalen vil etter NVEs vurdering få stor negativ konsekvens av tiltaket. Dette området er med i "Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag". Andre kulturmiljøer og kulturlandskap vil også bli påvirket, men ikke i tilsvarende grad og er derfor ikke vektlagt av NVE. Geitfjellet vindkraftverk vil redusere områdene for friluftsliv i regionen i ubetydelig grad. Å legge opp til parallellføring av nettilknytningen, og med det redusere de visuelle virkningene, er vektlagt av NVE.

Etter NVEs vurdering er bortfall av INON på ca. 17 km², inkluderer et mindre område "fra fjord til fjell", også en negativ virkning som er vektlagt. NVE har også vurdert INON i planområdene ut i fra at det ikke er snakk om ett sammenhengende INON område, men at eksisterende 132 kV kraftledning allerede deler det i to. Geitfjellet vindkraftverk vil redusere det totale INON i fylket. De fem fritidsboligene, som vil bli berørt av støy og skyggekast, vil enkeltvis bli mest negativt berørt av vindkraftverket. Sammenlignet med andre vindkraftprosjekter i landet er dette allikevel ett fåtallig antall fritidsboliger.

Etter NVEs vurdering er de ovennevnte fordelene ved etablering av Geitfjellet vindkraftverk større en ulempene det vil medføre for samfunn og miljø. NVE mener derfor det er et tilstrekkelig grunnlag for å kunne gi konsesjon til etablering av vindkraftverk på Geitfjellet innenfor de aktuelle områdene. Det er etter NVEs vurdering mulighet for å redusere ulempene, uten at det går utover økonomien i prosjektet i vesentlig grad. Basert på de vektlagte negative virkningene og innkomne merknadene fra flere av høringsinstansene, ønsker NVE å gi konsesjon til ett område som reduserer de negative virkningene for fugl og de visuelle virkningene for landskap og kulturmiljø. Etter NVEs vurdering vil dette bli ivarett ved å unngå plassering av vindturbiner på fjellrekken Seglafjellet, Vuttudalsmannen og Høystakken. Utover dette er det etter NVEs vurdering ikke vesentlig grunnlag for å gjøre justeringer og endringer i omsøkte prosjekter.

NVE mener den omsøkte traseen 1.0g er den traseen som er minst synlig og som gir færrest virkninger for naturmangfold, og vil derfor gi konsesjon til dette alternativet. Omsøkte alternativer for adkomstvei, hvor adkomstveien vil ta av fra riksvei 714 ved Våvatnet og ende opp sentralt i vindparken er etter NVEs vurdering gode løsninger, basert på de teknisk-økonomiske og miljømessige forholdene knyttet til traseen.

6.4 Konkurransesvarende mellom vindkraftprosjektene til SAE Vind DA og Zephyr AS

NVE har mottatt to søknader om Geitfjellet vindkraftverk. Tiltakshaver for prosjektene er SAE Vind DA og Zephyr AS og søknadene er datert henholdsvis 12.05.2010 og 14.05.2010. De to omsøkte vindkraftverkene har i stor grad tilsvarende utforming, se figur 3 og 4. Det største forskjellen ligger i planområdets størrelse, hvor SAE Vind DA søker om et mindre område enn Zephyr AS.

SAE Vind DA har i sin søknad vektlagt å redusere virkninger for miljø og samfunn, ved å unngå plassering av vindturbiner på Seglafjellet, Vuttudalsmannen og Høystakken. På den måten vil forstyrrelseseffekter for kongeørn i driftsfasen og særlig for reirlokaltetene ved Seglafjellet/Høystakken, samt kollisjonsfare for arten med hensyn til jakt i området reduseres. I tillegg vil det redusere de visuelle virkningene for kulturlandskapet Vuttudalen i stor grad, men også for landskapet i området. SAE Vind DA har støtte i høringsuttalelsene fra Snillfjord kommune, Riksantikvaren, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Zephyr AS har i sin søknad vektlagt økt kraftproduksjon. Området på Seglafjellet, Vuttudalsmannen og Høystakken er et av de høyere liggende områdene innefor planområdet og vindressursene er vurdert som over gjennomsnittlig gode sammenlignet med resten av planområdet. Zephyr AS har støtte i høringsuttalsen fra Utmarkslaget Vuttudalen.

NVE har gjennom høringsprosessen registrert at det er uenighet hvorvidt det bør etableres vindturbiner på Seglafjellet, Vuttudalsmannen og Høystakken. NVE konstaterer at ved å unngå en slik plassering vil de negative virkningene for kongeørn, som hekker og jakter i området, kunne reduseres. I tillegg vil de visuelle virkningene for kulturlandskapet Vuttudalen, som er vurdert til stor verdi, og landskapet reduseres. Etter NVEs vurdering er fordelene ved å redusere de negative virkningene for naturmangfold, herunder fugl, og kulturlandskap og kulturmiljø, større enn ulempene ved redusert kraftproduksjon. NVE har også vektlagt høringsuttalelsene fra lokale og regionale myndigheter.

NVE konstaterer at de to omsøkte prosjektene for Geitfjellet vindkraftverk har i stor grad tilsvarende utforming. Av den grunn har NVE oppfordret tiltakshaverne til samarbeid i forbindelse med saksbehandlingsprosessen. NVE er inneforstått med at det har vært dialog mellom søkerne, men at det ikke har medført ytterligere avklaring for NVEs saksbehandling. NVE har derfor sett seg nødt til å prioritere mellom prosjektene på bakgrunn av egenskaper ved søkerne, tidspunkt for søknad og melding om planlegging av Geitfjellet vindkraftverk. Etter NVEs vurdering har SAE Vind DA de beste forutsetningene for å realisere Geitfjellet vindkraftverk. NVE mottok melding om planlegging av Geitfjellet vindkraftverk fra Statkraft Development AS (SAE Vind DA fra 2008) og Zephyr AS henholdsvis 30.06.2006 og 21.12.2006. Søknadene fra SAE Vind DA og Zephyr AS ble oversendt henholdsvis 12.05.2010 og 14.05.2010. NVE konstaterer at i begge tilfeller har SAE Vind DA vært først i tid. NVE vil etter en helhetlig vurdering meddele konsesjon for Geitfjellet vindkraftverk til SAE Vind DA.

6.5 NVEs konklusjon om vindkraft og kraftledninger i Snillfjordområdet

Norge har sammen med Sverige forpliktet seg til å finansiere 26,4 TWh fornybar kraftproduksjon innen 2020. Etter NVEs vurdering er prosjektene i Snillfjordområdet avgjørende for å nå Stortingets mål om ny fornybar energiproduksjon. Med en ny sammenhengende 420 kV ledning fra Namsos til Trollheim og vindkraft på Fosen og i Snillfjord er det lagt til rette for å bygge ut fornybar energi som gjør det mulig å nå Stortingets mål om ny fornybar kraftproduksjon.

En 420 kV ledning fra Storheia til Trollheim ivaretar etter NVEs vurdering føringer i nettmeldingen (St. meld. 14 (2011-2012)) om at Statnett skal legge til rette for etablering av ny fornybar kraftproduksjon. NVE mener at en gjennomgående ledning fra Fosen til Trollheim vil bli en viktig del av et fremtidig kraftsystem og medføre økt forsyningssikkerhet. På sikt vil ledningen legge til rette for økt kraftflyt nord-sør i Norge. I tillegg vil en 420 kV ledning fra Storheia til Trollheim gi muligheter for omstrukturering og sanering av eksisterende regionalnett. NVE mener at en gjennomgående ledning fra Storheia til Trollheim er den løsningen som best utløser vindkraftpotensialet i Snillfjord og på Fosen og gir et fremtidig robust kraftsystem.

I fylkesdelplanen for vindkraft i Sør-Trøndelag er Snillfjordområdet utpekt som et aktuelt område for vindkraftutbygging. Geitfjellet, Remmafjellet og Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk ligger alle i Snillfjord kommune. Fylkeskommunen har i uttalelse til Frøya vindkraftverk signalisert at de er positive til prosjektet, selv om prosjektet ikke er omtalt i fylkesdelplanen. Kommunene og fylkeskommunen er positive til alle de konsesjonsgitte vindkraftverkene, og NVE har lagt til grunn at det er ønskelig å samle produksjon av fornybar energi i områder der lokale og regionale myndigheter ønsker og tilrettelegger for utbygging.

NVE har prioritert konsesjonsbehandling av ny kraftproduksjon og nettutbygging i Midt-Norge, som er et underskuddsområde. Prioriteringen er i tråd med føringer fra Olje- og energidepartementet. NVE mener at økt produksjon i ett underskuddsområde er gunstig. En ny 420 kV ledning til Snillfjord er en god teknisk løsning for å utløse et stort volum av vindkraftproduksjon. Totalt gir NVE nå konsesjon til 510 MW i Snillfjord og på Frøya. Etter NVEs vurdering er dette en akseptabel utbygging med hensyn

til virkninger. De 510 MW er fordelt med 60 MW på Frøya, 150 MW på Svarthammaren/Pållifjellet, 170 MW på Geitfjellet og 130 MW på Remmafjellet.

En full utbygging av de konsesjongitte vindkraftverkene i Snillfjord og Frøya vil tilsvare ca. 1,4 TWh ny produksjon per år (2700 brukstimer per år). På Fosen gav NVE i 2010 konsesjon til 770 MW, som tilsvarer ca. 2 TWh. I tillegg har NVE tidligere gitt konsesjon til å utvide Hitra vindkraftverk med 75 MW og Harbakfjellet med 90 MW, som til sammen tilsvarer ca. 445 GWh. En gjennomgående ledning over Fosen og full utbygging av de konsesjongitte vindkraftverkene på Fosen og i Snillfjord vil dermed gi en total produksjon på ca. 3,9 TWh per år.

Vindkraftverkene og kraftledningene vil medføre virkninger for miljø og samfunn. Planområdene for vindkraftverkene som gis konsesjon dekker et areal på ca. 60 km². Av dette er ca. 54 km² i Snillfjord, som er kommunen som vil bli mest berørt av tiltakene. I tillegg gis det konsesjon til ca. 134 kilometer 420 kV kraftledning og ca. 30 kilometer 132 kV kraftledning, som medregnet ryddebelt vil berøre et areal på ca. 6 km².

Anleggene vil være synlige fra flere steder med bebyggelse og fra friluftslivsområder, og kan påvirke landskapsopplevelsen i regionen. NVE mener de viktigste visuelle virkningene er knyttet til Krokstadøra, fjordområdene i Snillfjord, Øyangenområdet i Agdenes og Hemnkjølen/Omnsfjellet i Orkdal. Flere av vindkraftverkene planlegges i områder med friluftslivsaktivitet. Av anleggene som gis konsesjon er det etter NVEs vurdering Remmafjellet vindkraftverk som vil gi størst virkninger for friluftsliv. Både aktiviteten i planområdet og i områdene ved Øyangen og i Bergsdalen vil bli påvirket av dette vindkraftverket.

Anleggene kan påvirke naturmangfoldet i regionen. Dette gjelder særlig fugl. Både vindkraftverkene og kraftledningene kan utgjøre en kollisjonsfare for flere arter, og kan også forstyrre hekking og jakt. NVE har vektlagt samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, for havørn og hubro, i tillegg til de enkelte vindkraftverkenes virkninger for rødlistede arter som storlom og svartand. NVE mener at anleggene ikke vil påvirke forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5, men påpeker at det er usikkerhet om virkninger for noen arter. Før var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, er derfor vektlagt for enkelte fuglearter, og det er stilt krav til for- og etterundersøkelser om hubro og svartand.

Vindkraftverkene og kraftledningene vil redusere betydelige arealer med inngrepsfrie områder (INON). Med en full utbygging av anleggene som gis konsesjon vil INON-reduksjonen bli ca. 80 km². Den samlede INON-reduksjonen av vindkraftverkene og kraftledningene i Snillfjordområdet og på Fosen vil være ca 230 km². Opprettholdelse av INON er et nasjonalt mål, og en reduksjon på 230 km² vil være betydelig sett opp mot det samlede INON-arealet i Sør-Trøndelag (ca. 7480 km² i 2008).

Søknaden om Heimsfjellet vindkraftverk i Hemne kommune er avslått blant annet på grunn av virkninger for INON, landskap og friluftsliv. Reduksjon av planområdet er det viktigste avbøtende tiltaket ved vindkraftverk, og NVE har halvert planområdet for Svarthammaren og Pållifjellet vindkraftverk av hensyn til blant annet fugl, INON, landskap og friluftsliv. Gjennom avslaget av Heimsfjellet vindkraftverk og justeringen av planområdet for Svarthammaren og Pållifjellet vindkraftverk er to viktige *INON fra fjord til fjell* ivarettatt. Når det gjelder avbøtende tiltak knyttet til kraftledningene, er trasévalg og -endringer viktigst. NVE har prioritert traseer som etter vår vurdering totalt sett vil gi minst virkninger for lokalsamfunn, naturmangfold og reindrift. Etter NVEs vurdering har avslag på søknaden om Heimsfjellet vindkraftverk og valg av løsninger for planområder og traseer vesentlig redusert negative virkninger for miljø og samfunn.

Alle vindkraftverk og kraftledninger kan medføre negative virkninger for miljø og samfunn. Selv om enkelte av anleggene som gis konsesjon vil ha betydelige negative virkninger, er ikke disse

nødvendigvis større enn i andre vindkraft- og kraftledningsprosjekter i Norge. Etter NVEs vurdering er de samlede virkningene akseptable når de veies opp mot fordelene knyttet til ny fornybar energi. NVE har også vektlagt at anleggene kan medføre betydelige positive økonomiske virkninger for regionen.

Etter NVEs vurdering vil det være samfunnsmessig rasjonelt å gi konsesjon til de fire omsøkte vindkraftprosjektene Geitfjellet, Remmafjellet, Svarthammaren/Pållifjellet og Frøya vindkraftverk med total installert effekt på 510 MW med tilhørende nødvendig 132 kV og 420 kV ledningsnett. Anleggene berører kommunene Åfjord, Rissa, Agdenes, Snillfjord, Frøya, Hemne, Rindal og Surnadal. Flere av prosjektene er vesentlig redusert i løpet av utrednings- og søknadsprosessen, og NVE har redusert noen av prosjektene ytterligere. NVE har samtidig avslått søknaden om Heimsfjellet vindkraftverk. Planområdene som får konsesjon utgjør ca 60 kvadratkilometer. Etablering av de konsesjonsgitte vindkraftverkene medfører bygging av ca 134 kilometer 420 kV kraftledning og ca 30 kilometer 132 kV kraftledning. Det settes samtidig vilkår om at ca. 30 kilometer eksisterende 132 kV kraftledning rives på strekningen Snillfjord – Orkdal.

En sammenhengende sentralnettsledning fra Namsos til Trollheim med tilknytning av vindkraft i Roan, Storheia og Snillfjord transformatorstasjon, vil etter NVEs vurdering tilrettelegge for en stor andel av Norges forpliktelser for realisering av ny fornybar kraftproduksjon. NVE mener at virkningene av en slik utbygging totalt sett er akseptable for naturmangfold, berørte interesser og lokalsamfunn sett i forhold til de nyttevirkningene utbyggingen representerer i form av ny produksjon i en underskuddsregion. En gjennomgående ledning vil etter NVEs vurdering på sikt bli del av en rasjonell og robust kraftforsyning i Midt-Norge som vil kunne ivareta økt behov for transport av strøm nord-sør i Norge fremover i tid. NVE mener at etablering av vindkraft i Snillfjord, Frøya og Hitra (tidligere konsesjonsgitt), sammen med konsesjonsgitt vindkraft på Fosen, vil være avgjørende for å kunne oppfylle de politiske målsetningene om etablering av ny fornybar energi i Norge. Til sammen vil dette kunne utgjøre 3,9 TWh ny vindkraftproduksjon i Midt-Norge.

NVE mener samtidig at vedtaket ikke er i strid med viktige nasjonale miljømål for blant annet naturmangfold eller nasjonale og internasjonale lover og konvensjoner som beskytter samiske rettigheter (reindrift spesielt). Hensynet til disse interessene har lagt føringer for planleggingen av de omsøkte løsningene og i vesentlig grad blitt vektlagt i NVEs vurdering av hvilke traseer og utbyggingsløsninger som vurderes å ha minst negative virkninger. NVE konstaterer at nasjonale målsetninger om ny fornybar kraftproduksjon ofte kommer i konflikt med nasjonalt mål om inngrepsfrie naturområder. Den konsesjonsgitte løsningen vil medføre bortfall av totalt ca. 80 km² INON. Sett samlet med tidligere konsesjonsgitte vindkraftverk på Fosen vil en full utbygging kunne medføre ca 3 % reduksjon av INON i Sør-Trøndelag. NVE mener allikevel at en samlet storstilt utbygging av vindkraft i Midt-Norge vil være en god måte å ivareta Norges fornybarforpliktelser.

Kartet under viser prosjektene som nå tildeles konsesjon. For mer informasjon om vindkraftverkene og kraftledningene og vilkår om trasévalg og områdeavgrensninger, henvises det til omtalen av hvert enkelt prosjekt.

Figur 7. Kart over konsesjonsgitte vindkraftverk og kraftledninger.

7 Vedtak

Etter Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sin vurdering utgjør konsesjonssøknadene med konsekvensutredninger, innkomne merknader, møter og befaring et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å avgjøre om Geitfjellet vindkraftverk skal meddeles konsesjon, hvilke av de to omsøkte prosjektene en konsesjon eventuell skal gis og på hvilke vilkår.

Vindkraftverket er lokalisert i Snillfjord kommune, Sør-Trøndelag fylke. Etter NVEs vurdering er fordelene ved etablering av Geitfjellet vindkraftverk større en ulempene tiltaket vil medføre for samfunn og miljø. Etter en helhetlig vurdering har NVE kommet frem til at Geitfjellet vindkraftverk slik det er omsøkt av SAE Vind DA skal meddeles konsesjon. NVE vil med dette meddele SAE Vind DA konsesjon i medhold av energiloven § 3-1 for å bygge og drive et vindkraftverk innenfor det omsøkte området. Det gis konsesjon for en installert effekt på 170 MW. NVE vil også meddele konsesjon til SAE Vind DA for å bygge og drive en 132 kV kraftledning fra vindkraftverket til Snillfjord transformatorstasjon.

NVE har vektlagt gode vindressurser i området og moderate kostnader knyttet til infrastruktur og nettilknytning. I tillegg vil Geitfjellet vindkraftverk gi fornybar kraftproduksjon, som kan bidra til at Norge oppfyller forpliktelser knyttet til EUs fornybardirektiv. En slik kraftproduksjon er på nåværende tidspunkt beregnet til å være i størrelsesorden rundt 460 GWh per år. De viktigste negative virkningene av Geitfjellet vindkraftverk er etter NVEs vurdering knyttet til fugl, og de visuelle virkningene for landskap, enkelte kulturmiljø og friluftsliv i influensområdet. NVE anser konfliktnivået for Geitfjellet som lavt sammenlignet med andre vindkraftprosjekter i Norge.

NVE har satt en rekke vilkår til konsesjonen, herunder blant annet utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan, utarbeidelse av rutiner for varsling av ising/iskast og tiltak knyttet til nedleggelse av anlegget.

8 Konsesjonsvilkår

NVE viser til energilovsforskriftens § 3-4, som omhandler vilkår for konsesjon for elektriske anlegg. Under bokstav b) om miljø og landskap står det:

"Konsesjonæren plikter ved planlegging, utførelse og drift av anlegget å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren.

Overholdelse av denne bokstav kan undergis tilsyn etter bestemmelse av Norges vassdrags- og energidirektorat."

I tillegg til standardvilkårene, kan NVE fastsette spesielle vilkår for å redusere negative virkninger for allmenne og private interesser.

NVE har i medhold av energiloven myndighet til å fastsette vilkår om gjennomføring av tiltaket som vil redusere negative virkninger ved vindkraftverket med tilhørende nettilknytning og annen infrastruktur. Behovet for og omfanget av slike tiltak er vurdert under hvert enkelt tema og er basert på NVEs faglige skjønn og opplysninger som er fremkommet under behandlingsprosessen.

Krav til idriftsettelse av anlegget og konsesjonens varighet

Anlegget må være satt i drift innen 01.10.2020. Tillatelsen gjelder fra i dag og inntil 25 år fra det tidspunkt anlegget settes i drift, dog ikke utover 01.10.2045.

Krav til detaljplan

Dersom konsesjonær, etter å ha gjennomført eventuelle detaljerte vindmålinger og simuleringer, ønsker å endre turbinplasseringer, turbinstørrelse og internveier, skal dette fremlegges i en detaljplan. Dersom valg av leverandør/turbinstørrelse medfører vesentlige endringer av tiltaket slik det er spesifisert i anleggskonsesjonen, skal også dette fremlegges i en detaljplan. Eventuell detaljplan skal vise endelig utbyggingsløsning, herunder plassering av vindturbiner og adkomst- og internveier. Detaljplanen skal godkjennes av NVE og legges til grunn for miljø-, transport og anleggsplan.

Adkomstvei

Konsesjonær skal i samråd med Snillfjord kommune utarbeide et endelig forslag til adkomstvei i tilknytning til en miljø-, transport og anleggsplan.

Hensyn til naturmangfold

NVE kan kreve undersøkelser av mulige virkninger for naturmangfold i driftsperioden. Konsesjonær skal benytte miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder for å unngå eller begrense virkninger for naturmangfoldet.

For- og etterundersøkelser

Konsesjonær plikter å gjennomføre for- og etterundersøkelser av hubro og svartand i samarbeid med andre vindkraftaktører i Snillfjord. Konsesjonærene skal, i samråd med NVE, utarbeide et forslag til program for for- og etterundersøkelser. Dette programmet skal godkjennes av NVE. NVE skal drøfte programmet med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag før godkjenning.

Miljø-, transport og anleggsplan (MTA)

Anlegget skal bygges, drives, vedlikeholdes og nedlegges i henhold til en miljø-, transport- og anleggsplan som skal utarbeides av konsesjonær og godkjennes av NVE. Arbeid relatert til anlegget kan ikke settes i gang før miljø-, transport- og anleggsplanen er godkjent av NVE.

Planen skal utarbeides i samsvar med NVEs veileder om utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan for bygging av anlegg med konsesjon etter energiloven, og skal utarbeides i samråd med Snillfjord kommune. Planen skal inneholde en beskrivelse av hvordan landskaps- og miljøforhold skal ivaretas i anleggs- og driftsperioden, herunder hensynet til sårbare hekkelokaliteter for fugl i anleggsperioden. De rødlistede artene storlom (NT) og Hvitkurle (NT), Skorpefiltlav (NT), Gubbeskjegg (NT) og Tyritjuke (NT) skal hensyntas i detaljplanleggingen av vindkraftverket.

Konsesjonær har ansvaret for at planen følges, og den skal legges til grunn for utforming av kontrakter med hoved- og underentreprenører.

Konsesjonær må utarbeide en prosjektilpasset kontrollplan som beskriver rutiner for håndtering av avvik.

Anlegget skal til enhver tid holdes i tilfredsstillende driftsmessig stand i henhold til miljø-, transport- og anleggsplanen og eventuelt andre vilkår/planer. NVE kan kreve undersøkelser av mulige virkninger for naturmangfold i driftsperioden.

Konsesjonær skal foreta en forsvarlig opprydding og istandsetting av anleggsområdet. Arbeidene skal være ferdig senest to år etter at anlegget er satt i drift.

Tilsyn med bygging, drift, vedlikehold og nedleggelse av anlegget er tillagt NVE. Utgifter forbundet med NVEs godkjenning av planen og utgifter til tilsyn med overholdelse av planen dekkes av konsesjonæren.

Samarbeid for effektiv utbygging og drift

Vindkraftkonsesjonærene i Snillfjord skal så langt råd er etablere samarbeidsformer som kan sikre effektiv utbygging og drift av vindkraftverkene i Snillfjord.

Kulturminner og kulturmiljø

Konsesjonær skal gjennomføre undersøkelser i henhold til kulturminneloven § 9 før anleggsarbeidet igangsettes, og før en godkjenning av miljø-, transport- og anleggsplan.

Friluftsliv

Konsesjonær skal i samråd med Snillfjord kommune, grunneiere og lag komme med et forslag til tilrettelegging av alternative friluftsområder. Forslaget skal godkjennes av NVE.

Ising og iskast

Konsesjonær skal vurdere omfanget av ising og risikoen for iskast. En slik vurdering skal oversendes NVE før anlegget settes i drift. Konsesjonær skal utarbeide forslag til rutiner for varsling av iskast i perioder med fare for dette. NVE skal godkjenne foreslått opplegg for varsling før idriftsettelse av vindkraftverket.

NVE kan stille ytterligere krav til tiltak dersom risikoen for iskast viser seg å begrense friluftslivsutøvelsen i planområdet.

Forsvarets anlegg

Konsesjonær skal utarbeide forslag til tiltak som kan iverksettes for å opprettholde dagens ytelse i Forsvarets radar. Konsesjonæren skal samarbeide med andre vindkraftaktører i området dersom det må iverksettes tiltak. Nødvendige tiltak skal dokumenteres og forelegges NVE innen anleggsstart. Fordeling av kostnader mellom vindkraftaktørene skal også forelegges NVE for godkjenning. NVE kan kreve tredjeparts verifikasjon av hva som er nødvendige tiltak.

Vindmålinger og produksjonsregistreringer

Konsesjonær skal foreta produksjonsregistreringer og vindmålinger ved anlegget. Årsrapport med oppgave over produksjonsregistreringer, vindmålinger og spesielle hendelser ved anlegget skal sendes NVE til orientering, senest innen 15. februar i det etterfølgende år. Ovennevnte skal gjøres etter nærmere bestemmelser fra NVE. NVE kan etter behov kreve nødvendig tilgang til vind- og produksjonsdata fra anlegget i hele konsesjonsperioden.

Luftfart

Konsesjonæren skal merke vindturbinene i samsvar med de til enhver tid gjeldende forskrifter om merking av luftfartshinder.

Konsesjonær skal, i henhold til forskrift om rapportering og registrering av luftfartshinder, melde vindturbinene til Statens kartverk.

Bruk av adkomstvei og internveier

Konsesjonær skal stenge internveier for allmenn motorisert ferdsel. Konsesjonær skal avklare bruk av veiene utover transport tilknyttet drift og vedlikehold med Snillfjord kommune og grunneierne.

Det skal anlegges parkeringsplass til allmenn bruk i tilknytning til planområdet.

Nedleggelse av anlegget

I forskrift til energiloven er det vilkår knyttet til nedleggelse av vindkraftverket når det ikke lenger er i drift. Vilkåret lyder:

"Ved nedleggelse plikter den tidligere konsesjonær å fjerne det nedlagte anlegg og så langt som mulig føre landskapet tilbake til naturlig tilstand. Norges vassdrags- og energidirektorat kan sette frist for arbeidet og treffe bestemmelser med hensyn til tilbakeføringen."

I tillegg til dette standardvilkåret, vil NVE sette krav om at konsesjonær skal lage et forslag til hvordan de skal sikre de økonomiske forholdene knyttet til fjerning av anlegget og tilbakeføring av området. I løpet av det 12. driftsåret for vindkraftverket, skal tiltakshaver legge frem et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og istandsetting av området ved utløp av driftsperioden, jamfør energilovsforskriftens § 3-4 d.

Andre vilkår

NVE har også satt vilkår vedrørende fargevalg, spesifikasjon av elektriske anlegg, reklame, last- og dimensjoneringskriterier.

9 Vurdering av ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

9.1 Søknad om ekspropriasjon

SAE Vind DA søker om ekspropriasjonstillatelse i medhold av oreigningslova § 2 pkt. 19 om nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftledningen og de elektriske anleggene for nettilknytningen mellom vindkraftverket og Snillfjord transformatorstasjon.

SAE Vind DA har ikke søkt om ekspropriasjonstillatelse eller forhåndstiltredelse for Geitfjellet vindkraftverk, og vil i stedet ta sikte på å oppnå minnelig avtaler om leie av grunn til etablering av vindkraftverket.

9.2 NVEs vurdering av ekspropriasjon

9.2.1 Hjemmelsgrunnlag

Oreigningslova § 2 pkt. 19 gir NVE hjemmel til å ekspropriere *"så langt det trengs til eller for...varmekraftverk, vindkraftverk, kraftlinjer, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg."* Bestemmelsen gir NVE hjemmel til å samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrettigheter av de omsøkte anlegg.

9.2.2 Avveining av ulike interesser

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter at det er foretatt en interesseavveining etter oreigningslova § 2 annet ledd, der følgende fremgår: *"Vedtak eller samtykke kan ikke gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade."* Dette innebærer at samtlige skader og ulemper de omsøkte anlegg medfører skal avveies mot den nytten som oppnås med ekspropriasjonen.

Interesseavveiningen i denne saken innebærer at hensynet til samfunnets interesse med tanke på forsyningssikkerhet og muligheter for ny fornybar elektrisitetsproduksjon må vektes mot hensynet til de grunneiere som blir berørt og til andre allmenne interesser knyttet til miljø i vid forstand.

Selv om enkeltpersoner i varierende grad blir direkte berørt av bygging og drift av de anlegg det er gitt konsesjon for og av ekspropriasjon, mener NVE at de samfunnsmessige fordelene ved tiltaket veier tyngre enn hensynet til den enkelte grunneier som er berørt i denne konkrete saken.

NVE har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordeler ved det konsesjonsgitte anlegget utvilsomt må antas å være overveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. NVE anser derfor vilkåret i oreigningslova § 2 annet ledd som oppfylt.

9.2.3 Omfanget av ekspropriasjon

Søknaden gjelder ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftledningen mellom planområdet og Snillfjord transformatorstasjon, herunder all nødvendig adkomst/ferdsel/transport i forbindelse med tiltaket.

9.2.4 NVEs samtykke til ekspropriasjon

NVE har etter en interesseavveining funnet at de samfunnsmessige fordeler som vinnes ved anleggene utvilsomt må antas å være overveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. Det foreligger derfor grunnlag etter oreigningslova § 2 annet ledd, jf. § 2 pkt. 19 til å gi samtykke til ekspropriasjon for de anleggene SAE Vind DA har søkt om.

NVE vil på denne bakgrunn meddele SAE Vind DA ekspropriasjonstillatelse for de omsøkte anleggene. Det vises til vedtak om samtykke til ekspropriasjon, gitt som eget dokument.

NVE gjør samtidig oppmerksom på at ekspropriasjonstillatelsen faller bort dersom begjæring av skjønn ikke er fremsatt innen ett år etter endelig vedtak er fattet, jf. oreigningslova § 16.

NVE forutsetter at tiltakshaverne forsøker å komme frem til minnelige ordninger med berørte grunneiere/rettighetshavere. Dersom dette ikke er mulig, skal den enkelte grunneier kompenseres gjennom skjønn.

9.3 Søknad om forhåndstiltredelse

SAE Vind DA søker også i medhold av oreigningslova § 25 om forhåndstiltredelse til å igangsette anleggsarbeidene etter at skjønn er begjært og før skjønn er avholdt.

NVE har foreløpig ikke realitetsbehandlet denne delen av søknadene. OED vil avgjøre søknaden om forhåndstiltredelse når eventuelt skjønn er begjært.

Vedlegg.

Tematiske konfliktvurderinger, innkomne merknader og vurdering av beslutningsgrunnlaget

1 Tematiske konfliktvurderinger

Tiltaket er kategorisert gjennom arbeidet med tematiske konfliktvurderinger.

Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren har i en fellesuttalelse av 25.01.2011 vurdert de samlede virkningene for Geitfjellet vindkraftverk til kategori C. De skriver at de har laget en konfliktvurdering for de to prosjektene, da de er tilnærmet identiske prosjekter. De viser til separate høringsuttalelser fra de to direktoratene for utdypende kommentarer til søknadene og til konsekvensutredningene.

DN og Riksantikvaren skriver at planområdet for Geitfjellet vindkraftverk ligger i et relativt urørt område, som totalt vil endre karakter med tiltaket. De skriver videre at det er potensial for forstyrrelse og kollisjonsfare for rødlistede fuglearter, herunder spesielt kongeørn. De mener også det er stor visuell konflikt med lokalt og regionalt viktige friluftsområder, herunder spesielt Omnfjellet, i tillegg vil det være visuell konflikt med noen verdifulle kulturmiljøer ved en full utbygging. De skriver at dette er ett av flere planlagte vindkraftverk i Snillfjord kommunes fjellområder, og sumvirkninger for flere tema må derfor påregnes.

Forsvarsbygg har i brev av 31.08.2010 gitt begge tiltak kategori C. Samordnet nettilknytning i Snillfjordområdet er også vurdert, uten at Forsvarsbygg har spesielle kommentarer til dette prosjektet. Det forventes at det settes konsesjonsvilkår som er nødvendig for at Forsvarets elektroniske infrastruktur skal ha tilfredsstillende operativ evne etter en utbygging. Forsvarsbygg finner det naturlig at kostnadene her deles mellom tiltakshaverne etter utbygget effekt eller annen fornuftig fordeling.

Prosjekt	Naturmiljø	Kulturminner og kulturmiljø	Landskap	Sum miljø, landskap og kulturminner	Forsvar
Geitfjellet vindkraftverk	C-D	C	C	C	C

2 Innkomne merknader

NVE har mottatt 33 høringsuttalelser til søknadene om Geitfjellet vindkraftverk. Ettersom flere av høringsinstansene har uttalt seg til flere av de omsøkte anleggene i Snillfjord har NVE i hovedsak kun sammenfattet de temaer som omhandler Geitfjellet vindkraftverk, samlede virkninger og nettilknytning i det følgende. Der enkelte kun har uttalt seg til ett av de omsøkte prosjektene på Geitfjellet er dette presisert i sammenfatningen.

2.1 Høring av konsesjonssøknader og konsekvensutredninger

NVE mottok konsesjonssøknad med konsekvensutredning for Geitfjellet vindkraftverk fra SAE Vind DA 12.05.2010 og Zephyr AS 14.05.2010.

Dokumentene ble sendt på offentlig høring samtidig med flere omsøkte vindkraftprosjekter i Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal 20.05.2010 med fastsatt høringsfrist til 01.09.2010.

Den offentlige høringen av konsesjonssøknadene med konsekvensutredninger ble kunngjort i Adresseavisen, Fosna-folket, Søvesten, Avisen Sør-Trøndelag, Driva, Tidens Krav, Hitra-Frøya og Norsk lysingsblad.

Følgende instanser fikk søknadene med konsekvensutredninger tilsendt på høring:

Lokale, regionale og sentrale myndigheter: Snillfjord kommune, Agdenes kommune, Åfjord kommune, Rissa kommune, Hemne kommune, Rindal kommune, Surnadal kommune, Orkdal kommune, Aure kommune, Hitra kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal fylke, Sametinget på Snåsa, Reindriftsforvaltningen, Arkeologisk museum, Riksantikvaren, Direktoratet for naturforvaltning, Statens landbruksforvaltning, Statens strålevern, Kystverket Midt-Norge, Fiskeridirektoratet region Trøndelag, Fiskeridirektoratet region Møre, Luftfartstilsynet, Avinor AS, Forsvarsbygg og Statens vegvesen region Midt-Norge.

Nett- og energiselskap: Statnett SF, NTE Nett AS, Istad Nett AS, TrøndeEnergi Nett, TrønderEnergi Kraft, Statkraft Agder Energi Vind DA, Statnett, Nordmøre Energiverk AS og Svorka Energi AS.

Interesseorganisasjoner og andre: Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Naturvernforbundet i Møre- og Romsdal, Naturvernforbundet i Rissa, Naturvernforbundet avdeling Orkdalsregion, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Bellona, Zero, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Fiskerlag, Fiskerlaget Midt-Norge, Friluftslivets fellesorganisasjon, Den Norske Turistforening, Norges Jeger- og Fiskerforbund i Møre og Romsdal, Norges Jeger- og Fiskerforbund i Sør-Trøndelag, Norsk Ornitologisk forening, Norges Miljøvernforbund, Bellona, Kristiansund og Nordmøre Turistforening, Trondhjems Turistforening, Norges bondelag, Møre og Romsdal bonde- og småbrukarlag, Trondheimsregionens Friluftsråd, Fortidsminneforeningen på Nordmøre, Fortidsminneforeningen i Sør-Trøndelag, Natur og Ungdom, Nordmøre og Romsdal friluftsråd, Forum for natur og friluftsliv Møre og Romsdal, Forum for natur- og friluftsliv Sør-Trøndelag, Fosen Reinbeitedistrikt, NHO Reiseliv Midt-Norge, Metrologisk institutt, Telenor, Norsking, Allskog, Energi Norge, Norges skogeierforbund, Norskog, Zero, WWF, Vern Fosenhøya, Samarbeidsrådet for naturvernsaker, Mørreaunet Utmarkslag, Dagfinn Mollan, Håberg Grunneierlag, Elin Dahlen, Jørgen Sannan, Sigurd Sannan, Naturvernforbundet i Rissa v/Magnar Østerås, Lars Eide, Bjarne Sterten, Vern Naturarven, Ole Aune og Ole Skårild.

I tillegg har følgende instanser fått søknaden med konsekvensutredning til orientering:

Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet, Norsk institutt for by- og regionforskning, Enova SF og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

2.2 Sammenheng av innkomne merknader

Snillfjord kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune stiller seg positive til etablering av Geitfjellet vindkraftverk og setter i den sammenheng krav til ulike avbøtende tiltak. Kommunen foreslår at turbinene på Seglafjellet/Vuttudalsmannen og Snilldalsknubben tas ut av planene, på grunn av avstand til hekkelokalitet for kongeørn og for å redusere de visuelle virkningene. Fylkeskommunen mener også dette kan være et riktig valg med hensyn til landskap. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingen, har fremmet innsigelse på grunnlag av det de vurderer som store negative konsekvenser for naturmiljøet, og da særlig for inngrepsfrie naturområder, landskap og rødlistet fugl, herunder spesielt kongeørn og storlom. Utover dette skriver Fylkesmannen at totalt sett vil mange verdifulle landskap og kulturmiljøer bli visuelt berørt av vindkraftverket. Direktoratet for naturforvaltning mener de omsøkte vindkraftanleggene inkludert infrastruktur, samlet sett innebærer store inngrep i kystområdene i Trøndelagsregionen. De stiller seg kritiske til prosjektet og viser til virkninger for naturmangfold, INON og visuell konflikt med lokalt og regionalt viktige

friluftsområder. DN fremhever behov for en samlet vurdering av alle prosjektene. Dette fremheves også i de andre uttalelsene. Riksantikvaren stiller krav om § 9-undersøkelser før en eventuell konsesjon. Fylkeskommunen anser det som tilstrekkelig at undersøkelsesplikten oppfylles etter et eventuelt konsesjonsvedtak, da selve planområdet har lav prognose for funn av automatisk fredete kulturminner, og det er gode muligheter for avbøtende tiltak. Flere lokale og sentrale interesseorganisasjoner og privatpersoner har uttalt seg til prosjektene. Av de som stiller seg kritisk til Geitfjellet vindkraftverk er det i hovedsak virkninger for fugl, friluftsliv, reduksjon av INON og de visuelle virkningene som trekkes frem. Av de som stiller seg positive trekkes det frem økte inntekter til kommune, lettere tilgjengelighet til naturen og betydningen av fornybar energi i et klimaperspektiv. Flere av høringsinstansene stiller krav om at det må utredes for samlede virkninger for flere av de planlagte vindkraftverkene i Snillfjordområdet. Dette gjelder spesielt for temaer som fugl/biologisk mangfold og landskap, men også for friluftsliv, kulturminner/-miljøer, reiseliv og INON.

2.3 Innkomne merknader

2.3.1 Lokale og regionale myndigheter

Snillfjord kommune har i kommunestyret den 22.10.2010 gjort følgende vedtak til den samordnede nettilknytningen til vindkraftprosjektene i Snillfjord:

"Snillfjord kommune er klar over at det vil være både fordeler og ulemper ved den planlagte 420 kV-linja som vil gå fra Storheia til Trollheim/Orkdal. Linja vil være med å sikre kraftforsyningen i Midt-Norge og den vil kunne ta imot mer kraftproduksjon, men vil uansett løse med seg en del mer eller mindre negative konsekvenser, både for landskap, kulturmiljø, friluftsliv og annet. Statnett har likevel klart å finne en gunstig løsning på traseen gjennom kommunen. Hvis konsesjon på 420 kV-linja Storheia - Orkdal/Trollheim gis, ser Snillfjord kommune det som viktig at linja blir bygd raskest mulig. Det er vår oppfatning at overføringslinja bør bygges i etapper for hurtigst mulig å få økt innmatingskapasitet fra ev. vindparker i Snillfjord. Dette er å se på som en hurtig utbygging av en overføringslinje og ikke bygging av produksjonsradialer.

Før konsesjon gis må NVE kreve at Statnett skal:

- *Få lagt ned og fjernet eksisterende Snillfjord Transformatorstasjon samt sanere tilhørende ledningsnett så langt dette er teknisk mulig ved etablering av ny trafostasjon ved Snildal.*
- *endre avkjørselen til den planlagte transformatorstasjonen, slik at man kan ta av til denne fra begge kjøreretninger på Fv 714.*
- *se på muligheten for å unngå de 3 områdene (Fugeltjønnå, Remmafjellet og Snildal) hvor linja vil få store konsekvenser for naturmiljøet, eventuelt gjennomføre avbøtende tiltak ved disse.*
- *opparbeide parallell trasé ved siden av adkomstveien til transformatorstasjonen, for oppkjøring av skiløyper på vinterstid. Eventuelt åpne adkomstveien for fri ferdsel og anlegge parkeringsplasser ved stasjonen, slik at skigåere kan starte turen sin her.*

Før Snillfjord Kommune kommer med endelig uttalelse ang trasealternativ 1.0 eller 1.6 ved Berdal samt linjeføring ved Dyrlikammen må det fremlegges visualiseringer/fotomontasjer fra:

- *Berdal, alternativ 1.0 (Foto fra Berdal og inn mot linja)*
- *Berdal, alternativ 1.6 (Foto fra Berdal og inn mot linja)*

- *Dyrlikammen (Foto fra Dyrlikammen og inn mot linja. Her må visualisering vises både med og uten utbygging av Remmaffjellet vindpark.)*

Snillfjord kommune krever at NVE setter som konsesjonsvilkår at Statnett oppretter et nærings-/kulturfond for de kommuner som blir berørt av kraftlinja. NVE må ellers pålegge tiltakshaver å gjøre avbettende tiltak der dette er hensiktsmessig, jfr. saksframlegg.

Siden vindkraftutbygging foregår etter Energiloven har kommunen mindre bestemmelsesmyndighet enn hvis det hadde gått etter Plan og bygningsloven. Lokalkunnskap er viktig i mange sammenhenger og ikke minst i så store utbygginger som kan komme her. Snillfjord kommune kan komme med gode råd når veier skal bygges, om plassering i terrenget, masseuttak og andre lokale forhold som bør hensyntas. Det er derfor viktig at NVE setter som vilkår i en eventuell konsesjon at Snillfjord kommune blir involvert i planleggingen av en utbygging, herunder kommer også utarbeidelsen av miljø- og transportplan.”

Snillfjord kommune v/kommunestyret skriver i brev av 27.10.2010 at de er for en etablering av tre vindkraftverk i kommunen, derav Geitfjellet. De viser til at Snillfjord ble utpekt som et vindkraftområde i den samlede planen for vindkraftutbygging i Sør-Trøndelag, og mener at konsesjonene som er gitt til vindkraftverk på Fosen ikke bør være til hindring for vindkraftutbygging i Snillfjord. Kommunen ønsker å bli involvert i planleggingen av en utbygging ved en eventuell konsesjon, herunder utarbeidelse av miljø- og transportplan. Snillfjord kommune krever at det benyttes eksisterende eller nytt kaianlegg i kommunen for ilandføring av materiell og utstyr for vindkraftutbygging, slik at næringstransport og annen trafikk ikke blir hemmet i utbyggingsperioden. Snillfjord kommune forutsetter at utbyggere deltar positivt med et samfunnsmessig engasjement i kommunen for utbygging og tilrettelegging av framtidsrettede tiltak i Snillfjord. Snillfjord kommune uttaler at sumvirkningene ved de planlagte vindkraftverkene i Snillfjord for landskap, kulturminner og -miljø, naturmangfold, friluftsliv og INON-områder må utredes. De har satt som krav til avbøtende tiltak at eventuelle vindkraftkonsesjonærer i Snillfjord skal dekke utgiftene knyttet til endret markedsføring i Snillfjord, et engangsbeløp i tillegg til en årlig sum i konsesjonstiden som skal gå til å etablere alternative friluftsområder, anleggelse av parkeringsplass oppe på fjellet og en etablering av utkikkshytter/utkikkspunkt med turstier i samråd med grunneiere og lag. I tillegg forutsetter Snillfjord kommune at tiltakshaverne vil yte bidrag til kultur- og idrettsformål i kommunen. De skriver også at ved en eventuell konsesjon må NVE kreve at eksisterende Snillfjord trafostasjon blir lagt ned og fjernet, samt at tilhørende ledningsnett saneres så langt dette er teknisk mulig ved etablering av ny trafostasjon ved Snilldal.

Geitfjellet vindkraftverk

Kommunen foreslår at de fem vindturbinene på Segalfjellet/Vuttudalsmannen/Høystakken tas ut av planene, på grunn av avstand til hekkelokalitet for kongeørn og de visuelle virkningene. I tillegg mener de at en turbin ved Snilldalsknubben bør tas ut grunnet lang veiføring. Når det gjelder valg av adkomstvei fraråder kommunen alternativet fra Tynsetodden mot Tverrelvtjønnå, da de mener veialternativet vil bli svært synlig i terrenget fra Våvatnet og spesielt fra Hardmoen hytteområde. Kommunene forutsetter at alternativ adkomstvei med avkjørsel fra Rv 714 ved Snilldalssætra industriområde utredes nærmere. De ønsker denne adkomstveien, fordi det er regulert et industriområde ved Snilldalssætra med godkjent avkjørsel fra fylkesveien, i tillegg til at det er etablert en traktorvei oppe på fjellet i dette området.

Snillfjord kommune uttaler seg til NVE i brev av 03.02.2012. Kommunestyret har gjort følgende vedtak:

"Snillfjord kommune mener det er liten tvil om hvilke alternativer som bør stå og hvilke som bør forkastes. Traséalternativ 1.0f er definitivt et dårligere forslag enn det opprinnelige traséforslaget mellom Middagshaugen og Snilldal. Videre er det store gevinster å hente ved bruk av traséalternativ 1.0g mellom Snilldal og Geitfjellet, fremfor opprinnelig forslag. Det vises til saksfremlegg.

Snillfjord kommune anbefaler derfor at opprinnelig traséalternativ mellom Middagshaugen og Snilldal opprettholdes, og at det nye alternativet til trasé mellom Snilldal og Geitfjellet (1.0h) velges.

Videre anbefaler Snillfjord kommune at eksisterende linje mellom Aunsetra og (eksisterende) Snillfjord transformatorstasjon saneres, og at den nye linja mellom Krokstadøra og Snilldal blir lagt som jordkabel".

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag skriver i brev av 27.09.2010 at de ut fra temaene landbruk, folkehelse og samfunnssikkerhet ikke har vesentlige merknader til konsesjonssøknaden. Utover dette har de tilleggsmerknader til utredningen av konsekvenser for kulturlandskap. Fylkesmannen skriver at av de totalt elleve enkeltområder som er med i "Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag", vil de seks kulturmiljøene Brevik, Djupdalen, Klungervik, Snilldal, Vilvangen og Vuttudalen bli visuelt berørt av vindkraftverket. Andre kulturmiljøer i nærområdet er Krokstadøra og Snillfjord med fin gårdsbebyggelse og sjøhusrekke på nordsiden av Snillfjorden, Aunet gård/Aunsetra, som ligger ved Krokstadøra på sørsiden av Snillfjorden og Songli med flere godt bevarte bygninger og en interessant historie. Skorilla/Vuttudalen, som er valgt ut for prosjektet "Oppfølging av særlige verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag", vil bli visuelt berørt av vindkraftverket. De opplyser også om at Krokstadøra-Sætergård og Hemnskjel-Kongensvoll, som begge er utpekt som prioriterte beitelandskap i Snillfjord kommune, vil bli visuelt berørt av tiltaket.

Totalt sett vil mange verdifulle landskap bli visuelt berørt av vindkraftverket. Det bør vurderes om det er grunnlag for å se nærmere på en redusert løsning og/eller alternative plasseringer av vindkraftverk som reduserer den visuelle virkningen. Den visuelle virkningen bør vurderes samlet for alle de planlagte vindkraftverkene i Snillfjordområdet og sees i sammenheng med andre fjernvirkninger, som allerede er utredet.

Videre skriver Fylkesmannen at adkomstveiene kan være nyttige i skogbrukssammenheng. De opplyser videre om at veier som skal dekke skogbrukets behov for uttransport av skogvirke må bygges i henhold til de krav som er satt i "Normaler for landbruksveger, LMD 1997, veiklasse 3 og 4".

Høringsuttalelsen fra miljøvernavdelingen ettersendes i eget brev.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag v/miljøvernavdelingen fremmer i brev av 06.10.2010 innsigelse til både SAE Vind DA og Zephyr AS sine vindkraftprosjekter på Geitfjellet. De mener en utbygging av Geitfjellet vindkraftverk får store negative konsekvenser for naturmiljøet, og da særlig for inngrepsfrie naturområder, landskap og rødlistet fugl. Videre mener de at det er mangler i konsekvensvurderingene, da det ikke er gjennomført undersøkelser om samlet belastning.

Fylkesmannen fremhever betydningen av å etablere ny fornybar energi. De påpeker at Sør-Trøndelag bidrar til at Regjeringens minimumskrav oppfylles, og viser til at det allerede er gitt konsesjon til ti vindkraftverk i fylket, som tilsvarer 2,7 TWh. Agdenes, Snillfjord og Hemne er ifølge Fylkesmannen de eneste kommunene i fylket med uberørt kystnær natur hvor det ikke er meddelt vindkraftkonsesjoner. Fylkesmannen uttaler at utbyggingen av vindkraftverk bør konsentreres til enkelte områder, noe som også er i tråd med nasjonale føringer. Uberørt kystnær natur med inntakt økosystem er ifølge Fylkesmannen å anse som samfunnets fellesgoder i både nåtid og fremtid. De uttaler at utbygging av landbasert vindkraftverk påfører naturen irreversible inngrep, og at det på nåværende tidspunkt ikke bør innvilges flere konsesjoner i fylket.

Fylkesmannen uttaler at NVE i forbindelse med de fire vindkraftkonsesjonene på Fosen og i Namdalen i liten grad vektla naturmangfold, inngrepsfrie naturområder og nasjonale mål for landskap og friluftsliv. Fylkesmannen mener disse miljømålene må vektlegges i større grad slik at Regjeringens føringer, om kun å tillate utbygging i akseptable områder, følges. Dette samsvarer ifølge Fylkesmannen med Regjeringens politikk og regional plan for vindkraftutbygging. Det uttales at Fylkesmannens anmodning om at det skulle gjennomføres utredninger av samlede virkninger for enkelte fuglearter, inngrepsfrie naturområder, landskap og friluftsliv i liten grad er imøtekommet av NVE. De mener at kunnskapsgrunnlaget som en følge av dette er mangelfullt, jamfør forvaltningsloven § 17 og naturmangfoldloven §§ 8 og 10.

Det fremheves at en vindkraftutbygging på Geitfjellet anses å ha store virkninger for naturmiljøet, spesielt gjelder dette kongeørn og storlom, et inngrepsfritt naturområde på ca. 17 km² og landskap. Vedrørende tap av ca. 17 km² INON fra fjord til fjell, mener Fylkesmannen dette bør vurderes som stor negativ konsekvens og ikke liten og middels som i de to fagutredningene. Fylkesmannen mener allerede innvilgede konsesjoner langs kysten i fylket vil være dominerende i landskapsbilde og de urørte områdene må få en høyere verdivektning. På bakgrunn av dette mener Fylkesmannen at en utbygging vil ha stor negativ konsekvens for landskapet.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag kommer i brev av 27.09.2010 med høringsuttalelse til den samordnede nettilknytningen til vindkraftprosjektene i Snillfjord. De konkluderer med at *" ut fra landbruk, folkehelse og samfunnssikkerhet har Fylkesmannen ingen vesentlige merknader til konsesjonssøknaden om samordnet nettilknytning av vindkraftverk i Snillfjordområdet. Fylkesmannen ser imidlertid at tilpasninger/avbøtende tiltak kan være positivt for å ivareta kulturlandskapet og skogsdrift."*

I de tilfeller der det vil være nødvendig med mastepunkt på noen av de berørte jordene anmoder Fylkesmannen om at inngrep i jordbruksareal unngås, eventuelt minimeres. For Geitfjellet vindkraftverk skriver Fylkesmannen at ledningen krysser det prioriterte beitelandskapet Krokstadøra-Sætergård over Snilldalen, som inngår i "Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap". De anmoder om at kryssingen av Snilldalen lokaliseres/tilpasses landskapet på best mulig måte. De skriver også at ledningen vil visuelt påvirke kulturmiljøet Aunet gård/Aunsetra, som ligger på sørsiden av Snillfjorden ved Krokstadøra. Dette området vil også bli visuelt påvirket av Geitfjellet vindkraftverk. De skriver at de er opptatt av at det velges alternativ og avbøtende tiltak som i størst mulig grad skåner kulturlandskapsverdiene.

Når det gjelder skogbruk skriver Fylkesmannen at den planlagte utbyggingen vil medføre et stort arealbeslag og store skogarealer permanent går ut av produksjon. Sanering av eldre trase vil gi noen arealer som kan tilbakeføre til skog. Ledningstraseen vil medføre problemer for skogsdriften der det er behov for taubane, og Fylkesmannen skriver at disse områdene bør unngås. Fylkesmannen mener generelt områder med middels og høy skogproduksjon og der skogen er kultivert bør unngås.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag v/miljøvern avdelingen mener i brev av 30.09.2010, oversendt per e-post 08.10.2010, at konsekvensene av 132 kV ledningene er lite utredet. Arealbeslagene medfører ikke store arealbeslag siden en del eksisterende nett samtidig kan saneres.

"Nettilknytning til Geitfjellet er det mest konfliktfylte med tanke på naturmiljø hvor konsekvensen av tiltaket vurderes som middels/stor. Tilknytningen har imidlertid liten konsekvens for landskapet på grunn av at eksisterende ledning kan saneres. Fylkesmannen støtter også denne vurderingen."

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag uttaler i brev av 16.02.2012 at Fylkesmannen trekker sin innsigelse til Statnett sin konsesjonssøknad. Fylkesmannen legger til grunn at Statnett gjør sine endelige

vurderinger og eventuelt fatter beslutning om bygging basert på egne behovsanalyser. Fylkesmannen påpeker at bygging av ledningen vil skje på bekostning av flere nasjonale miljømål og det derfor er viktig at behovet for naturinngrepet er godt dokumentert og begrunnet. Utredningene er basert på eksisterende kunnskap og generell kunnskap. Fylkesmannen uttrykker bekymring for det mangelfulle kunnskapsgrunnlaget, jamfør naturmangfoldloven § 8, og mener føre-var-prinsippet, jamfør naturmangfoldloven §9, bør tillegges stor vekt i denne saken. Fylkesmannen påpeker også at ledningen vil ha stor negativ konsekvens for naturmangfold i de berørte kommunene og beklager at det ikke er gjort en vurdering av den samlede belastningen av tiltaket, jamfør naturmangfold §10. Fylkesmannen mener dessuten at tilleggsutredning landbruk og tilleggsutredning landskap har mangler, ettersom førstnevnte kun vurderer forhold til AR5, arealressurskart, og bonitet. En vurdering av driftsforhold og miljøregistreringer i skog (MIS) etterlyses.

Fylkesmannen har gjort følgende vurdering av de omsøkte justeringene:

"Justert alternativ 1.0a Rissa - Det vurderes som sannsynlig at flere verdifulle arter kan bli negativt berørt av trasen, bl.a en MiS-figur sørvest for Gullgruvfossen. - Justert trasé berører MISfigur (liggende død ved) v/ Gammelsætermoen. Justert løsning vil også medføre en ytterligere reduksjon av INON. Opprinnelig trasé foretrekkes.

Justert alternativ 1.0c Rissa - Justert trasé medfører reduksjon av verdifull skog og ligger nært opptil lokalitet for rødlistet art. Fylkesmannen er enig med utreder i at alternativ 1.0c er betydelig verre enn tidligere omsøkt løsning.

Justert alternativ 1.0d og 1.0e - Fylkesmannen har tidligere påpekt at trasé 1.0 gjennom Agdenes anses som svært konfliktfylt og bør unngås. Fylkesmannen vurderer at de justerte trasene er enda mer konfliktfylte enn tidligere omsøkte traseer på grunn av nærføring til Kalurdalen og Selvskardet samt kryssing av Svartavatnet. Fylkesmannen er enig med utreder i at justert trasé anses som svært mye dårligere enn tidligere omsøkt løsning. Tidligere omsøkt trasé 1.0 og justerte traser 1.0d og 1.0e bør også unngås. Ut fra dette anbefaler Fylkesmannen 1.0.1 og 1.3.

Justert alternativ 1.0f - Justert trasé 1.0f har noe større konsekvenser for skogbruket enn opprinnelig trasé 1.0. 1.0f er en variant av trasé 1.4 som ble konsekvensutredet i forbindelse med tidligere konsesjonssøknad. Fylkesmannen påpekte at dette var en svært konfliktfylt trasé som burde unngås. Justert trasé unngår Remmaffellet øst og trekker seg lengre unna viktige fuglelokaliteter ved Fugltjønnå. Justert trasé anses derfor som bedre enn tidligere omsøkt trasé 1.4, men Fylkesmannen vurderer fortsatt at tidligere omsøkt trasé 1.0 gjennom Snillfjord foretrekkes foran 1.0f og tidligere omsøkt 1.4.

Justert alternativ 1.0g - Justert trasé 1.0g unngår en konfliktfylt kryssing av Snilldalen (viktig fuglelokalitet) og trekkes lengre vekk fra friluftsområdet ved Aunsætra og turstien opp dit. Justert trasé medfører imidlertid økt reduksjon av INON. Fylkesmannen er likevel enig med utreder i at justert trasé 1.0g anses som bedre enn tidligere omsøkt alternativ.

Justert alternativ 1.0i /1.6a - Justert alternativ, 1.6 a, vurderes ikke som bedre enn tidligere omsøkt trasé 1.6 (jf. også tidligere uttalelse). Justert trasé 1.0i medfører en forverring for skogbruksinteressene. Fylkesmannen vurderer fortsatt at trasé 1.0 gjennom Hemne er å foretrekke, selv om konsekvensene for denne er større for jordbruks- og pelsdyrinteressene.

Justerte alternativer 3.1a, 3.0a, 3.0b, og 3.0.2 - Alle de omsøkte traséalternativene gjennom Orkdal vil ha store konsekvenser for naturmangfold.

- *Justert alternativ 3.1a berører dessuten MiS-figur (liggende død ved) ca 25 daa sørvest av R711. 3.1a vil også ha størst negativ konsekvens i forhold til skogbruk og miljø, men er best i forhold til tap av høyproduktive skogarealer. Opprinnelig trasé, 3.0, berører i mindre grad MiS-figur og er best i forhold til jordbruksinteresser. Ut fra de opplysninger som følger saken, er de negative konsekvensene relativt like for de ulike traséalternativene. Fylkesmannen har ingen klar anbefaling.*
- *Både justert alternativ 3.0a og 3.0 berører sannsynligvis flere MiS-figurer i skog. 3.0a synes imidlertid å være minst berørt og er også svakt bedre i forhold til areal på høy og middels bonitet. Justert alternativ 3.0a vil gi en nærføring til Damtjønna og anses som noe dårligere enn omsøkt alternativ. Ut fra de opplysninger som følger saken, er de negative konsekvensene relativt like for de ulike traséalternativene. Fylkesmannen har ingen klar anbefaling.*
- *For nytt alternativ 3.0.2 er det usikkerhet med hensyn til berøring av MiSfigurer. I forhold til alternative løsninger, synes imidlertid 3.0.2 som en godløsning for skoginteressene. Dette understøttes også av kulturlandskapsinteressene. Et særlig verdifullt kulturlandskap i Sør - Trøndelag (Hostongrenda omfattes av gårdene Hoston, Lian og Berge) blir mindre berørt enn av de øvrige alternativene. Landskapet er svært helhetlig og med naturlig sammenheng mellom bygningsmiljø og kulturmark. Vi gjør oppmerksom på at landskapet i dette området har få inngrep fra før. Samlet sett tilrås 3.0.2".*

Fylkesmannen vurderer alternativ C som det beste alternativet for plassering av transformatorstasjon i Orkdal. Videre mener fylkesmannen vurderingen Statnett har gjort av sjøkabel inn Stjørnfjorden er tilstrekkelig og fylkesmannen støtter konklusjonen i utredningen.

Til slutt påpeker Fylkesmannen at den planlagte ledningen fra Namsos til Trollheim vil ha meget stor beredskapsmessig betydning, da den kan forsyne fylket med strøm. Sikkerhetsmessig er det en stor fordel at den blir bygget, ettersom fylket i dag kun forsynes med to ledninger.

Sør-Trøndelag fylkeskommune skriver i brev av 28.10.2010 at fylkestinget har fattet følgende vedtak.

"1. Ut fra fylkesdelplan vindkraft er Sør-Trøndelag fylkeskommune positiv til vindkraft. For å sikre at produksjonsmålene i planen nåes og for å realisere gjennomgåene 420kV linjen Storheia-Orkdal/Trollheim, bør det gis konsesjon for vindkraftanlegg i det omsøkte området.

En full utbygging av alle de omsøkte vindkraftkonsesjonene vil overoppfylle målene i fylkesdelplanen og overskride landskapets tåleevne. Slik er det grunnlag for å ta ut hele vindparker eller deler av dem, jamfør saksfremlegget i denne sak. NVE bes se de foreslåtte avbøtende tiltak i sammenheng med de resterende vindressurser og lønnsomheten på det enkelte delområde. Dette kan lede til at enkeltområder tas helt ut. Hvis det ikke gjøres, kan fylkeskommunen vurdere å påklage konsesjonsvedtaket. Når denne konsesjonsrunden er behandlet, forutsette fylkeskommunen at det ikke åpnes for nye områder for landbasert vindkraft i fylket med mindre rullering av fylkesdelplanen tilsier noe annet.

2. Selv om fagrapportene varierer i kvalitet synes utredningsplikten å være oppfylt for enkeltprosjekter. Fylkeskommunen ønsker imidlertid å understreke svakheten ved en manglende sumvirkningsvurdering av kulturmiljø, friluftsliv og reiseliv.

3. § 9- undersøkelser på automatisk fredede kulturminner er ikke oppfylt med unntak av adkomstveier til vindkraftverkene. Dette gjelder ikke for Heimsfiellet hvor det forutsettes gjennomført maskinell

flateavdekning. I de tilfellene hvor det gis konsesjon forutsetter fylkeskommunen at § 9-undersøkelsene er gjennomført før detaljplanene godkjennes.

4. Ny 420 kV-ledning fra Storheia til Trollheim/Orkdal anbefales gitt konsesjon med bakgrunn i linjens positive innvirkning på forsyningssikkerheten, fremtidig nettutvikling og for å kunne ta inn vindkraft fra Snillfjordområdet. Det anbefales å gå for ilandføring av sjøkabel over Trondheimsfjorden ved Skrea i Agdenes kommune, samt å se på alternativ trase over Vuttudal for å skåne viktig kulturmiljø.

5. Utredningsplikten for samordnet nettilknytning synes å være oppfylt med unntak av avklaringer i forhold til automatisk fredede kulturminner i henhold til kulturminneloven § 9 (km1.). Fylkeskommunen har ingen øvrige merknader til denne søknaden.

6. Hitra II synes å være det minst konfliktfylte prosjektet i denne høringsrunden. Utvidelsen av Eldsfjellet er i tråd med fylkesdelplanen og foreslås gitt konsesjon.

7. Skulle det gis konsesjon til over 400 MW vindkraft sør for Trondheimsfjorden sammen med de 750 MW på Fosen, vil fylkeskommunen, sammen med kystkommunene i fylket, søke staten om avsetning til et fond som skal ivareta og utvikle Trøndelagskysten med tanke på næringsutvikling innen reiseliv og turisme.

8. Ved nedlegging av anlegg etter endt konsesjon forventer Sør-Trøndelag fylkeskommune at landskapet tilbakeføres i henhold til pkt 2d i retningslinjer for fylkesdelplanen for vindkraft."

I fylkesrådmannens saksfremlegg, som det vises til i vedtaket, står det at Geitfjellet vindkraftverk vil bli godt synelig fra Krokstadøra, Våvatnet, Vuttudal og Hardmoen hyttefelt. Til fordel vil det ikke bli særlig synlig fra leia. SAE Vind DA har valgt og ikke plassere turbiner på Vuttudalsmannen og Seglafjellet, noe fylkeskommunen mener kan være et riktig valg med hensyn til landskapet. I saksframlegget er det også foreslått å ta ut de fire ytterste turbinene på Sæterliknubben for å redusere den visuelle påvirkningen.

Videre kommer Sør-Trøndelag fylkeskommune, enhet for regional utvikling, i brev av 29.10.2010 med følgende merknader tilknyttet automatisk fredete kulturminner og undersøkelsesplikten etter § 9 i kulturminneloven:

"Sør-Trøndelag fylkeskommune anser at det er tilstrekkelig at undersøkelsesplikten oppfylles etter at konsesjonsvedtak er fattet. Dette fordi store deler av tiltakene trolig ikke vil komme i konflikt med automatisk fredete kulturminner Videre er det god mulighet for avbøtende tiltak. Dersom det oppstår konflikt med automatisk fredete kulturminner og planene ikke kan gjøres om i konfliktområdet, må det søkes om dispensasjon fra kulturminnelovens § 8.1. I de tilfeller hvor det gis konsesjon forutsetter fylkeskommunen at undersøkelser etter kulturminnelovens § 9 skal være gjennomført før detaljplan for prosjektene kan godkjennes.

Arkeologiske registreringer etter kulturminnelovens § 9 ble gjennomført høsten 2009 i traseer for adkomstveier til vindkraftverkene. Selve vindparkområdene oppe i fjellet har lav prognose for funn av automatisk fredete kulturminner. Ny lavtflyging med helikopter må gjennomføres våren 2011.

Hvis ytterligere registreringer ikke synes påkrevd med bakgrunn i helikopterbefaring våren 2011, anser fylkeskommunen at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt for de relevante vindparkområdene og adkomstveier med følgende unntak:

Hitra II: Trase for adkomstvei i sør har høy prognose for steinalderboplasser. Arkeologiske registreringer er her påkrevd.

Heimsfjellet: Trase for adkomstvei i vest har middels prognose for forhistoriske bosetningsspor skjult under dyrket mark. Arkeologiske registreringer er her påkrevd.

For 420 kV-Iedning Storheia-Trollheimen og Samordnet nettilknytning, vil fylkeskommunen utarbeide prognoser og kostnadsoverslag for nødvendige arkeologiske registreringer i løpet av høsten/vinteren 2010.

Gjennomføring av eventuelle registreringer kan utføres i løpet av våren 2011. Trolig må deler av traseene beføres visuelt og i utvalgte områder må det foretas prøvestikking og maskinell søkesjaking”.

2.3.2 Sentrale myndigheter

Direktoratet for naturforvaltning (DN) skriver i brev av 06.12.2010 at de omsøkte vindkraftanleggene, nettilknytning og kraftledningen samlet sett innebærer store inngrep i kystområdene i Trøndelagsregionen. Før søknadene om konsesjoner avgjøres, må det ifølge DN vurderes om tiltakene er i strid med overordnede nasjonale miljømål og internasjonale forpliktelser på miljøområdet eller ikke. De skriver at det er viktig at disse vurderingene gjøres ut fra et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.

Regionale myndigheter og regionale planer bør ifølge DN ha en sentral rolle i å styre utbyggingene av vindkraftanlegg. DN mener det bør være grunnlag for å diskutere innføring av verktøy som kan være med på å styre utbyggingsrekkefølgen av vindkraftverk slik at de både blir mer i tråd med regionale planer og at virkninger for andre samfunnsinteresser som miljø og primærnæringene får større betydning for utbyggingsrekkefølgen.

Samlet belastning

DN mener at den samlede virkningen på naturmiljøet av anleggene med tilhørende infrastruktur bør vurderes før det tas stilling til om de omsøkte anleggene skal gis konsesjon. Denne vurderingen må ifølge DN også omfatte 420 kV-kraftledningen.

Utredningsprogrammene stiller krav om vurdering av samlede virkninger på landskap. Disse vurderingene er ifølge DN ikke gjennomført, med unntak av visualiseringer. DN mener at en vurdering av virkningene for landskapet i en større geografisk sammenheng med fokus på landskapsregion/underregion burde vært gjennomført. De skriver at slike vurderinger bør ligge til grunn når NVE tar stilling til konsesjonsspørsmålet.

DN skriver at å ta vare på inngrepsfri natur kan være et selvstendig grunnlag for å nekte inngrep, jf. Prop. 1 S (2010-2011). De mener derfor det bør framlegges en vurdering av de samlede virkninger for inngrepsfrie naturområder på strekningen Smøla-Vikna som følge av de planlagte anleggene og tilhørende infrastruktur, inkludert 420 kV-kraftledningen. Oversikten bør ifølge DN også omfatte virkningene for inngrepsfrie områder av konsesjonsgitte anlegg.

DN finner det positivt at det i Snillfjord er forsøkt å utrede samlede virkninger for naturmangfold, men de savner en vurdering av bestandsutviklingen for de enkelte arter. DN mener at det er for snevert å ta utgangspunkt i individer for å vurdere samlede virkninger. Det vises til naturmangfoldloven § 10 som setter krav til at samlet belastning skal vurderes i en større sammenheng. DN skriver at de samlede virkningene av vindkraftanleggene for den enkelte art bør vurderes, relatert til konsekvensene til forvaltningsmålet for arten, jf. naturmangfoldloven § 5. DN mener videre at rapporten *Samla virkning – fugl. ASK Rådgivning Rapport nr. 09-131-1* burde vært tilgjengelig som en del av høringen.

DN viser til at i henhold til naturmangfoldloven §§ 8 og 9 skal beslutninger som berører naturmangfoldet bygge på vitenskapelig kunnskap om artene og virkningene av tiltaket. Kunnskapen skal stå i rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade, og der det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap skal føre-var-prinsippet vektlegges. DN mener utredningene av samlet belastning på naturmangfoldet ikke er tilfredsstillende og at det må gjøres en ny totalvurdering av de samlede virkningene av vindkraftanleggene og kraftledningene. De ber også om at det i konsesjonsvilkårene til vindkraftkonsesjoner stilles krav om at utbyggeren skal gjennomføre eller bidra til at det gjennomføres før- og etterundersøkelser for naturmangfoldet.

DN påpeker at noen av utredningene for Snillfjordprosjektene beskriver alternative områder for friluftsliv hvor det også planlegges vindkraft. Dersom alle vindkraftverkene realiseres finnes det ifølge DN ikke alternative områder med tilsvarende kvaliteter. De mener at de samlede virkningene for friluftslivet i Snillfjord vil bli store. Den indirekte påvirkningen for Øyangen, Våvatnet og Omnfjellet vil ifølge DN være såpass store at områdenes kvalitet for friluftsliv i regional sammenheng vil bli betydelig redusert. De mener det bør gjennomføres en samlet vurdering av hvordan friluftslivet i Snillfjordregionen blir påvirket.

I retningslinjene til fylkesdelplanen for vindkraft står det at en utbygging med en produksjon utover 3 TWh bør tas opp ved en rullering av planen. DN mener at en produksjon utover 3 TWh tilsier at planen bør rulleres før konsesjonssøknadene behandles.

DN mener at NVE, med utgangspunkt i kunnskap om samlet belastning på ulike miljøtema, bør gjennomføre en helhetlig vurdering av anlegg som allerede er bygget, anlegg som er konsesjonssøkt og anlegg som er til klagebehandling. En helhetlig vurdering bør ifølge DN også omfatte den omsøkte 420 kV-ledningen og den konsesjonssøkte ledningen fra Namsos til Storheia. I tillegg skriver de at oppgraderingen av 300 kV kraftledningen Klæbu-Namsos bør være med i vurderingen. Den helhetlige vurderingen bør ifølge DN gjøres med tanke på å optimalisere energiproduksjon, minimalisere miljøkonsekvenser og maksimere samfunnsnyten for regionen. De skriver at den bør omfatte en vurdering av i hvilken grad den installerte effekten i vindkraftanlegg langs kysten kan påvirke driften av det øvrige kraftproduksjonssystemet i regionen, og om det vil kunne utløse behov for endringer i dette systemet, for eksempel for installering av effekt eller magasinmanøvrering.

DN skriver at dersom konsesjonssøknadene som nå er på høring sees på isolert, vil også målsetningene om lavest mulig miljø- og samfunnskostnader per kWh tilsi at vindkraftutbyggingen generelt bør konsentreres til større anlegg hvor konflikten med andre viktige hensyn blir lavest mulige. Ut fra dette er DN av den oppfatning at en utvidelse av det allerede eksisterende anlegget på Hitra bør vurderes, med mindre dette medfører omfattende nye kraftlinjer og tilførselsveier. Videre vil en konsentrert utbygging i Snillfjord ifølge DN være i samsvar med prinsippet om å samle inngrep. Søknadene om Skardsøya, Heimsfjellet, Innvordfjellet og Breivikfjellet bør etter DNs vurdering avslås med bakgrunn i konfliktene knyttet til naturmiljø og friluftsliv, og med utgangspunkt i prinsippet om å samle inngrepene.

Geitfjellet vindkraftverk – Zephyr AS

Landskap

DN kan ikke se at metoden for landskapsutredning er brukt slik den er tiltenkt. De påpeker at omfang/effekt ikke er spesifisert, selv om metoden forutsetter dette. Utredningen behandler hele området samlet både når det gjelder verdi, effekt og konsekvens. Dette gjør at analysen ifølge DN blir lite etterprøvbart. De skriver at utredningen inneholder en del subjektive formuleringer. De påpeker også at det ikke er utarbeidet videoanimasjon av vindturbinene i bevegelse, og at det mangler en

begrunnet vurdering av samlede virkninger på landskapet med utgangspunktet i visualiseringene. DN mener på grunn av de omfattende planene i området så burde de samlede virkningene fått en mye mer framtredd plass.

Friluftsliv

DN skriver at utredningen ikke har brukt anbefalt metode fra DNS håndbok 25-2004. De legger til grunn at Omnefjellet har "stor verdi" og ikke "middels" slik det står i utredningen, da de mener det er vanskelig å se for seg alternativer med samme grad av egnethet og tilgjengelighet for brukerne. DN skriver at metoden som er brukt i utredningen er umulig å etterprøve. De mener verdifastsettelsen av området ville kommet annerledes ut ved bruk av anbefalt metode fra DN-håndbok 25-2004, og legger til grunn at konsekvensene for Geitfjellet er mer negative enn "middels-små" som utredningen viser.

Naturmiljø

DN skriver at utredningen er systematisk og det er lett å følge de vurderingene som er gjort. Det samme gjelder for INON. Referansene og kvaliteten på datagrunnlaget er grundig redegjort for. De mener vektlegging av sårbare arter når endelig konsekvensgrad fastsettes, eksempelvis for kongeørn, er tilfredsstillende. De skriver at når det gjelder samlet belastning på fugl, så viser de til kommentarer under Remmafjellet. Der står det at i henhold til naturmangfoldloven § 10 skal vurderinger for samlet belastning gjøres i en større sammenheng enn det som er gjort av utreder for tiltaket. Der har de tatt utgangspunkt i rødlistede fuglearter og vurdert om tiltaket og eventuelt andre av de planlagte vindkraftverkene berører samme individer. De mener i stedet det bør utredes for omfanget av konsekvenser for arten for alle de planlagte prosjektene i Snillfjordregionen, og at dette bør relateres til bestandsstatusen for arten i regional/nasjonal sammenheng. Dette bør også i følge DN sees i sammenheng med forvaltningsmålene for de enkelte artene, jf. naturmangfoldloven § 5.

Geitfjellet vindkraftverk – SAE Vind DA

Landskap

DN mener utredningen er grundig, systematisk og lett å følge, og at vurderingene er godt begrunnet. DN etterlyser videoanimasjoner, samt en verbal vurdering av de samlede virkningene på landskapet av flere vindkraftverk, jf. utredningsprogrammet.

Friluftsliv

DN anbefaler at friluftslivsområder verdivurderes etter DN-håndbok 25-2004. DN anbefaler også at friluftsliv og reiseliv ikke slås sammen, men behandles som to ulike aktiviteter. De etterlyser en verdivurdering av selve planområdet og mener en samlet/snitt-vurdering med hensyn til verdi, omfang og konsekvens av delområdene gjør analysen lite etterprøvbart. DN legger til grunn at konsekvensene av vindturbinene ikke kan modifiseres av at andre inngrep har mindre negativ betydning, og mener derfor snittberegninger er uheldig i denne sammenheng. DN savner en vurdering av alternative områder for friluftslivet som utøves i området tatt alle prosjektene i området i betraktning.

Naturmiljø

DN skriver at utredningen har en grundig beskrivelse av prioriterte naturtyper og for fuglearter som bruker området. DN mener det er uheldig at disse temaene er slått sammen i vurdering av konsekvens, uten at verdi, omfang og konsekvens først er synliggjort for alle delene. DN legger til grunn at konsekvensene ligger på samme nivå som i utredningen til Zephyr AS sitt anlegg.

Riksantikvaren skriver i brev av 03.11.2010 at det er nødvendig å oppfylle undersøkelsesplikten jf. kulturminneloven § 9 for å kunne ta endelig stilling til konsekvensene for eventuelle automatisk

fredete kulturminner som blir berørt av utbyggingene. Det vises til *Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk (T-1458)*, der det fremgår at undersøkelser etter kulturminneloven § 9 i utgangspunktet skal gjennomføres før konsesjonsvedtak fattes. De skriver at Riksantikvaren skal avgjøre om undersøkingsplikten kan utsettes til etter konsesjonsvedtak etter særskilt søknad fra tiltakshaver eller fylkeskommunen/Sametinget.

Riksantikvaren savner en vurdering av samlede virkninger. De mener at det bør gjennomføres en tilleggsutredning som skal omfatte en analyse av samlede virkninger av virkninger for landskap og kulturmiljøer i området sør for Trondheimsfjorden. De foreslår å ta utgangspunkt i visualiseringene som foreligger og å supplere disse med visualiseringer fra Trondheimsleia og synlighetskart fra alle vindkraftverkene.

For Geitfjellet vindkraftverk skriver Riksantikvaren at anlegget vil bli godt synelig fra Krokstadøra, Vårvatnet, Vuttudalen og Hardmoen hyttefelt, men ikke særlig synelig fra Trondheimsleia, og at fylkeskommunen anbefaler å ta ut de ytterste turbinene på Sæterliknubben. Riksantikvaren mener et viktig avbøtende tiltak for å ta vare på verdifullt landskap og kulturmiljø i Vuttudalen/Skorilla, er å unngå turbiner på Seglafjellet, Høystakken og Vuttudalsmannen.

Geitfjellet vindkraftverk – SAE Vind DA

Kulturminner og kulturmiljø

Riksantikvaren skriver at det ikke er foretatt befaring innenfor planområdet, og at dette etter deres syn ikke er tilfredsstillende. De skriver videre at det fra før finnes lite eller ingenting av systematisk registrering av kulturminner i disse områdene, og at det i influensområdet er avgrenset et antall kulturmiljøer som verdisatt og konsekvensvurdert.

Landskap

Riksantikvaren savner kart som viser området delt inn i de beskrevne delområdene og bilder fra selve planområdet. Utover dette mener de fagrapporten for landskap er systematisk og godt gjennomført.

Geitfjellet vindkraftverk – Zephyr AS

Kulturminner og kulturmiljø

Riksantikvaren skriver at det heller ikke her er foretatt befaring innenfor planområdet, og at dette etter deres syn ikke er tilfredsstillende. De skriver videre at det fra før finnes lite eller ingenting av systematisk registrering av kulturminner i disse områdene. De har ingen merknader til metodikken i utredningen. Riksantikvaren registrer at kulturminsterapporten til Zephyr AS har med flere kulturmiljøer enn det utredningen for SAE Vind DA har, uten at dette har noe å gjøre med avgrensingen av influensområdet. Verdien av området vurderes også som ulikt.

Landskap

Riksantikvaren skriver at landskapsrapporten er kortfattet og mangler en systematisk beskrivelse av de ulike delområdene som utgjør influensområdet. De savner også bilder fra planområdet.

Kystverket skriver i uttalelse av 10.11.2010 at de gjennom behandling av prosjektene på høring skal ta vare på formålet med Lov om havner og farvann med mer av 17.04.2009 nr. 19.

Kystverket gjør oppmerksom på at konsekvensutredningsplikten i forbindelse med planer eller tiltak for nye kaianlegg for skip over 1350 tonn som benyttes i denne transporten. De opplyser om at kommunen må avgjøre om det kreves reguleringsplan for eventuelle nye kaiprosjekt. Kystverket kan

ikke se at det forelagt konsekvensutredning for eventuelle kaianlegg i forbindelse med konsesjonssøknadene.

Kystverket gjør videre oppmerksom på at tiltak i sjø er søknadspliktig etter Havne- og farvannsloven, og til at tillatelse må gis før tiltak iverksettes. De skriver at søknader behandles av den respektive kommune eller Kystverket ut fra en kompleksitetsvurdering, og at søknader om fjordkryssinger uansett sendes Kystverket for behandling.

Kystverket skriver at landbaserte vindkraftanlegg generelt er uproblematisk sett opp mot Havne- og farvannsloven. Det forutsettes at vindturbinene ikke får virkninger for sikkerheten til sjøverts trafikk i form av signalstøy, blinking som kan forveksles med fyrlykter eller for øvrig er skjermende eller distraherende for navigasjonsinnretningene. Kystverket bemerker at dette ikke er drøftet i konsekvensutredningene for konsesjonssøkte anlegg.

For de konkrete konsesjonssøknadene om vindkraftverk har Kystverket ingen spesifikke kommentarer.

Når det gjelder den samordnede nettilknytningen av vindkraftverkene, uttaler Kystverket at luftspennet som krysser Åstfjorden har en oppgitt seilingshøyde på 43 meter, og at spennet innenfor Mjønes har en minste definert høyde over høyeste astronomiske tidevann på 27 meter. De påpeker at Åstfjorden er en oppmerket farled med navigasjonslys for nattseilas inn mot Mjønes. Riksveiplaner for området kan ifølge Kystverket forandre seilingshøyden, og de anbefaler at dette sjekkes ut i forbindelse med denne konsesjonssøknaden.

En generell bemerkning fra Kystverket er at nye fjordkryssinger, enten de er i sjø eller luft, bør følge gamle/eksisterende traseer, for best mulig å unngå arealbrukskonflikter og dermed sikre en forsvarlig arealutnytting av sjøområdene. Dersom nye traseer er aktuelt bør det ifølge Kystverket foreligge en vurdering om nye kabler kan plasseres i/ved eksisterende traseer. De skriver at en begrunnelse bør foreligge dersom dette ikke er mulig.

2.3.3 Tekniske instanser

Statnett SF skriver i brev av 30.08.2010 at kraftbalansen for Midt-Norge de senere årene er betydelig forverret som følge av vekst innen industri og petroleumsvirksomhet uten særlig økning i kraftproduksjonen. Det økte underskuddet kombinert med begrenset overføringskapasitet inn til Midt-Norge har ført til stor bekymring rundt forsyningssituasjonen. Statnett ser det som svært gunstig med ny kraftproduksjon i Midt-Norge, og ønsker å legge til rette for dette gjennom å planlegge og etablere nødvendige nettforsterkninger.

Statnett skriver at dagens overføringsnett i området ikke har kapasitet til å ta imot den planlagte vindkraftproduksjonen, og at de derfor har omsøkt en ny 420 kV ledning fra Snillfjord til Orkdal og/eller Trollheim. Ledningen er omsøkt som en del av en ytre gjennomgående 420 kV forbindelse fra Namsos, via Roan, Storheia til Snillfjord og videre til sentralnettet i Orkdal og/eller Trollheim.

Statnett gjør oppmerksom på at det vil være nødvendig å øke transformeringskapasiteten fra tilkoblingspunktet Orkdal/Trollheim og sørover til Aura/Viklandet før det kan etableres omfattende vindkraftproduksjon i Snillfjordområdet. De skriver at de planlegger å spenningsoppgradere 300 kV ledningen Klæbu-Orkdal-Aura til 420 kV.

Idriftsettelse av 420 kV ledningen Ørskog-Sogndal må ifølge Statnett også være på plass før vindkraftutbygging i Snillfjordområdet vil ha tilstrekkelig overføringskapasitet. De skriver at dette tidligst vil være på plass i 2017.

Statnett skriver at de ønsker å legge til rette for den planlagte vindkraftutbyggingen, men det forutsettes et minimumsnivå for ny vindkraftproduksjon på 400-500 MW i området Snillfjord/Hitra.

Redusert vindkraftutbygging inntil 110 MW i Snillfjord

I konsesjonssøknaden for samordnet nettløsning fremkommer det at TrønderEnergiNett (TEN) med enkle tiltak i regionalnettet mellom Snillfjord og Orkdal kan gi rom for inntil 110 MW vindkraft. Tiltakene omfatter forsterkning av jordkabel ut fra eksisterende Snillfjord transformatorstasjon, samt temperatur- og vindovervåking av eksisterende ledning.

Statnett viser til at det står i konsesjonssøknaden at TEN kan kreve nedregulering av vindkraftproduksjonen på grunn av kapasitetsproblemer. Statnett påpeker at de som systemansvarlig har ansvaret for å sikre momentan balanse mellom forbruk og produksjon. Nedreguleringer av produksjon skal ifølge Statnett skje gjennom generelle og normale markedsmessige virkemidler, hvor nøytralitet og ikke-diskriminering mellom aktører er et krav. De uttaler at TEN således ikke har rett til å kreve nedregulering av vindkraften, slik som beskrevet i søknaden. Statnett forutsetter at ny vindkraftproduksjon tilpasses overføringskapasiteten.

Statnett har gitt TrønderEnergiNett tilbakemelding om at det ikke er ønskelig å endre delingspunktet i Hemne. Bakgrunnen for dette er den begrensede kapasiteten på 132 kV-linjen Trollheim-Ranes-Aura. Å legge forbruket i Holla mot Trollheim, og produksjonen i området mot Orkdal, er ifølge Statnett gunstig i forhold med tanke på å avlaste Trollheim-Ranes-Aura. De skriver at eventuell ny kraftproduksjon dermed bør mates inn mot Orkdal. Med utgangspunkt i historisk flyt på kraftledningen Snillfjord-Orkdal og transformatoren i Orkdal de senere årene, mener Statnett at eksisterende nett kan gi rom for noe ny produksjon, men at 100 MW i utgangspunktet kan virke mye. Statnett viser til at belastningen på transformatorene har økt det siste året, og skriver at det ikke er kapasitet til så mye som 110 MW ny kraftproduksjon.

Statnett planlegger nå en ny transformeringsstasjon i Trollheim, og de skriver at dette vil ha virkninger for belastningen på transformatoren i Orkdal. De skriver videre at også delingspunktet i Hemne vil kunne endres ved en realisering av ny transformering i Trollheim. Foreløpig vurdering av mulig idriftsettelse av transformatorstasjon i Trollheim er 2014, men fremdriften i dette prosjektet vil ifølge Statnett blant annet være avhengig av utviklingen av planlagt ny kraftproduksjon på Nordmøre.

Statnett legger til grunn at konsesjonær følger krav i forskrift om systemansvar i kraftsystemet, forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet og veileder for funksjonskrav i kraftsystemet.

Istad Nett AS skriver i uttalelse av 31.08.2010 at de ikke har noen merknader til Statnetts vurderinger av behovet for ny 420 kV kraftledning Storheia-Orkdal/Trollheim og valg av løsning. Statnetts vurderinger med hensyn til termineringspunkt Orkdal og Trollheim er ifølge Istad Nett AS godt dekkende. De har heller ingen merknader til samordnet nettilknytning for vindkraftverk i Snillfjordområdet utover det som er anført for Heimsfjellet vindkraftverk.

2.3.4 Regionale og sentrale interesseorganisasjoner

Norges Naturvernforbund (NN), avd. Orklaregionen skriver i brev av 31.08.2010 at det er stor avstand mellom de vurderinger DN gjør og det som står i fagutredningen til SAE Vind DA, som for eksempel under natur og biologisk mangfold. Her skriver NN at fagutredningen er basert på utdatert datagrunnlag hva gjelder utvidelse av Grytdalen naturreservat og de påpeker at denne utvidelsen allerede ble gjennomført i 2006. De skriver at en utbygging av Geitfjellet vil blant annet berøre Songlia og Grytdalen naturreservat. NN viser til naturmangfoldloven og føre-var-prinsippet og påpeker at det er NVEs ansvar å ivareta dette. De mener at det er et direkte brudd på lovverket å ikke

inkludere vurdering av sumeffektene. De mener videre at det er god ressursbruk å i første omgang benytte seg av den ledige nettkapasiteten som finnes.

Miljøstiftelsen ZERO uttaler seg til planene om vindkraft i Snillfjord og Hemne i brev av 01.09.2010. ZERO mener det trengs en kraftig økning i produksjonen av fornybar energi ettersom verden står overfor store klimautfordringer. De skriver at Norge har et av Europas beste potensial for fornybar energiproduksjon, og mener dette potensialet ikke utnyttes. ZERO stiller seg grunnleggende positiv til økt utbygging av vindkraft i Norge.

ZERO mener at det er nødvendig å ta hensyn til det biologiske mangfoldet ved utbygging av vindkraft og at hensynet til sårbare fuglearter er viktig. ZERO mener omfanget av vindressurser ikke gjør det nødvendig å realisere vindkraft på områder som er i stor konflikt med fauna, men skriver at dette ikke betyr at enhver utbygging som kommer i konflikt med fauna ikke bør få konsesjon. ZERO aksepterer at vindkraftanlegg vil påvirke dyre- og fuglelivet, men mener spesielt konfliktfylte utbygginger bør stanses ut fra antallet arter som rammes, hvor store bestander det er i området, i hvilken grad artene er sårbare, om det er levedyktige bestander ellers i regionen og om området har spesielle kvaliteter. ZERO mener de faktiske virkningene for fuglelivet har en tendens til å bli mindre enn først antatt og mener det trengs mer forskning på dette temaet.

ZERO mener at visuell påvirkning av vindturbiner ikke kan tillegges betydelig vekt, og mener heller at det i et miljøperspektiv bør legges vekt på irreversible konsekvenser, som klimaendringer og tap av biologisk mangfold.

Videre gir ZERO noen generelle kommentarer om vindkraft i Hemne kommune og Snillfjord kommune, blant annet forholdet til fylkesdelplanen for vindkraft i Sør-Trøndelag. ZERO ser positivt på de mange planene på Fosen og i Snillfjord, men ser at de mange planene for vindkraft i Hemne og Snillfjord kan føre til et for stort press på det biologiske mangfoldet. ZERO skriver at selv om de fleste prosjekter isolert sett skulle vise seg å medføre kun mindre virkninger for fugl, kan allikevel samlede virkninger av flere vindkraftanlegg i regionen kunne få store virkninger for fuglebestander, blant annet på grunn av habitatforringelse, oppstyking av habitater, økt aktivitet og kollisjoner med både turbiner og kraftledninger. ZERO ber NVE vurdere dette nøye og legger til grunn at ikke alle planene for vindkraft i området realiseres. ZERO mener også at det må gjennomføres grundige etterundersøkelser av naturmangfold.

ZERO skriver videre at realisering av planene i Snillfjordområdet vil være et betydelig bidrag til økt produksjon og bruk av fornybar energi i Norge. De fremhever at de planlagte vindkraftverkene vil bedre den anstrengte kraftsituasjonen i Midt-Norge og at de ligger gunstig plassert ut fra kraftbehovet i Møre-regionen. ZERO mener at NVE i konsesjonsbehandling må legge til rette for en betydelig vindkraftproduksjon i Hemne og Snillfjord.

Geitfjellet vindkraftverk

ZERO påpeker at virkningene for naturmangfoldet i anleggsfasen vurderes som middels negativt i konsekvensutredningen for Geitfjellet vindkraftverk, men i driftsfasen ligger den nært opptil middels til stor negativ. Videre skriver de at konsekvensene for naturtyper er små og kan ytterligere reduseres med avbøtende tiltak. Konsekvensene for fauna er større, og er først og fremst i form av habitatsforringelse og kollisjonsfare for hekkende og næringssøkende fugler. Dette gjelder for flere rødlistearter, derav kongeørn, sangsvane og storlom, og særlig i anleggsfasen. ZERO legger dette til grunn når de mener det er tvilsomt av Geitfjellet vindkraftverk har akseptable konsekvenser for naturmangfoldet, og at disse vil bli særlig forsterket ved en realisering av nærliggende vindkraftprosjekter. ZERO mener den totale effekten på fuglelivet bør tillegges vekt. ZERO mener det

ikke bør gis konsesjon til Geitfjellet vindkraftverk med mindre planene kan endres slik at negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet reduseres.

Natur og Ungdom (NU) skriver i brev av 01.10.2010 at de er positive til at NVE har lagt opp til en samlet behandling av vindkraftprosjektene i Snillfjord. NU stiller seg positiv til utbygging av 420 kV-kraftledningen Storheia-Trollheim/Orkdal, Geitfjellet, Hitra 2, Heimsfjellet og Remmafjellet med noen justeringer. Samtidig går de imot prosjektene på Storhammaren/Pållifjellet, Engvikfjellet og Skardsøya.

NU setter følgende krav:

- *"Sumvirkningsvurdering for utrydningstruede fugler, med særlig fokus på å kartlegge hekkeområder og trekkruiter for samtlige prioriterte prosjekter*
- *Buffersoner på minst 200 meter mellom verdifulle naturtyper og nærmeste inngrep må opprettholdes*
- *Fagpersonell må benyttes i detaljplanleggingen av vindkraftanleggene med tanke på verdifull natur og utrydningstruede arter når det gjelder plassering av veg, oppstillingsplasser og turbiner*
- *For- og etterundersøkelser for konsekvenser på biologisk mangfold, særlig for fugl*
- *Beskyttende tiltak mot elektrokusjon av fugl må gjennomføres for samtlige kraftlinjer med middels spenning. I områder der man kjenner til viktige fugletrekk må de mest kollisjonsutsatte traséene velges bort og jordkabel må gis en reell vurdering.*"

NU mener at det viktigste Norge kan gjøre for klimaet er å kutte utslipp og produsere fornybar energi. Målet må ifølge NU være 20 TWh vindkraft innen 2020. Ved valg av prosjekter mener de at det må skilles mellom reversible og irreversible virkninger. Det betyr ifølge NU at hensynet til biologisk mangfold må tillegges betydelig vekt og at betydningen av visuelle virkninger må dempes. De skriver at noen av de største truslene mot artsmangfoldet er knyttet til fragmentering og bortfall av leveområder, og mener derfor det er viktig at reduksjonen av inngrepsfrie områder blir minst mulig. Viktige faktorer for å kunne vurdere og redusere virkningene for biologisk mangfold er ifølge NU sumvirkningsanalyser for fugl (inkludert trekkruiter), kartlegging av viktige naturtyper og opprettholdelse av buffersoner, krav om for- og etterundersøkelser, vilkår om forstyrrelse i hekketiden og isolering av 22-132 kV kraftledningsnett jf. handlingsplan for hubro. NU mener at NVE må kreve tilleggsutredninger på samlede virkninger for fugl, slik at arbeidet med sumvirkningsanalysen tiltakshaverne har påbegynt kan ferdigstilles. NU skriver at de i flere av utredningene har funnet motstridende kunnskapsgrunnlag mellom de ulike vindkraftprosjektene. Dette gjelder total ulikt kunnskapsgrunnlag på naturtyper for de to omsøkte vindkraftverkene på Geitfjellet. NU finner det problematisk at den ene fagutrederen på Geitfjellet ikke har funnet noen viktige naturtyper, når den andre har funnet flere innenfor planområdet.

Geitfjellet vindkraftverk

NU stiller seg positive til full utbygging av Geitfjellet, men vil ikke ta stilling til hvilke av de to omsøkte prosjektene som bør gis konsesjon. NU mener fagutredningen fra Miljøfaglig Utredning AS skal legges til grunn i behandlingen av Geitfjellet vindkraftverk. Disse har kartlagt sju verdifulle naturmiljøer innenfor planområdet og to like utenfor, i motsetning til Ask Rådgivning AS som gir området status som ubetydelig/liten negativ konsekvens. Videre skriver NU at det må legges en buffersone på 200 meter rundt de sju viktige naturmiljøene innenfor planområdet og 500 meter rundt kjente hekkelokaliteter for rødlistede arter. Dette vil medføre at flere av turbinene fjernes eller flyttes.

NU har i sin uttalelse spesifisert hvilke turbiner det gjelder for begge de omsøkte prosjektene. De skriver videre at en utbygging vil medføre tap på 17,4 km² INON og et lite belte med sammenhengende INON fra fjord til fjell. Nettilknytningen vil berøre naturtypen gammel lauvskog og skogrydningen vil derfor ha negative konsekvenser for lokaliteten. NU mener de ulike alternativene for vegtrasene må veies opp mot konflikt med naturmiljøene som er kartlagt.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) skriver i brev av 31.10.2011 at de i løpet av de siste årene har fått ny kunnskap om hubroens arealbruk i Snillfjord. De viser til en kartlegging av hubro, havørn og kongeørn som ble gjennomført i 2009, og skriver at flere leveområder for hubro ble påvist. De skriver videre at det i ett av disse områdene ble påvist hekking med ungeproduksjon, og at NOF ved denne hekkeplassen påmonterte en satellittsender med GPS-mottaker på en voksen hunn. NOF skriver at de foreløpige dataene viser at denne hubroen i ungeperioden (juni-august) jaktet aktivt på fjellplatået ved Remmafjellet, og ikke ved fjorden som antatt i konsekvensutredningene for vindkraftprosjektene. De påpeker videre at denne hubroens aktivitetsområde er stort, og at aksjonsradiusen til det aktuelle hubroparet kan mistolkes til å representere flere par. NOF mener derfor at hubrobestanden i området kan være mindre enn antatt, og at dette øker betydningen av å vektlegge hensynet til hubroparene som faktisk blir påvist.

De skriver at den nyervervede kunnskapen fra NOFs prosjekt medfører et endret kunnskapsgrunnlag, og at tiltakenes virkninger for hubro må ses i et nytt lys. Det vises til at fagutredningen om samlede virkninger av vindkraftverkene kom til en konklusjon om at den samlede virkningen for hubro er liten. NOF mener at denne konklusjonen ikke lenger er holdbar. De påpeker videre at en hekkelokalitet for hubro har medført stans av planlegging av en planlagt veitrasé på Dolmøya på Hitra, og skriver at den aktuelle hekkelokaliteten i Snillfjord er en av de få lokalitetene i fjordområdene i Trøndelag som produserer unger på lik linje med hekkeplassen på Dolmøya.

NOF mener at oppfølgende undersøkelser på hubro, som anbefalt i fagutredningen for Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk, bør iverksettes før en behandling av konsesjonssøknadene for vindkraftverk på Svarthammeren/Pållifjellet/Engvikfjellet og Geitfjellet.

NOF mener videre at det generelt er behov for grundigere utredninger av kunnskapsgrunnlaget i slike saker, og at kravene til konsekvensvurderinger må opp på nivået til sammenlignbare land. De skriver at dette må ses i lys av de råd som Bernkonvensjonen har gitt til norske myndigheter.

2.3.5 *Grunneiere og privatpersoner*

Arnfinn Hafsmo skriver i brev av 29.05.2010 at han er misfornøyd med at støysonekartet på figur 29 i søknaden til Zephyr AS ikke viser eiendomsgrenser, og mener at eiendommer i grenseområder til planområdet som vil bli påvirket av støy ikke vil få tilstrekkelig kompensasjon, derav hans egen eiendom 92/2. Han mener nordre del av eiendommen ikke vil kunne benyttes til hytteutbygging på grunn av påvirkning fra vindkraftverket. Han skriver at støy og økt trafikk vil forringe området, og at vindkraftverket vil være sterkt ødeleggende for rype- og storfuglbestanden. I tillegg ber han om at vindturbinene flyttes lenger inn på fjellet for å redusere de visuelle virkningene.

Anne Revdal skriver i e-post av 04.06.2010 at hun er positiv til utbygging av vindkraft i Snillfjord kommune og at hun mener vindturbinene vil ta seg godt ut i landskapet. Hun mener også at utbyggingen vil medføre at befolkningen i Snillfjord får nye turområder, og er videre positiv til at etableringen vil føre til økte inntekter til kommunen og forhåpentligvis billigere strøm. Etter hennes mening er det ingen grunn til å være mot vindkraft.

Geir Arne Humstad skriver i e-post av 04.06.2010 at han er positiv til vindkraftverk i Snillfjord kommune, og viser til Remmafjellet vindkraftverk og Geitfjellet vindkraftverk ved Zephyr AS. Han

nevner fem gode grunner for vindkraft utbygging, derav vindkraft er miljøvennlig, gir billigere strøm, tar seg godt ut i landskapet, gir lettere tilgjengelighet til naturen og er et steg i riktig retning mot framtidig utvikling i kommunen.

John Øystein Berg uttaler seg i e-post av 14.06.2010 til alle de omsøkte vindkraftverkene i Snillfjord. Berg mener at konsekvensutredningene for vindkraftverket inneholder mangler når det gjelder registrering av fugletyper. Han skriver at heilo, gluttsnipe, storspove, småspove, ender og ryer hekker i fjellene i Snillfjord, og etterlyser en beskrivelse av disse artene i konsekvensutredningene. Han skriver videre at flere arter har kommet til i området siden utredningene ble gjennomført i 2007. Berg ønsker også at det foretas utredninger av virkninger ved skyggekast for ørretvann i området, og skriver at han er bekymret for at skyggekastvirkningene vil forstyrre gytingen. Videre er Berg bekymret for virkningene veiene vil ha for hekkeplasser for fugl.

Morten Myking skriver i e-post av 18.06.2010 at i forbindelse med en utbygging av Geitfjellet vindkraftverk ønsker han å gjøre oppmerksom på at eiendom 83/9 får sin vannforsyning fra brønn, som er avhengig av tilsig. Han er i den sammenheng bekymret for aktiviteten i forbindelse med tilrettelegging av tilkomstveier for vindturbinene.

Ole O. Aune skriver i uttalelse av 29.08.2010 at han er kjent med at det er planlagt en kraftledning over Vargheian i Snillfjord. I dette området er det mulighet for skiferbrudd. Ledningen vil skape store problemer og ødeleggelser. Dersom ledningen går som planlagt vil den være til stor sjenanse for bruk av Aunsetra som ligger like ved traseen. Vedlagt uttalelsen er NGU-rapport nr. 2002.066.

Edvin Olaussen avgir sin uttalelse til alle planene om vindkraft i Snillfjord i brev av 31.08.2010. Han viser til sin tidligere uttalelse til planen og uttrykker fortsatt motvilje mot disse planene. Han mener tiltakene vil rasere kystlandskapet, som ikke er verd prisen. Olaussen mener verdens energibehov uansett må dekkes på annen måte enn å bygge ned Norge. Han peker på at områdene i andre sammenhenger ønskes vernet, da det framstår som relativt inngrepsfrie "fra fjord til fjell". Olaussen viser til at energiøkonomisering, effektivisering av gamle vannkraftverk og linjenett, bruk av jordvarme er eksempler på alternative tiltak.

Dagrunn Tofte Landrø har avgitt sine uttalelser til vindkraftprosjektene i brev av 14.10.2010, 29.11.2010, 22.07.2011 og 16.01.2012. Landrø skriver at de planlagte vindkraft- og kraftledningsprosjektene i Agdenes, Snillfjord og Hemne vil representere uakseptable inngrep i naturen. Hun skriver at en utbygging vil føre til at turistene ikke lenger vil komme for å oppsøke uberørt kystnatur. Landrø mener at det istedenfor vindkraft bør satses på opprusting av eksisterende, og etablering av nye, vannkraftverk. Hun viser også til sprekker i vindturbinene ved vindkraftverket i Smøla, og er bekymret for at planområdene ikke vil bli tilstrekkelig tilbakeført etter endt konsesjonsperiode. Hun slutter seg til uttalelsene fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, som går imot en utbygging av de planlagte vindkraftverkene i Snillfjord og Hemne kommuner.

John Geir Stølan skriver i brev av 14.01.2011 at Utmarkslaget i Vuttudalens grunnleggende holdning til utbyggingsplanene for Geitfjellet er at fjellområdet forblir urørt, men dersom det skulle gis konsesjon for vindkraftproduksjon i Geitfjellområdet er deres ønske at området blir mest mulig benyttet. De ønsker derfor ikke at de fem turbinene på Høystakken og Vuttudalsmannen tas ut av planene. De stiller også spørsmål ved begrunnelsen til kommunen for å ta disse ut av planene, som er hekkelokalitet for kongeørn og landskaphensyn og synlighet i terrenget. De skriver at de ikke har observert kongeørnhekkning i området Høystakken på mange år, men kun sporadisk hekking ved Skotsstøkammen og ved Strypet. De mener det er 25 år siden området Høystakken ble brukt fast av ørn. Videre skriver de at synligheten av turbinene fra boligområdene ikke vil være noe problem og ha liten betydning for de som fastboende. De skriver videre at det er sparsommelig med fritidsbebyggelse

og turisme i området. De mener området ikke skal komme i en særstilling i forhold til andre områder og prosjekter.

2.3.6 Lokale interesseorganisasjoner

"Vern Naturarven" i Snillfjord uttaler seg i brev av 26.08.2010 til alle de planlagte vindkraftprosjektene i Snillfjord kommune. De går imot all utbygging av vindkraft og mener at det er av stor verdi at uberørt kystnatur tas vare på, og at naturvern er avgjørende for å sikre artsrikdommen i landet. Det vises til at Norge har vedtatt naturmangfoldloven, som skal sikre biologisk mangfold. Det vises videre til at Norge har ratifisert flere andre lover og konvensjoner, som Bernkonvensjonen, Riokonvensjonen, Ramsarkonvensjonen, den Europeiske landskapskonvensjonen, noe som innebærer en forpliktelse til å verne om dyr, planter, våtmarksområder og landskap.

Vern naturarven påpeker at det i fylkesdelplanen for vindkraft i Sør-Trøndelag konkluderes med at fylket kan bidra med 2-3 TWh vindkraft, og de mener at mer enn dette vil få for store virkninger for naturmangfold og landskap. De påpeker videre at Norge i gjennomsnitt eksporterer kraft, og uttaler at Norge istedenfor vindkraftutbygging bør satse på utbygging av biovarme, opprusting av eksisterende vannkraftverk, småkraftverk, solenergi og energieffektivisering. Videre mener de at vindkraft ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt med dagens rammebetingelser. Vedlagt høringsuttalelsen og tidligere oversendt NVE, 01.07.2010, ligger en underskriftskampanje mot prosjektene hvor 509 har skrevet under mot utbygging av vindkraftanlegg i kommunen.

Vern Naturarven v/ Livar Ramvik skriver i brev av 31.08.2010 at kommunen har en bærekraftig kongeørnbestand, som ønskes videreført, og som også bruker fjellområdene til jakt og hekking. De er derfor bekymret for bestanden dersom utbygging finner sted. Ramvik mener at GPS-registrering av kongeørn burde ha vært gjennomført før konsesjoner gis. Han påpeker også forekomst av havørn, storlom og rype som kan påvirkes, og vektlegger at det mangler forskning på forhold mellom vindturbiner og lom.

Fosen Naturvernforening v/Magnar Østerås uttaler seg i brev av 31.08.2010 til alle de omsøkte vindkraftprosjektene i Snillfjord. Naturvernforeningen mener at beslaglegging av hundrevis av kvadratkilometer areal ikke kan kalles miljøvennlig. På dette grunnlag oppfordrer de politikerne til å vise handlekraft som i Hardanger. De påpeker videre reduksjon av INON, og skriver at synligheten av anleggene i realiteten vil redusere de inngrepsfrie områdene ytterligere. Foreningen mener også at viktige områder for friluftsliv vil få redusert verdi både nå og for fremtidige generasjoner fordi inngrepene ikke er reversible. Foreningen skriver at spørsmålet om fremtidige kystnasjonalparker i Trøndelag må avklares før sluttbehandling av vindkraft- og kraftledninger i regionen.

Nedbygging av spesielt sårbare naturområder vil ifølge foreningen medføre virkninger for rødlistede lav- og fuglearter. Farene for hubro og havørn trekkes frem spesielt. Det kreves at Miljøverndepartementets vedtak om riksvei 714 på Hitra får presedens for behandling av reirplasser for hubro. Foreningen påpeker også at kommunene har et ansvar for å bevare naturmangfoldet.

Naturvernforeningen hevder at den omsøkte vindkraftutbyggingen er lite miljøvennlig på grunn av visuelle virkninger, høyt støynivå i såkalte stille områder, skyggekast og refleksblink, vibrasjoner, elektromagnetiske felt, utslipp av klimagasser i produksjonsprosessen og anleggsarbeidet og at folk vil være redde for å oppholde seg i området. De visuelle virkningene vil ifølge foreningen ha en influenssone på 30 km. Det stilles også spørsmål til om vindkraft er et CO2-reduserende tiltak, blant annet på grunn av at kvotesystemet i Europa medfører lavere pris på CO2-utslipp.

Foreningen skriver at utbyggingen vil få negative virkninger for reiseliv og turisme og påvirke jakt- og fiskeinteresser. De skriver videre at utredningen ikke tar hensyn til folkehelseperspektivet. De mener

at uberørt natur har positive virkninger for mennesker, og at et nedbygget landskap vil virke negativt på folkehelsen. Videre hevdes det at utbygging av vindkraft er ulønnsomt og at dette vil føre til tap av mange arbeidsplasser på grunn av høye kraftpriser og sysselsettingsvirkninger. De betviler meningsmålinger som viser at et stort flertall av befolkningen ønsker å ha vindkraftverk i sitt nærområde.

Foreningen mener at Norge bør satse på andre energibærere og ENØK. De skriver at ENØK-potensialet er stort og påpeker at dette sammen med oppgradering av eksisterende kraftverk og kraftledninger er i liten grad nevnt i søknadene. Oppgraderingen av dagens kraftsystem kan ifølge foreningen bidra til 12 TWh ny kraft. De skriver også at bioenergiproduksjonen kan tredobles i forhold til i dag og dermed bidra til å oppfylle regjerings mål om 30 TWh i 2016. Fosen Naturvernforening mener at det ikke er en reell kraftkrise i Midt-Norge, men at denne er skapt for å tilfredsstille blant annet oljeindustriens behov for mer elektrisitet og et ønske om økt eksport av strøm. Dersom det skal satses på vindkraft, må dette ifølge foreningen skje til havs, og fortrinnsvis nær det europeiske markedet. De skriver at landbasert vindkraft som skal eksporteres vil medføre redusert reguleringsevne i norske vannkraftmagasiner.

Foreningen mener at det ikke er akseptabelt at naturverdier ikke verdsettes og at det ikke er gjennomført en kost/nytte analyse. Det vises til at andre etater benytter slike analyser og at ulike metoder er godt kjent. Den omsøkte utbyggingen vil ifølge foreningen være i konflikt med målsetninger i en rekke lover og retningslinjer. Følgende er nevnt: plan- og bygningsloven, forurensningsloven, ILO-konvensjonen, Den Europeiske landskapskonvensjonen, Fylkesfrilufsplanene, friluftsløven, Fredrikstaderklæringen, kommuneloven, naturmangfoldsloven, energiloven, forvaltningsloven, retningslinje for behandling av støy i arealplanleggingen – T 1442.

Dersom det eventuelt blir utbygging av vindkraft og kraftledninger som omsøkt, kreves følgende:

- Sterk reduksjon av antall og størrelse av vindturbiner.
- Ingen plassering i inngrepsfrie naturområder.
- Estetisk god innpasning i landskapet. Herunder forutsettes at tiltakene ikke skal synes fra viktige kulturmiljøer, kulturminner og kulturlandskap, større befolkningssentra, fra de mest verdifulle uberørte fjellområdene i kommunene og andre viktige rekreasjonssteder. Det kreves utarbeidelse av animasjoner for alle anleggene samlet (inkludert kraftledningene).
- Lokal kraftproduksjon for lokalt behov og uten behov for overføringsnett må tilstrebes. Smågrupper av vindturbiner i/ved de respektive kommunesenter eller kraftkrevende industri.
- Erstatning av prissatte og ikke-prissatte verdier.
- Opprettelse av et fond for tiltak innen naturmiljø, friluftsliv, reiseliv, reindriftsnæring og så videre.
- Jord- og sjøkabel i stor utstrekning pga faren for elektromagnetisk felt, visuelle virkninger og for å hindre kollisjoner med fugl.
- Buffersone på 5 kilometer for bygninger og konstruksjoner rundt områder med hekkende og truede rovfuglarter og andre rødlistearter og vernede naturområder (naturrestat, kystgranskog, verna vassdrag med mer.).
- Det må settes en strengere støygrense enn gjeldende retningslinjer, jf. Klima - og forurensningsdirektoratets anbefalinger om lavere grenser i stille områder. Tiltakene vil påvirke vernede områder og komme i konflikt med verneforskriftene. Det påpekes at det fra

flerkildestøy er vanlig å skjerpe støygrensen med 3 dBA. Anbefalt støygrense i nærfriluftsområder og friluftsområder ved sjø og vassdrag er 35-40 dB.

- Naturressursskatt og konsesjonsavgift slik som ved vannkraftutbygging. Dessuten bør støttebeløpene til energiproduksjon være uavhengig av energikilde.
- Krav om at forurenser betaler forurensningsavgift pga CO² utslipp, støyforurensning, estetisk forurensning med mer.
- Merking av rotorbladene og redusert fart på rotorbladene for å hindre kollisjon med fugl.
- Fornyet gjennomgang over regionens kraftbalanse.
- Gjennomføring av rådgivende folkeavstemninger.
- Samfunnsmessig kost/nytte-beregning.
- Vurdering av tiltakene i Naturmangfoldsloven, retningslinjer for elektromagnetisk stråling, Forvaltningsloven, Bernkonvensjonen, Forurensningsloven, Energiloven og så videre.
- Beregning av elektromagnetiske felt med høyere belastning på ledningene og større sikkerhetssoner.
- Forholdet til villaksen mht kompensasjonskraft fra vannmagasin må utredes.
- Vurdering av virkninger for folkehelsen.
- Ny forvaltningsplan for hubro må avventes.
- Kystnasjonalpark må avklares før endelige vedtak.
- Bruk av jord- og sjøkabel.
- Tiltak for fugl. Isolering av master og transformatorer for å hindre elektrokusjon. Landingshinder og plattformer og merking med farge for å hindre kollisjon.
- ESA-godkjenning av støttebeløp.

Forum for Natur og Friluftsliv, Sør-Trøndelag (FNF) uttaler seg i brev av 01.09.2010 til alle de omsøkte prosjektene i Snillfjord. De skriver at de i utgangspunktet er positive til vindkraft som energikilde, men at det ikke ønskes utbygging i urørt natur eller i områder med rikt biologisk mangfold. De ser på de samlede virkningene alle prosjektene vil medføre for natur og friluftsliv, sammen med andre inngrep og de prosjektene som har fått konsesjon på Fosen. FNF forventer at NVE som ansvarlig sektormyndighet foretar de nødvendige og, gjennom naturmangfoldloven, lovpålagte vurderinger som kreves.

Å bygge ut flere av de omsøkte prosjektene strider ifølge FNF mot flere nasjonale og regionale målsettinger. De skriver at fylkesdelplanen for vindkraft kun gir rom for ett prosjekt etter at prosjektene på Fosen har fått konsesjon, og at en stor utbygging rundt Snillfjord vil medføre en overskridelse av det fylkestinget har gått inn for. FNF viser videre til at Norge har som mål å stanse reduksjon av INON, og Sør-Trøndelag har etter deres mening hatt en stor nok reduksjon. De viser også til at Norge er forpliktet til å bevare kystlandskapet gjennom den europeiske landskapskonvensjonen.

FNF viser til at Norge har skrevet under Bonnkonvensjonen som forplikter oss til å ta vare på trekkende arter og til at det er en norsk målsetting å stoppe tap av biologisk mangfold innen 2010. De

viser videre til at Soria Moria-erklæringen slo fast at reiseliv skal være et nasjonalt satsningsområde, og ønsker en utredning om samlede virkninger for friluftsliv og reiseliv.

I konsekvensutredningene burde det ifølge FNF ikke kun være et nullalternativ, men også et energieffektiviseringsalternativ, fordi den nye målsettingen til regjeringen setter vindkraft opp mot energieffektivisering. Energieffektivisering, opprusting av gamle kraftverk og biobrensel må ifølge FNF også bidra, i stedet for kun den dyreste og mest arealkrevende energiproduksjonen.

FNF skriver at Snillfjord kommune har oppgitt at de ønsker å satse på naturturisme fremover, og de spør hvordan det er mulig å kombinere dette med vindkraft. FNF mener at konsekvensutredningene burde ha omfattet en vurdering av virkninger for jegere og deres opplevelse av området. Å bygge ut Svarthammaren, Remmafjellet og Geitfjellet vil ifølge FNF redusere friluftsmulighetene i urørt natur i Snillfjord.

FNF er også kritisk til utbygging på grunn av forekomst av hubro. Det vises til at denne arten er på rødlista og er beskyttet av Bernkonvensjonen. FNF påpeker at Norge har fått kritikk av Bernkonvensjonen i forbindelse med havørn på Smøla, og de er bekymret for at det samme skal kunne skje med hubro. Videre nevnes muligheten for å stenge vindkraftverket når fuglelivet er mest ømfintlig, og de mener at denne muligheten bør utredes. De mener det finnes hjemmel til dette i naturmangfoldloven § 12. Utredningene bør ifølge FNF ta for seg hvilke deler av året man kan stoppe vindturbinene, og om værforhold kan virke inn på kollisjonsrisikoen.

FNF mener at de negative virkningene for kongeørn er betydelig undervurdert. FNF mener at den totale belastningen for kongeørn i Snillfjord og Hemne blir stor dersom alle omsøkte anlegg realiseres, og at bestanden potensielt vil bli varig redusert. De påpeker at fagutredningene ikke nevner at både kongeørn og havørn bruker mye tid til territoriemarkering som foregår i middels til stor høyde. De skriver at ørnene da vil være utsatt for kollisjon med vindturbiner.

Utredningene om samlede virkninger for biologisk mangfold er ifølge FNF mangelfulle. De skriver at det burde vært gitt svar på hvor stor nedgang i bestandene av rødlistede arter man kan forvente, og at dette bør ses i sammenheng med prosjektene på Fosen og i Møre og Romsdal. FNF påpeker at det i henhold til naturmangfoldloven § 8 skal fremskaffes nødvendig kunnskap før en beslutning fattes om det står i rimelig forhold til skadens karakter og risiko.

FNF mener at det burde vært utarbeidet mer oversiktlige dokumenter der man setter prosjektene opp mot hverandre dersom NVE virkelig ønsker å samordne behandlingen av prosjektene i Snillfjordområdet. Det er ifølge FNF nødvendig med en utredning av samlede virkninger dersom flere prosjekter blir realisert. De ønsker at denne utredningen omfatter en vurdering av blant annet samlede virkninger for natur og friluftsliv i Snillfjord og Hemne. FNF ønsker videre vurderinger av hvordan hubroen påvirkes ved ulike mulige kombinasjoner av vindkraftverk. De ønsker også en rangering av prosjektene, slik at det går an å se hvilket prosjekt som har størst innvirkning på ulike områder.

FNF mener Geitfjellet er det minst konfliktfylte av prosjektene i Snillfjordområdet. De vektlegger at området allerede krysses av en kraftledning, og skriver at dette vindkraftverket ikke vil medføre at mange taper sitt eneste nærturområde. Fra friluftslivets synsvinkel blir Svarthammaren og Heimsfjellet ifølge FNF viktigere å spare enn Remmafjellet og Geitfjellet dersom det etableres en ny kraftledning i disse områdene.

Trondhjems Turistforening (TT) uttaler seg i brev av 01.09.2010 til vindkraftverkene i Snillfjord, Hemne og Hitra og til 420 kV kraftledningen Storheia-Orkdal/Trollheim. De viser til at Fosen Turlag står bak uttalelsen, og at de også støtter uttalelsen til Forum for Natur og Friluftsliv. De er imot en

utbygging i Snillfjord, og mener den samlede effekten av vindkraft- og kraftledningsprosjektene vil medføre uakseptable virkninger for naturen og friluftslivsopplevelsene i området.

TT skriver at vindkraft- og kraftledningsplanene med tilhørende infrastruktur innebærer permanente inngrep som vil stå for en omfattende nedbygging av store naturområder i fylket. De ønsker en utredning av sumvirkningene for natur og friluftsliv, og viser til naturmangfoldloven §§ 7 og 10 som setter krav til vurderinger av samlet belastning for økosystemer. De ønsker også en nasjonal plan for vindkraft. TT mener videre at kost-nytte-vurderingene er mangelfulle, og viser til at de ikke finner det tilstrekkelig sannsynliggjort at de planlagte vindkraftverkene vil produsere nok ren energi til å forsvare en vindkraftutbygging i området. De er også usikre på om det er behov for kraften, og mener det istedenfor bør satses på energieffektivisering. De påpeker at inngrepsfrie naturområder og kulturlandskap, som benyttes til friluftsliv og rekreasjon, utsettes for generelt stor utbyggingsaktivitet og ofte omdisponeres til næringsarealer. De påpeker videre at vindkraftverk er store konstruksjoner som båndlegger store areal. De vektlegger at deler av anleggene er irreversible, og mener økt tilgjengelighet i naturen som en følge av veianlegg og så videre i forbindelse med anleggene ikke kan være et argument for vindkraftutbygging. Større utbyggingstiltak bør ifølge TT etableres i utkanten av naturområdene, for å hindre fragmentering av store uberørte områder. De vektlegger at uberørte naturområder bør bevares av hensyn til rekreasjon og friluftsliv, og mener en utbygging strider mot myndighetenes satsing på friluftsliv.

TT mener det spesielt er Remmafjellet som vekker størst engasjement blant lokalbefolkningen. De understreker betydningen av at alle berørte parter får komme med sine innspill, og at alle interesser hensyntas i en beslutningsprosess.

Aunlia vel representerer både private eneboliger og folk som bor i kommunale leiligheter og skriver i uttalelse til NVE av 13.02.2012 at de er opptatt av hva som vil skje med den eksisterende ledningen som går like ovenfor boligfeltet. Det er et sterkt ønske om at denne ledningen blir sanert, da mange er bekymret for å ha en slik ledning nærme seg. Det er også planer om utvidelse av boligfeltet, og dagens ledning vil begrense en slik utvidelse av boligfeltet i Aunlia. Dersom planene med vindkraft, vannkraft og kraftledninger blir realisert vil det medføre store inngrep på alle kanter. Derfor bør det være et minstekrav at utbyggerne kan bidra med å sanere ledningen som en kompensasjon for alle inngrepene. Dersom det fortsatt er behov for ledningen etter utbyggingen, bør den legges som jordkabel.

2.4 Tiltakshavernes kommentarer til innkomne merknader

SAE Vind AS kommenterte de innkomne høringsuttalelsene i saken i brev av 07.01.2011. Zephyr AS kommenterte de innkomne høringsuttalelsene i brev av 15.12.2010 og 03.01.2011. NVE har ikke sammenfattet merknadene fra tiltakshaverne i saken, men vil i vurderingen av prosjektene referere til beslutningsrelevant informasjon fra disse brevene.

3 Vurdering av beslutningsgrunnlaget

3.1 Innledning

Konsesjonsbehandling etter energiloven krever at beslutningsgrunnlaget i saken er tilstrekkelig før vedtak kan fattes.

Konsekvensutredningene for vindkraftverkene er utarbeidet i medhold av forskrift om konsekvensutredning og utredningsprogrammet fastsatt av NVE 17.12.2008. På bakgrunn av utførte utredninger, innkomne merknader og egne vurderinger avgjør NVE om utredningene oppfyller kravene i utredningsprogrammet, og om det eventuelt har kommet frem nye sider/temaer som må belyses.

I det følgende presenteres NVEs vurdering av beslutningsgrunnlaget for Geitfjellet vindkraftverk. Beslutningsgrunnlaget er vurdert til å være tilstrekkelig for de temaer som ikke er nevnt.

3.2 Økonomi, vindressurser og produksjon

Trondhjems Turistforening mener at kost/nytte-vurderingene av prosjektene er mangelfulle, og viser til at de ikke finner det tilstrekkelig sannsynliggjort at de planlagte vindkraftverkene vil produsere nok ren energi til å forsvare en vindkraftutbygging i området. Fosen Naturvernforening skriver at tiltakshaverne ikke har vurdert alternativet til økt kraftproduksjon. De mener at det er uakseptabelt at naturverdier ikke verdsettes og at det ikke er gjennomført en kost/nytte-analyse. Det vises til at andre etater benytter slike analyser og at ulike metoder er godt kjent. I konsekvensutredningene burde det ifølge FNF ikke kun beskrives et nullalternativ, men også et energieffektiviseringsalternativ, fordi de mener målsettingen til regjeringen om 30 TWh fornybar energi og energieffektivisering gjør at vindkraft settes opp mot energieffektivisering. Vern naturarven skriver at Norge heller bør satse på utbygging av alternative energikilder, og at vindkraft ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt med dagens rammebetingelser.

Etter NVEs vurdering gir søknader og konsekvensutredninger tilstrekkelig kunnskap om teknisk utforming og økonomi til at det kan treffes vedtak i saken. NVE vil ikke kreve en kost/nytte-analyse fra tiltakshaverne, og viser i den sammenheng til at NVEs vurdering av saken er en helhetlig vurdering der fordeler (nytte) veies opp mot ulemper (kostnader for miljø og samfunn). NVE konstaterer at det norsk-svenske elsertifikatmarkedet er innført, og at dette impliserer et felles mål om ny fornybar energiproduksjon på 26,4 TWh i Norge og Sverige innen 2020. NVE kan på dette grunnlag ikke se at regjeringen mener at vindkraft skal settes opp mot energieffektivisering. Uansett vil utredning av et energieffektiviseringsalternativ medføre store metodiske utfordringer, og NVE vil ikke kreve dette. NVE understreker at elsertifikatmarkedet er teknologi nøytralt. Dette impliserer at vindkraft og annen alternativ fornybar energiproduksjon vil konkurrere på lik linje. Hensikten med elsertifikatmarkedet er felles måloppnåelse om fornybar energiproduksjon med Sverige, og å gjøre fornybar energiproduksjon lønnsomt.

3.3 Nettilknytning

NVE har bedt tiltakshaverne og Statnett vurdere en alternativ trasé for kryssing av Snilldalen for alternativ 1.0, som gikk lengre sør og tok utgangspunkt i en parallellføring med Statnetts omsøkte alternativ 3.0 sørover. I tilleggssøknaden av 06.12.2011 har SAE Vind DA og Zephyr AS søkt om alternativ 1.0g, som en løsning på NVEs krav til utredning. NVE anser kravet til utredning som oppfylt og vil i kapittel 4 i "Bakgrunn for vedtak" for Geitfjellet vindkraftverk vurdere de omsøkte traseene.

3.4 Landskap og visuelle virkninger

DN mener det burde vært gjennomført en vurdering av virkningene for landskapet i en større geografisk sammenheng med fokus på landskapsregion/underregion, som igjen burde legges til grunn i NVEs vurdering. De mener at metoden for landskapsutredning ikke er brukt slik den er tiltenkt i konsekvensutredningen til Zephyr AS. DN skriver at utredningen behandler hele området samlet både når det gjelder verdi, effekt og konsekvens, og at dette gjør at analysen blir lite etterprøvbare. De skriver også at det ikke er utarbeidet videoanimasjon av tiltaket. Sist nevnte gjelder også for utredningen til SAE Vind DA. DN etterlyser også en vurdering av de samlede virkningene på landskapet av flere vindkraftverk i området. Riksantikvaren skriver at de savner kart som viser området delt inn i de beskrevne delområdene og bilder fra selve planområdet. De mener utredningen

fra Zephyr AS mangler en systematisk beskrivelse av de ulike delområdene som utgjør influensområdet.

Vedrørende DN's krav om en vurdering av virkninger på et regionalt nivå er det ikke stilt krav til dette i utredningsprogrammet for tiltakene. NVE vil heller ikke pålegge tilleggsutredninger vedrørende dette. Etter NVEs vurdering er både verdi, effekt og konsekvens i tilstrekkelig grad beskrevet og vurdert i konsekvensutredningene for Geitfjellet vindkraftverk. Når det gjelder inndeling i delområder, har ikke NVE spesifisert et slikt krav i utredningsprogrammet, men det er satt krav til at visuelle virkninger av tiltaket skal beskrives og vurderes. Når det gjelder videoanimasjoner, registrerer NVE at det er fremlagt en VR-modell for de omsøkte vindkraftverkene i Snillfjord, nettilknytning av vindkraftverkene og Statnett sin omsøkte 420 kV ledning Storheia-Orkdal/Trollheim. Dette dekker etter NVEs vurdering kravet i utredningsprogrammet om videoanimasjoner. NVE konstaterer at det er forelagt NVE en rapport for visualisering av flere vindkraftverk i Snillfjordområdet. Dette vil inngå i beslutningsgrunnlaget til NVE og vurderes under samlede virkninger i kapittel 5 i "Bakgrunn for vedtak" for Geitfjellet vindkraftverk.

NVE presiserer at konsekvensutredningene for Geitfjellet vindkraftverk samlet danner grunnlag for NVEs vurdering, og utredningene supplerer hverandre. NVE vurderer temaet landskap tilstrekkelig belyst i konsekvensutredningene.

3.5 Kulturminner og kulturmiljø

Riksantikvaren skriver at det fra før finnes lite eller ingenting av systematisk registrering av kulturminner i området, og mener det burde vært foretatt en slik befaringsplan innenfor planområdet som en del av utredningen. NVE konstaterer at det ikke er gjennomført registreringer av automatisk fredete kulturminner, utover det Sør-Trøndelag fylkeskommune har gjort august 2007 og juni 2009 i alternative traseer for adkomstvei. Etter NVEs vurdering gir allikevel konsekvensutredningene, med blant annet synlighetskart, verdi- og konsekvensvurderinger og detaljerte beskrivelser av kulturmiljøene, et tilstrekkelig grunnlag om tiltakets virkninger for kulturminner og kulturmiljø til å kunne fatte vedtak i saken. Undersøkelsesplikten i henhold til kulturminneloven er videre kommentert og vurdert av NVE i "Bakgrunn for vedtak" for Geitfjellet vindkraftverk i kapittel 4.5.

Riksantikvaren påpeker at kulturminne- og kulturmiljørapporten til Zephyr AS har med flere kulturmiljøer enn det konsekvensutredningsrapporten til SAE Vind DA har, uten at dette har noe å gjøre med avgrensingen av influensområdet. De påpeker også at verdien av områdene vurderes som ulik av de to fagutredningene, som er Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) og AMBIO Miljørådgivning fra henholdsvis Zephyr AS og SAE Vind DA. NVE registrerer ulikhetene i konsekvensutredningene påpekt av Riksantikvaren, til tross for nærmere identiske prosjekter og tilnærmet lik avgrensning. NVE har i disse tilfellene valgt den mest utfyllende rapporten til enhver tid, i tillegg til å være konservativ i verdi- og konsekvensvurderingene.

3.6 Naturmangfold

Kunnskapsgrunnlaget for vurdering av virkninger for naturmangfold omfatter følgende:

- Konesjonssøknader fra SAE Vind DA og Zephyr AS med underliggende fagutredninger fra henholdsvis Miljøfaglig Utredning AS og ASK Rådgivning AS.
- Konesjonssøknad og konsekvensutredning for samordnet nettilknytning av vindkraftverk i Snillfjord området fra TrønderEnergi Nett AS, TrønderEnergi Kraft AS, SAE Vind DA og Zephyr AS, med underliggende fagutredning for 420 kV Storheia-Trollheim/Orkdal og samordnet nettilknytning for vindkraftverk i Snillfjordområdet utarbeidet av Ask Rådgivning AS.

- Tilleggsutredninger og tilleggssøknad for søknad om samordnet nettilknytning av vindkraftverk i Snillfjordområdet.
- Fagutredninger knyttet til andre vindkraftprosjekter i regionen
- Norsk Rødliste for arter 2010
- Artsdatabanken og Naturbasen
- Befaringer og møter med kommuner og berørte interesser i forbindelse med konsesjonsbehandlingen
- Innkomne merknader

Fagutredningene om naturmangfold for Geitfjellet vindkraftverk lagt frem av Zephyr AS og SAE Vind DA er utarbeidet av henholdsvis Ask Rådgivning AS og Miljøfaglig utredning AS. Utredningene er basert på metodikk beskrevet i Statens vegvesens håndbok 140 om konsekvensutredninger og i håndbøker fra DN. Materialet er innhentet gjennom feltbefaringer, forskjellige rapporter, søk i databaser og intervjuer med ressurspersoner. NVE har kommentert kunnskapsgrunnlaget tematisk.

3.6.1 Kunnskapsgrunnlag for naturtyper og vegetasjon

Feltbefaringer med fokus på naturtypekartlegging og flora ble gjennomført av Miljøfaglig Utredning AS juni 2009. Ask Rådgivning AS har gjennomført oversiktsbefaring i området i midten av juni og august 2007. Datagrunnlaget for begge utredningene har i tillegg bestått av søk i databaser og flere rapporter. Begge fagutredningene påpeker at det ikke foreligger naturtypedata for Snillfjord kommune i Naturbase. De skriver i midlertidig at det er gjennomført en naturtypekartlegging av NTNU - Vitenskapsmuseet, og at de har blitt opplyst om at det ikke er registrert viktige naturtyper innenfor planområdet til Geitfjellet vindkraftverk.

NU mener kunnskapsgrunnlaget for naturtyper er totalt ulikt for de to omsøkte prosjektene på Geitfjellet. De hevder det er problematisk at den ene utredningen har funnet flere viktige naturtyper, når den andre ikke har funnet noen. NU mener fagutredningen gjennomført av Miljøfaglig Utredning AS skal legges til grunn, da disse har kartlagt sju verdifulle naturmiljøer innenfor planområdet og to like utenfor. Ask Rådgivning AS har i motsetning gitt området status som ubetydelig/liten konsekvens. Utover dette har det ikke kommet inn vesentlige merknader til kunnskapsgrunnlaget for vegetasjon og naturtyper.

NVE konstaterer at det ikke foreligger naturtypedata for Snillfjord kommune i Naturbase, og registrerer at fagutredningen i søknaden til SAE Vind DA, gjennomført av Miljøfaglig Utredning AS, er mer utførlig enn utredningen fra ASK Rådgivning AS. NVE har derfor valgt å ta innspillet fra NU til etterretning og legger til grunn fagutredningen fra Miljøfaglig Utredning AS i NVEs vurdering av virkninger for naturtyper, flora og vegetasjon. NVE konstaterer at verdivurderingen av området for naturtyper, flora og vegetasjon er ulike, men konsekvensene er vurdert tilnærmet likt i utredningene. Konsekvensgraden er satt til gjennomgående små av Miljøfaglig Utredning AS, til sammenligning med konsekvensgraden liten negativ satt av Ask Rådgivning AS.

Etter NVEs vurdering er kunnskapsgrunnlaget for vegetasjon, flora og naturtyper tilstrekkelig for å avgjøre konsesjonssøknaden. NVE vil i en eventuell konsesjon be om at tiltakshaver tar spesielt hensyn til sårbare naturtyper og vegetasjon for å unngå virkninger for naturmangfoldet, jamfør naturmangfoldloven § 9. I en eventuell konsesjon vil NVE også sette som vilkår at det skal benyttes miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder for å unngå eller begrense skader på naturmangfold, jamfør naturmangfoldloven § 12.

3.6.2 Kunnskapsgrunnlag for fugl og annen fauna

Ask Rådgivning AS har gjennomført feltbefaring juni og august 2007 og juni 2009. Miljøfaglig Utredning AS har gjennomført feltarbeid mai 2009 og juni 2009. NOF og Ask Rådgivning AS har i 2009 gjort et omfattende arbeid på kartlegging av artene kongeørn, havørn, hubro, storlom og smålom i Snillfjordområdet i forbindelse med felles datafangst for flere vindkraftprosjekter i regionen. Dette har blant annet innebefattet feltarbeid våren 2009. Resultatene fra feltarbeidet har vært tilgjengelig for Miljøfaglig Utredning AS. Datagrunnlaget for begge utredningene har i tillegg bestått av intervjuer med lokale ressurspersoner på fugl, søk i databaser og flere rapporter. Konsekvensvurderingene for fugl er konsentrert om rødlistede fuglearter, rovfugl og andre arter som kan være konfliktfylt i forbindelse med vindkraftverk og kraftlinjer.

NOF mener at behandlingen av konsesjonssøknadene for Geitfjellet vindkraftverk bør avventes inntil det foreligger mer data om hubroens bruk av disse områdene. De uttaler at oppfølgende undersøkelser, som anbefalt i fagutredningen for Svarthammaren/Pållifjellet, bør gjennomføres før et konsesjonsvedtak. NOF mener videre at det generelt er behov for grundigere utredninger i slike saker, og at kravene til konsekvensvurderinger må opp på nivået til sammenlignbare land. De skriver at dette må ses i lys av de råd som Bernkonvensjonen har gitt til norske myndigheter. NVE konstaterer at det foreligger en sammenstilling av GPS-registrerte bevegelser til nærliggende hekkende hubro og planområdet for Geitfjellet vindkraftverk. Etter NVEs vurdering er kartleggingen av hubro i plan- og influensområdene for vindkraftverkene tilstrekkelig. I begge konsekvensutredningene forutsettes det at registrert hekkelokalitet for hubro i området har gått ut av bruk og at planområdet ikke inngår som jaktområde for hubro.

FNF skriver at konsekvensutredningene ikke nevner at både kongeørn og havørn bruker mye tid til territoriemarkering som foregår i middels til stor høyde, og at de dermed kan bli utsatt for kollisjon med vindturbiner. Vern Naturarven ved Livar Ramvik mener at GPS-registrering av kongeørn burde gjennomføres før eventuelle konsesjoner gis, og hevder kommunen har en bærekraftig kongeørnbestand, som også bruker fjellområdet til jakt og hekking. Erfaringer fra Smøla tyder på at glideflyging og flyging på termikk utgjør den største kollisjonsrisikoen for ørn. Etter NVEs vurdering er konsekvensutredningene tilstrekkelige når det gjelder temaet ørn og kollisjonsfare. NVE legger til grunn at kongeørn er tatt ut av Norsk Rødliste, og kan ikke se at GPS-registrering av kongeørn er nødvendig for å treffe et vedtak i saken.

John Øystein Berg mener at konsekvensutredningene for vindkraftverkene inneholder mangler når det gjelder registrering av fugletyper. Han skriver at heilo, gluttstripe, storspove, småspove, ender og ryer hekker i fjellene i Snillfjord, og etterlyser en beskrivelse av disse artene i konsekvensutredningene. Han skriver videre at flere arter har kommet til i området siden utredningene ble gjennomført i 2007. NVE konstaterer at de nevnte fugleartene er beskrevet i de ulike konsekvensutredningene for vindkraftprosjekter i Snillfjordområdet, og viser videre til at det ble gjennomført feltbefaringer i planområdet senest sommeren 2009.

Ramvik påpeker manglende forskning på forholdet mellom vindturbiner og lom. Når det gjelder lom, vil NVE vise til at det foreligger rapporter om virkninger for smålom ved Smøla vindkraftverk og Bessakerfjellet vindkraftverk. Disse rapportene inngår som en del av NVEs kunnskapsgrunnlag.

FNF nevner muligheten for å stanse vindkraftverket når fuglelivet er mest ømfintlig, og ber om at denne muligheten utredes. De skriver at det finnes hjemmel til dette i naturmangfoldloven § 12. Utredningene bør ifølge FNF ta for seg hvilke deler av året man kan stoppe turbinene, og om værforhold kan virke inn på kollisjonsrisikoen. NVE vil ikke pålegge tiltakshavere å utføre forskningsarbeid, og vil heller ikke kreve en utredning av muligheten for å stanse vindkraftverket.

NVE legger til grunn at stans av produksjonen i lengre perioder vil medføre redusert kraftproduksjon til samfunnet og store inntektstap for tiltakshaver.

Berg skriver i sin uttalelse at han ønsker at det foretas utredninger av virkninger ved skyggekast for ørretvann i området, og skriver at han er bekymret for at skyggekastvirkningene vil forstyrre gytingen. NVE legger til grunn at skyggekast forekommer relativt sjelden, og kan ikke se at skyggekastvirkninger for ørret er et vesentlig problem ved et vindkraftverk. NVE vil ikke kreve utredninger knyttet til dette.

3.6.3 Krav om utredninger av samlet belastning for naturmangfold

DN skriver at de samlede virkningene av flere vindkraftverk bør vurderes for den enkelte art, relatert til virkningene for forvaltningsmålet for arten, jamfør naturmangfoldloven § 5, og mener det er for snevert å ta utgangspunkt i individer. De viser til at i henhold til naturmangfoldloven §§ 8 og 9 skal beslutninger som berører naturmangfoldet bygge på vitenskapelig kunnskap om artene og virkningene av tiltaket. Kunnskapen skal stå i rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade, og føre-var-prinsippet skal vektlegges der det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap. DN mener utredningene av samlet belastning på naturmangfoldet ikke er tilstrekkelig og må gjøres i en større sammenheng enn det som er gjort av utredere, og at det må gjøres en ny totalvurdering av de samlede virkningene av vindkraftanleggene og kraftledningene.

NU mener at NVE må kreve tilleggsutredninger om samlede virkninger for fugl, slik at arbeidet med sumvirkningsanalysen tiltakshaverne har påbegynt kan ferdigstilles.

FNF skriver at utredningene om samlede virkninger for naturmangfold er mangelfulle. De mener at det burde vært gitt svar på hvor stor nedgang i bestandene av rødlistede arter som kan forventes, og at dette bør ses i sammenheng med prosjektene på Fosen og i Møre og Romsdal. FNF påpeker at det i henhold til naturmangfoldloven § 8 skal fremskaffes nødvendig kunnskap før det fattes en beslutning om tiltaket står i rimelig forhold til skadens karakter og risiko. FNF mener videre at det burde vært utarbeidet mer oversiktlige dokumenter der prosjektene settes opp mot hverandre dersom NVE ønsker å samordne behandlingen av disse prosjektene. De mener også at det er nødvendig med en utredning av samlede virkninger dersom flere prosjekter blir realisert, blant annet samlet påvirkning på natur og friluftsliv for Snillfjord og Hemne, og at det bør svares på hvordan hubroen påvirkes ved ulike mulige kombinasjoner av vindkraftverk. De mener at prosjektene burde rangeres, slik at det kommer frem hvilket prosjekt som har størst innvirkning på ulike områder.

Trondhjems Turistforening ønsker en utredning av sumvirkningene for natur og friluftsliv, og viser til naturmangfoldloven §§ 7 og 10 som setter krav til vurderinger av samlet belastning for økosystemer.

Fylkesmannen i Sør- Trøndelag ved miljøvernavdelingen mener det er mangler i konsekvensvurderingen, da det ikke er gjennomført undersøkelser om samlet belastning og samlede virkninger for enkelte fuglearter. På bakgrunn av dette mener Fylkesmannen kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt, jamfør forvaltningsloven § 17 og naturmangfoldloven §§ 8 og 10.

NVE viser til kapittel 3.10, hvor krav til utredning av samlede virkninger er vurdert. NVE mener at konsekvensutredningene for de aktuelle vindkraftverkene og kraftledningene gir et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere mulige samlede virkninger for fugl og annet naturmangfold.

DN mener det er uheldig at temaene prioriterte naturtyper og fuglearter er slått sammen i vurdering av konsekvens i SAE Vind DA sin utredning. De hadde helst sett at verdi, omfang og konsekvens hadde vært synliggjort først, men legger til grunn at konsekvensene ligger på samme nivå som i utredningen til Zephyr AS. NVE konstaterer at temaene naturtyper og fuglearter er separat beskrevet og vurdert i

fagutredningene før en samlet konsekvensgrad er satt. Etter NVEs vurdering er både verdi, omfang og konsekvenser i tilstrekkelig grad beskrevet og vurdert i utredningen. Utover dette ønsker NVE å understreke at det alltid vil gjøres egen vurdering av omfang og virkninger uavhengig av fastsatt konsekvensgrad, da beslutningsgrunnlaget til NVE omfatter mer enn kun fagutredningene.

NVE anser på denne bakgrunn at det foreliggende kunnskapsgrunnlaget som er fremskaffet i denne saken er i samsvar med de krav som følger av naturmangfoldloven § 8. Etter NVEs vurdering står kunnskapsgrunnlaget i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. NVE anser utredningsplikten for naturmangfold som oppfylt. NVE ser ikke behov for å be om ytterligere utredninger. NVE viser til vurderingen av vindkraftverkets virkninger for naturmangfold i kapittel 4.8 i "Bakgrunn for vedtak" for Geitfjellet vindkraftverk og NVEs vurdering av samlet belastning for naturmangfold i kapittel 5.

Konsekvensutredningen, sammen med innspill fra faginstanser, gir oversikt over hekkelokaliteter og viktige funksjonsområder for rødlistede arter i og ved planområdet. Det gjør at eventuell konsesjonær, ved detaljprosjektering av vindkraftverk og planlegging av anleggsperioden, vil kunne iverksette tiltak som kan redusere mulige negative virkninger. Dersom det meddeles konsesjon til vindkraftverket, kan det være aktuelt å fastsette vilkår om avbøtende tiltak for å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet, jamfør naturmangfoldloven § 9. For en nærmere vurdering av avbøtende tiltak, vises det til kapittel 4.8 i "Bakgrunn for vedtak" for Geitfjellet vindkraftverk.

3.7 Friluftsliv og reiseliv

DN stiller seg kritiske til anvendte metoder, som de mener er vanskelige å etterprøve. De hadde helst sett at anbefalt metode fra DNS håndbok 25-2004 ble brukt i utredningene, og at temaene friluftsliv og reiseliv ble behandlet som to ulike aktiviteter. NVE understreker at det ikke er satt krav til bestemte metoder i utredningsprogrammet. I begge utredningene er standard metodikk brukt, og etter NVEs vurdering er metodevalget i begge utredningene i tilstrekkelig grad redegjort for. NVE mener at verdigrunnlaget for friluftsliv og reiseliv i stor grad er det samme. Ettersom virkningene behandles separat for friluftsliv og reiseliv gir dette etter NVEs vurdering et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag.

DN er uenige i verdivurderingen i utredningen til Zephyr AS av Omnfjellet som friluftsområdet. De argumenterer med at det er vanskelig å se for seg alternativer med samme grad av egnethet og tilgjengelighet for brukerne, og mener dette området i stedet for "middels verdi" har "stor verdi". DN er også uenig i konsekvensvurderingen for Geitfjellet og mener den er mer negativ enn middels-små. NVE understreker at det ikke finnes metoder eller faglige fremgangsmåter som kan gi objektive vurderinger av verdi- og konsekvensvurderinger. Friluftsliv og reiseliv kan betraktes fra ulike syns- og interessevinkler og vektlegges forskjellig av ulike aktører. NVE påpeker at Omnfjellet er vurdert til "stor verdi" i utredningen til SAE Vind DA. NVE har vektlagt dette. Utover dette slutter NVE seg til de verdi- og konsekvensvurderingene som er gjort av planområdet og influensområdet med hensyn til friluftsliv og reiseliv.

I utredningen til SAE Vind DA etterlyser DN en verdivurdering av planområdet og mener snittberegningene er uheldige, fordi konsekvensene av vindturbiner ikke kan modifiseres av at andre inngrep har mindre negativ betydning. Etter NVEs vurdering er både verdi og konsekvenser i tilstrekkelig grad beskrevet og vurdert i utredningen. Det er ikke gitt en konsekvensgrad for delområder, men beskrivelsen og vurderingen av de ulike delområdene ligger til grunn for NVEs saksbehandling.

FNF mener at konsekvensutredningen burde ha omfattet en vurdering av virkninger for jegere og deres opplevelse av området. NVE mener det verken er hensiktsmessig eller beslutningsrelevant og

gjennomføre egen analyse og vurdering av jegerens opplevelse av jaktområdet før og etter en eventuell realisering av vindkraftprosjektet.

Flere av høringsinstansene ønsker utredning om samlede virkninger for friluftsliv og reiseliv. NVE viser i denne sammenheng til kapittel 3.10.

3.8 Forurensning

SAE Vind DA oppgir fem fritidsboliger med et støynivå over L_{den} 45 dBA., mens Zephyr AS oppgir fire fritidsboliger over grenseverdien i sin utredning. Detaljberegningene av støy for berørte boliger/bygninger varierer også noe. Det samme gjør beregningene av berørte boliger/bygninger under grenseverdien, men hvor vindkraftverket fremdeles vil være hørbart. Etter NVEs vurdering er planområdene og prosjektene av en slik tilsvarende karakter, at støyvirkningene vil være det samme. Derfor legges «verste-tilfelle» beregninger til grunn i NVEs vurdering. Dette gjelder både for antall berørte boliger og støyverdier.

NVE konstaterer at SAE Vind DA og Zephyr AS har brukt ulike beregningsmodeller og metoder for skyggekast. SAE Vind DA har gjennomført teoretiske beregninger av forventet skyggekast fra vindkraftverket. Zephyr AS har i sine beregninger inkludert meteorologiske data og beregnet faktisk skyggekast. I følge SAE Vind DA vil den tyske anbefalte grensen på 30 timer teoretisk beregnet skyggekast normalt representere en noe strengere grense enn 10 timer faktisk beregnet skyggekast. Utredningene supplerer hverandre og begge legges til grunn i NVEs vurdering av virkninger av skyggekast. Fritidsbolig vest for riksvei 714, som også var vurdert av Zephyr AS til under grenseverdien for støy, er inkludert blant de fritidsboliger som vil bli utsatt for mer skyggekast enn hva de danske retningslinjene anbefaler. Denne fritidsboligen vil være utsatt for skyggekast på lik linje med de to hyttene ved Storfjelltjørna, det vil si 30-50 teoretiske timer med skyggekast per år.

Hafsmo skriver i sin uttalelse at han er misfornøyd med at støysonekartet til Zephyr AS ikke viser eiendomsgrenser. NVE understreker at omfanget av støy ikke vurderes ut i fra eiendomsgrenser, og ser derfor heller ikke behov for å be om ytterligere opplysninger fra tiltakshaver for dette.

3.9 Andre forhold

3.9.1 Vernede områder

Norges Naturvernforbund (NN) påpeker at Grytdalen naturreservat, som ligger øst for planområdet i Orkdal kommune, ble vedtatt utvidet allerede i 2006, og at dette er direkte feil i fagutredningen fra SAE Vind DA, der det står at den kun vurderes utvidet. De skriver følgende: "*Dette er et meget illustrativt eksempel på hvor galt ting blir når en gjør vurderinger basert på utdatert datagrunnlag*". NVE bekrefter at Grytdalen naturreservat ble vedtatt utvidet 22.12.2006, og konstaterer samtidig at naturreservatet ikke ligger innenfor planområdet, avstanden til verneområdet er stor og tiltaket vil heller ikke påvirke verneformålet. Etter NVEs mening har dette ikke vært avgjørende i vurderingene hva gjelder verneinteresser og INON, og NVE vurderer beslutningsgrunnlaget samlet sett som tilstrekkelig.

3.9.2 Kaianlegg

Kystverket kan ikke se at det er fremlagt konsekvensutredning for eventuelle kaianlegg i forbindelse med konsesjonssøknadene. Utredningene beskriver alternative kailøsninger, bruk av eksisterende kaier i Orkanger eller ved ny permanent eller midlertidig kai i Krokstadøra. NVE legger til grunn at dette er i tråd med fremlagte utredningsprogram, og mener dette er tilstrekkelig som beslutningsgrunnlag.

3.10 Samlede virkninger for vindkraftverk og nett i Snillfjordområdet

Flere av høringsinstansene har stilt krav om utredning av samlede virkninger. Dette kreves innenfor mange tema, som inngrepsfrie områder, landskap og visualiseringer, friluftsliv, reiseliv, kulturminner og kulturmiljø og biologisk mangfold. Mange av høringsinstansene viser i denne sammenheng til naturmangfoldloven og dens paragrafer om tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag og samlet belastning, §§ 8 og 10. NVE registrerer at mange høringsinstanser, herunder naturverninteressene, har påpekt at omfanget av de samlede virkningene som en følge av en realisering av de mange planlagte prosjektene kan bli for omfattende.

NVE kan i medhold av forskrift om konsekvensutredninger pålegge aktørene å vurdere samlede virkninger av flere prosjekter som er under planlegging innenfor et område. Formålet med slike utredninger bør være at disse supplerer utredningene for de enkelte prosjekt og eventuelt styrker beslutningsgrunnlaget om hvilke prosjekter som samlet gir mest energiproduksjon og minst negative virkninger.

I utredningsprogrammet til 420 kV ledningen fra desember 2008 er det stilt krav om at Statnett skal vurdere temaer, problemstillinger og metoder for å vurdere sumvirkninger av flere prosjekter. Det samme kravet er stilt til prosjektet samordnet nettilknytning i Snillfjordområdet som er omsøkt av TrønderEnergi Nett, TrønderEnergi Kraft, SAE vind og Zephyr. I utredningsprogrammene til vindkraftverkene i Snillfjordområdet er det satt krav om at "andre planer i, målsetninger om eller retningslinjer for planområdet og nærliggende områder, som tiltakshaver er gjort kjent med, skal beskrives dersom de vurderes som relevante. Det skal gjennomføres en kort drøfting av tiltakets mulige konsekvenser for disse". Her er det også stilt krav om at "eventuelle virkninger av det planlagte vindkraftverket for fugl skal ses i sammenheng med eventuelt andre planer om vindkraftverk i området".

I 2008 mottok NVE mange krav om utredning av sumvirkninger. Både krav om utredning av virkninger av flere vindkraftverk innenfor et område og utredninger av virkninger for eksempel for en art innenfor et større geografisk område. I Miljøverndepartementets utkast til veileder for "Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg" er samlede virkninger definert på følgende måte; *"Sumvirkninger kan vurderes som de samlede konsekvenser av flere vindkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område, eller de systematiske virkninger vindkraftanlegg har på et temaområde som for eksempel en art eller en naturtype innen et større geografisk område."* Etter NVEs vurdering var det verken nasjonalt eller internasjonalt på denne tiden, en omforent metode for hvordan man skulle løse slike problemstillinger eller utvikle metoder for å tilnærme seg problemstillingen. Kravene NVE stilte i utredningsprogrammene gjenspeiler problemstillingens kompleksitet og NVE tok inn kravene for å se om man kunne komme noe videre. NVE ønsket også å få aktørene til å samarbeide om utredninger i området.

Miljøverndepartementet tok høsten 2009 initiativ til at det ble etablert et samarbeid mellom energi- og miljømyndighetene for å utvikle en metode/fremgangsmåte for vurdering av samlede virkninger av vindkraftverk for fugl. Direktoratet for naturforvaltning og NVE samarbeidet prosjektet der Norsk institutt for naturforskning (NINA) fikk i oppdrag å se på problemstillingen. Her ble det konkludert med at man i første omgang må fokusere på å lære mer om virkninger av vindkraftverk for fugl. Det ble derfor laget et forslag til en standard metodikk for gjennomføring av for- og etterundersøkelser for vindkraft og fugl.

1. juli 2009 trådte Naturmangfoldloven i kraft og i januar 2012 fremla Miljøverndepartementet en veileder til hvordan kapittel II om alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk skal vurderes og vektas. Veilederen har etter NVEs vurdering fokus på kunnskapsgrunnlag for naturmangfold, mer enn

konkrete krav til utredninger. Veilederen viser til at vurderingen av samlet belastning skal se på situasjonen for arter og naturtypers bestander på kommunenivå, fylkesnivå og landsbasis, opp imot forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 i naturmangfoldloven. I lys av naturmangfoldloven og dens prinsipper om offentlig beslutningstaking har NVE siden 2010 hatt en prosess med Miljøverndepartementet om NVEs utredningsprogram. Dette ble sist diskutert i møte mellom Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet og NVE 12.12.2011. Endelig krav er ikke fastsatt.

NVE har ikke funnet grunnlag for å kreve utredninger av samlede virkninger for fugl, landskap, inngrepsfrie naturområder, reiseliv og friluftsliv ved behandlingen av sakene. NVE mener at de utredningene som er gjennomført gir et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere mulige samlede virkninger for disse temaene. NVE har lagt til rette for en samordnet behandling av vindkraft- og kraftledningsprosjekter sør for Trondheimsfjorden. Konsekvensutredningene for alle prosjektene har derfor vært tilgjengelig ved sluttbehandling av prosjektene. Prosjektene har vært på høring samtidig, noe som har gitt mulighet for innspill på sumvirkninger. Ved å ha konsekvensutredninger for alle prosjektene kan NVE sammenligne virkningene for de ulike prosjektene og gjøre vurderinger knyttet til den samlede belastningen. NVE mener at kunnskapsgrunnlaget er godt nok til å gjøre vurderinger av samlet belastning, jamfør naturmangfoldloven § 10 og viser til kapittel 5 i "Bakgrunn for vedtak" for Geitfjellet vindkraftverk for nærmere omtale og drøfting av mulige samlede virkninger.

3.11 Samlet vurdering av konsekvensutredningene for Geitfjellet vindkraftverk

Etter NVEs vurdering danner søknadene med konsekvensutredninger, innkomne merknader, møter, befarings- og tilleggsopplysninger et tilfredsstillende grunnlag for å vurdere virkningene av en etablering av Geitfjellet vindkraftverk med tilhørende nettilknytning. NVE legger til grunn at konsekvensutredningene til sammen utgjør et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.

Ved en eventuell konsesjon kan ytterligere kartlegging av enkelttemaer bli aktuelt gjennom utarbeidelse av miljø- og transportplan for anlegget og i forbindelse med gjennomføring av § 9-undersøkelsene etter kulturminneloven.

Etter NVEs vurdering har SAE Vind DA og Zephyr AS oppfylt utredningsplikten fastsatt i utredningsprogrammet meddelt av NVE 17.12.2008. Kunnskapsgrunnlaget i denne saken er etter NVEs vurdering også i samsvar med de krav som følger av naturmangfoldloven § 8. NVE finner ikke grunnlag for å be om ytterligere utredninger eller opplysninger.